

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA:

Brüsselissä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Holme

8/2 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 345-92

Pariisissa helmikuun 10 p:nä 1937.

14 81 Pal. 37.	
12/2-37	53
TYHÄ	OSASTO
5	017

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 1, joka käsittelee
aihetta:

Ruotsin kuninkaan käynti Brysselissä.

Kolma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Pariisi ssa 8 p:nä helmi kuuta 10 37.

14 81 Val.

37.

Asia: Ruotsin kuninkaan käynti
Brysselissä.

12/2-37	37
OSASTO	
5	17

Mielestäni ei tule antaa Ruotsin kuninkaan äskeiselle viralliselle käynnille Brysselissä suurempaa poliittista merkitystä. Ainoa virallinen käynti minkä kuningas Leopold nyt jo kolmivuotisena kuningaskautenaan on tehnyt oli käynti Tukholmassa.^{x)} Katsoen kuninkaallisten perheitten läheiseen sukulaisuussuhteeseen ja Belgian hovin kestämiin raskaisiin onnettomuuksiin, vastakäynti oli itsessään luonnollinen semminkin kun se tapahtui Kustaa-kuninkaan tavanimukaisen Välimeri-matkan sivussa.

Belgian ja Ruotsin kuningasperheitten sukulaisuustunne/^{ja} molempien kansojen keskenäinen ymmärtämys ovat siksi syvälle juurtuneet, ettei niitä tarvitse erikoisemmin lietsoa. Suuri yleisö olikin silminnähävästi hyvin myötämielinen tälle käynnille, Ruotsin maalle, sen kansalle ja sen sivistykselle osoitettiin monin tavoin erikoista sympatiam, olkoonpa että Belgian kuningasperhettä kohdanneet onnettomuudet panivat innostukselle eräänlaisen ulkonaisen sordinon. Monessa talossa huomasin lipun

x)

Luxemburgin pääministeri kertoi minulle luottamuksellisesti että kuningas Leopold tulee tämän vuoden kuluessa virallisesti käymään Luxemburgissa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olevan puolitangossa. Ei ole liioteltua puhua Belgiassa valitsevasta Astrid-kultista.

Matkan yhteydessä käytiin eräitä keskusteluja, jotka ansaitsevat mainitsemista.

Hovipäivällisten lopussa pitämässään virallisissa puheissa molemmat kuninkaats viittasivat Oslon sopimukseen ja maittensa välisten kauppasuhteiden tulevaisuuteen. Oslon sopimuksen syventäminen olikin juuri niinä päivinä käynyt nykyhetkiseksi ja lehdet kirjoittelivat siitä runsaasti. Brysselistä SANDLER meni Haagiin neuvottelemaan COLLIJNin kanssa, ja piakkoin hän menee Lontooseen, EDENin palattua lomaltaan. On siis selvää että Ruotsin puolelta asia otetaan vakavasti, vaikkakin Brysselissä kuulemani mukaan COLLIJN oli tehnyt ehdotuksensa jotensakin itsenäisesti, osaksi jopa hallitustaan-
kaan informoimatta.^{x)} Kuningasvierailun vielä kestässä tuli Haagista nimenomainen kutsu Oslo-valloille lähettää edustajan-
sa kuun lopulla Haagiin.

Menin 3/2 Brysselin ulkoministeriön kauppaosaston pääl-
likön SUETENSin luo asiaa utelemaan. Kuten aikoinani kotiin ilmoitin, SUETENS jo toissavuonna näihin aikoihin minulle puhui suotavuudesta pitää uusi Oslo-kokous Brysselissä näytte-
lyn aikana. Kuten tunnettua tästä ei kuitenkaan mitään tul-
lut.

SUETENS, joka siis on asiasta kiinnostunut, joka oli mukana Ouchyta laatimassa ja joka itse menee Haagiin

x)

Olen kuullut kahdelta luotettavalta taholta että Hollannin hallituksen kahden jäsenen tunnettu äskettäinen matka Skandinavian maissa ei olisi ollut yhteydessä Oslo-sopimuksen syventämisen kanssa, jopa että päinvastoin he Tukholmassa vasta olisivat itsekin COLLIJNin aloitteesta kuulleet.

uuteen kokoukseen, sanoi Belgian hallituksen ei vielä lainkaan pohtineen kysymystä yksityiskohtaisesti mutta aikovansa tehdä Haagissa aivan positiivisia endotuksia. Tämä toteaminen uudistui myöskin SPAAKin saman päivän iltana antamassa kommuniqueassa keskusteluistaan SANDLERin kanssa. Koetan kuun lopulla käydessäni Brysselissä ja oleskellessani siellä viikon päivät päästä selville näistä valmisteluista.

Oli miten oli, Le Temps, joka ei ole omistanut kokonaista pääkirjoitusta näille kysymyksille eikä Ruotsin kuninkaan käynnille, sisälsi kuitenkin muutama päivä takaperin kirjoituksen kirjeenvaihtajaltaan Brysselissä, jossa hyvin satuvasti verrataan toisiinsa Ruotsin ja Belgian ulkoministerien Brysselin lehdille antamia kommuniqueoja (lähetän ne eri postissa). Kirjeenvaihtaja näet kiinnittää huomiota siihen ilmeiseen tosiasiaan että SPAAK rajoittuu puhumaan melkein yksinomaan kaupallisista kysymyksistä, kun sitävastoin SANDLER hyvin varovaisesti puhuu niistä (hänhän sanoi lehtimiehille suoraan, ettei tule unohtaa että löytyy myöskin muita ja suurempia markkinoita kuin Oslo-valtojen keskenäiset sellaiset). Sitävastoin SANDLER, kuten sanoo Le Tempsin kirjeenvaihtaja, pani paljoa suuremman painon poliittiselle yhteistyölle, ilmi tuoden "le désir de voir se développer une collaboration étroite de caractère politique entre toutes les petits Etats démocratiques, efforts qui seraient forcément parallèles à l'action pacifique des grandes puissances libérales (l'Angleterre et la France)." Tämän eroavaisuuden ymmärtää helposti:

SPAAK ei tahdo juuri tällä hetkellä puhua poliittisista kysymyksistä, Belgian uuden aseman ja uuden orientoitumisen (taikka oikeammin uuden orientoimattomuuden) vielä ollessa kehdoissaan, jotavastoin kaupalliset kysymykset aina ovat Belgialle sen suhteissa pohjoismaihin olleet etualalla. SANDLER taas puolestaan noudattaa suurinta varovaisuutta kaupallisiin kysymyksiin nähden Englannin vuoksi, jonka kanssa pohjoismaiden neuvottelut kauppasopimusten uusimisesta ovat lähitulevaisuuden kysymys. SANDLERille sensijaan Genève'in uusi synty on rakas ajatus ja hänen ollessaan nyt pohjoismaiden puolesta Kansainliiton neuvostossa hän luonnollisesti rakastaa rakennella edelleen sitä rakennusta, jonka kivijalka kahdeksan valtion yhteistyön kautta on laskettu. Eräs saksalainen lehti, muistaakseni Frankfurter Zeitung, menee jopa niin pitkälle että koettaa esittää SANDLERin vierailut Belgiassa, Hollannissa ja Englannissa ja ministeri HOLSTIN vierailun Moskovassa neutraalin blokkisillan äärimmäisten päätepisteiden vahvistamisyrityksinä!

Huomiota ansaitsee kysymys siitä miten Lontoo todellisuudessa suhtautuu näihin uusiin Oslo-keskusteluihin. Siitä on näet olemassa eri käsityksiä. Ottamalla huomioon että Lontoo teki Ouchyn tehottomaksi, luulisi sen nytkin pelkäävän tällaista blokkisuunnitelmaa, jollei se päinvastoin ajattele voivansa siihen liittymällä päästä siinä määrävään asemaan. Frankfurter Zeitung sisälsi äskettäin tähän suun-

taan menevän ulkopoliittisen, varsin spekulatiivisen pääkirjoituksen.^{x)} Oli miten oli, Timesin osottama Oslokiinto on joka tapauksessa indikatiivinen.

x

x

x

En voi tässä yhteydessä olla kertomatta että kun SANDLERilta kysyin muina miehinä, onko todella mitään perässä siinä että Aleksandretten uusi autonomialaki^{xx)} - SANDLERhan oli siinä asiassa Genève'issä raportöörinä - olisi jossain määrin kalkeerattu Ahvenanmaan itsehallinnolle (katso raporttiani n:o 3), SANDLER hieman surunvoittoisesti sanoi: "En voi kieltää niissä olevan yhtäläisyyksiä, varsinkin mitä tulee kielikysymykseen. Voitte ymmärtää, hyvä Ministeri, millaisin sekavin tuntein Ruotsin ulkoministeri - - -". Samassa puheemme keskeytyi mutta saatoin helposti rekonstruoida mitä hän aikoi sanoa!

Holma.

x)

Belgian ulkoministeriön kansliapäällikkö suurlähettiläs LANGENHOVE kertoi minulle Brysselin ulkoministeriön saaneen sellaisia tietoja että RUNCIMAN matkallaan Yhdysvaltoihin olisi kohdannut odottamattomia vaikeuksia.

xx)

Jota en ole in extenso nähnyt.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brüsselissä olevan lähetystön raportti n:o 2

Ministeri Holma

Pariisissa 19/2 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 438-114

Parisissa helmikuun 19 p:nä 1937.

ULKOASIAIN		
15/82 Sal.		37.
23/2.37	M ₃	
	OSASTO	ASIA
5	C17	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 2, joka käsittelee aihetta:

Belgian sosialistien uusi suunta.

Holma.

de

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Pariisi ssa 19 p:nä helmi kuuta 19 37.

Asia: Belgian sosialistien uusi
suunta.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
15/82 Sal... 37.
29/2-37
OSASTO ASIA
5 (17)

Jos kohta tulen piakkoin käsittelemään yleistä tilan-
netta Belgiassa, sekä sisä- että ulkopoliittisilta aspekteil-
taan, pitemmässä raportissa oleskeltuani siellä kuten toivon
muutamia päiviä t.k:n lopulla, katson olevan syytä jo nyt
mainita että Belgian ulkoministeri SPAAK, joka kuten tunnettua
monessa suhteessa pyrkii vapautumaan sekä ulkopoliittisista et-
tä sisäpoliittisista liian pitkälle kehitetyistä traditioista
ja doktriineista, s.o. joka seuraa ulkopoliittisesti tunnussa-
naa "Belgia belgialaisille" ja sisäpoliittisesti sanaa "sosia-
lismi kansalliseksi", äskettäin on pitänyt huomattavan puheen,
joka ansaitsee tulla kommentoiduksi. Taustan tälle puheelle
antoi se huomiota herättänyt tapaus että Belgian marxilaisuu-
den vanha pylväs, belgialaisten sosialistien todella grand old
man, VANDERVELDE, äskettäin erosi hallituksesta tultuaan van
ZEELANDin ja muiden hallitustovereittensa kanssa jyrk jyrkkään
erimielisyyteen sekä niistä toimenpiteistä, joihin hallituksen
hänen mielestään oli ryhdyttävä Italian hallitukseen nähden,
joka salli DEGRELLE'in tunnetun radiopuheen Torinossa, että
niihin toimenpiteisiin nähden, joihin hänen mielestään hallituk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

sen ei pitänyt ryhtyä Belgian Madridissa olevan ambassaadin attasean kreivi BORCHGRAVEN murhan johdosta. VANDERVELDEN poistuminen näyttämöltä on kaunis loppu komealle elämäntyölle. Uskollisena viimeiseen saakka marxilaisille opinkappaleille, joiden ensimmäisiä toteuttajia hän oli, VANDERVELDE jättää näyttämön nuorempien hyväksi, joiden keskuudessa SPAAK ja DE MAN ehkä ovat huomattavimmat.

Samanaikaisesti kuin Antverpenin tunnettu pormestari ja parlamentin nykyinen puhemies sosialisti HUYSMANS Madridissa ja Valenciassa moittii omaa hallitustaan osanotosta puuttumattomuuspolitiikkaan ja tunnettuun impulsiiviseen tapansa innostuu ylistämään (radiossakin) Madridin asiaa, mikä kuten tunnettua on herättänyt suurta huomiota Belgiassa, SPAAK sensijaan puheessaan, johon jo viitatin, nimenomaan alleviivaa että sosialismi on kehityksen alainen, että sen doktriineja ei saa petrifoidusti sovelluttaa, että sosialismi joka ei pohjaudu natsionalismiin ja uskonnollisiin tunteisiin on ajanpitkään mahdoton, että vallankumoukseen tähtäävä marxismi on mennyttä, että järjestys ja edesvastuu ovat demokratian ja ^{sen} tulevaisuuden tukipylväitä, että luokkataistelun aksiomaattinen oikeus kaipaa doktriinin kannalta tarkastelua (révision doctrinale), sekä että Belgian sosialistien on jatkuvasti osallistuttava porvarillisten kanssa hallitukseen.

Toinen tunnettu sosialistijohtaja DE MAN, nykyisen hallituksen rahaministeri, joka jo kymmenen vuotta sitten julkaisi kerettiläisiä ajatuksia sisältävän teoksen, on tämän jälkeen puolestaan hänkin pitänyt puheen, jossa hän yhtyy SPAAKiin.

Ottaen huomioon ylläsanotun ja sen belgialaiset edellytykset, joihin on lisättävä että van ZEEIAND, vaikka onkin oikeistoporvari, on, kuten usein aikaisemminkin olen huomauttanut, sosiaalisesti erittäin onnekkaasti inspiroitu (Louvainin les jeunes catholiques ovat sosiaalisesti pitkälle kehittyneet), ei ole liioteltua väittää että SPAAKin puhe vielä tulee antamaan aihetta moniin kommentaareihin ei vain Belgiassa vaan myöskin sen ulkopuolella. Lisättäköön vielä että siis SPAAK, DE MAN ja K:it mieluummin osallistuvat hallitukseen jota johtaa porvari kuin jatkavat yhteistyötä VANDERVELDEN kanssa! Uusia signaalejako vaiko vain tilanteen pakotuksesta aiheutuva ohimenevä ilmiö? Kas siinä kysymyksen ydin.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA:

Brüsselissä olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Holma

Parisissa 7/9 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa maaliskuun 5 p:nä 1937.

N:o 539-143

18 82 Pal. 37.

8/3-37

5

C17

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:ot 3 ja 4, jotka käsittelevät aiheita:

Vieläkin Espanjaa, ja

Belgian oloja.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Pariisi ssa 3 p:nä maalisk. kuuta 1937.

18 82 Sal. S 37.

Asia: Vieläkin Espanjaa.

8/3-37

5 C17

Oleskellessani viime viikon Brysselissä jouduin otsa-keasiasta Chilen sikäläisen lähettilään kanssa pitkään keskusteluun, josta ansainnevat mainitsemista seuraavat muistiinpanot.

En tiedä onko kotona tunnettua että DEL VAYO erässä nootissa Madridin diplomaattikunnan vanhimmalle, s.o. Chilen suurlähettiläälle, koskien lähetystöihin asyloituja pakolaisia, jossa hän virallisesti syytti diplomaattikuntaa hallitusta vastaan nousseitten kapinallisten suojelemisesta, nimenomaan vetoaa Suomen lähetystössä sattuneisiin tapahtumiin esimerkkinä tällaisesta hallituksenvastaisesta toiminnasta diplomaattikunnan puolelta.

Toiselta puolen kertojani tiesi varmuudella mainita että DEL VAYO ainakin kerran kirjallisesti on kääntynyt saman suurlähettilään puoleen nimenomaan pyytäen tätä ottamaan asylioikeutensa hoiviin erään tuttavansa jonka kohtaloa hän pelkäsii

Kertojani mainitsi vielä ei katsoneensa voivansa olla tekemättä ensi käyntiä Valencian Brysselissä akkreditoitun uuden suurlähettilään luona. Keskustelu oli siirtynyt päivän tapahtumiin ja samoin asylioikeuteen. Kun suurlähettiläs oli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

moittanut Madridissa akkreditoitua diplomaattikuntaa ja sen vanhinta asylioikeuden liian laajasta soveltamisesta, kertojani vastasi suurlähettiläälle näin: "Ette taida tietää että virkaveljeni Madridissa on pelastanut sisarene talon". Tähän suurlähettiläs ei löytänyt parempaa vastausta kuin: "Ensinnäkin sisareni on mielipiteiltään aivan liian oikeistolainen, ja toiseksi talomme jossa hän asuu on hänelle aivan liian suuri". Tästä vastauksesta harmistuneena kertojani sanoi suurlähettiläälle: "Ette taida liioin tietää että virkaveljeni pelasti sisarene hengen". Tällöin suurlähettiläs käänsi puheen muuanne sanoen teeskennellyn leikillisesti: "Toivon että Espanjan onnettomuus pian on lopussa ja että silloin juotte kanssani lasin samppanjaa voittomme juhlimiseksi". Tähän lähettiläs: "Olen mielelläni tyhjentävä Teidän kanssanne lasin samppanjaa sodan päätyttyä, jos voitte minua vakuuttaa siitä että tulos on koko kansallenne onneksi. Toistaiseksi ette ole voineet minua vakuuttaa siitä että se tulos josta puhutte sitä olisi".

Mainittu suurlähettiläs, jonka tunnen Genève'istäkin, on Brysselissä erittäin mal vu, mihin hän kyllä kuten ylläolevasta näkyy on aivan yhtä paljon itse syypää kuin se seikka että asia, jota hän ajaa, Belgiassa on, ei vähimmin BORCHGRAVEN murhan johdosta, vain äärimmäisen vasemmiston piireissä suosittu.

Rolva.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brysselissä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Holme

Parisissa 2/3 1937.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Pariisi ssa 3 p:nä maalis kuuta 1937.

18 82 Sal. 37.

Asia: Belgian oloja.

870-27

5 C17

Viikon oleskeluni jälkeen Brysselissä ovat vaikutelmani tilanteesta siellä seuraavat.

I.

Taloudellisesti Belgia tällä hetkellä kukoistaa. Jos kohta devalvation edellä sattuneet tapahtumat, jotka paljastavat mitä häikäilemättömintä spekulatiota sellaisissakin piireissä joissa olisi luullut sen mahdottomaksi herättäen maassa hämmästystä ja huolestumista - nämät tapahtumathan olivat tervetulleinta aineistoa juuri silloin heräävälle rexismille - täytyy toiselta puolen myöntää että devalvation jälkeen hallitus on viisailta toimenpiteillä voinut hillitä liiallista hintainnossua sekä tästä aiheutuvaa sosiaalista tyytymättömyyttä. Hallituksen toimintaa on tosin helpottanut yleismaailmallisten suhdanteiden noususuunta. Olivat syyt mitkä tahansa, Belgian taloudellinen ja kaupallinen elämä ovat ilahuttavasti tervehtyneet mikä ilmenee joka askeleella siellä käydessä.

II.

Ylläsanotusta huolimatta on sen pahempi todettava että sisäpoliittinen pula jatkuu varsin silmiinpistävin oirein.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Olen ennenkin monasti huomauttanut että kerran täytyy tulla hetki jolloin vanha perinteinen puoluejako ei enää voi kestää, s.o. että katoolisen puolueen kerran täytyy hajaantua alkutekijöihinsä. Katoolinen puolue Belgiassa on tavallaan verrattavissa ruotsalaiseen puolueeseen Suomessa, s.o. molemmat ovat muodostaneet läpileikkauksen koko sosiaalisesta yhteiskunnasta: Belgiassa on koossapitävänä voimana ollut katolinen kirkko, Suomessa kielikysymys. Aivan samoin kuin Suomessa ruotsalainen puolue on yhä enemmän sosiaalisesti ryntäytymässä, samoin Belgian katoolisen puolueen eri ainekset alkavat sosiaalisten ja profaani-intressien perusteella karsinoitua, aikaisemmasta yhteisestä katoksesta irtautuen.

Täten syntynyt puolue-elämän uudistus on luonnollisesti antanut sysäyksen kaikille latenteille opinkappaleitten ja puoluedoktriinien tarkistustoiveille. Puolue-elämä Belgiassa onkin senvuoksi tällä hetkellä seos, jonka kirkastumisen kerran jättämiä kerrostumia on vaikea vielä toistaiseksi luonnehtia.

Paljon huomiota herättänyt nuori DEGRELLE ja hänen rexisminsä, jonka synnystä ja kehityksestä aikaisemmin olen raportoinut, sai katoolisen puolueen hajaantumisen, kielikysymyksen kärjistymisen ja talous- ja finanssipulan sekä ei vähimmin alussa mainittujen ilkeäluontoisten paljastusten kautta vettä liiaksikin myllylleen. Kiitollisempaa hetkeä ei voinut toivoa se joka, vapaana kaikista perinteistä, kaikista puoluedoktriineista ja tarvitsematta pelätä mitään menettävänsä tahtoi käyttää hyväkseen tilanteen kaottimaisuutta, kruuna-

takseen itse itsensä mestariksi. Mutta senjälkeen kuin ta-
louselämä on tervehtynyt ja senjälkeen kuin sekä parlamentin
että hallituksen asettamat tutkimuskomissionit ovat kyenneet
puhdistamaan niiden henkilöiden maineen jotka tällä hetkellä
ovat maan johdossa - kaikkiin entisiin hallituksiin ja hal-
lituksenjäseniin nähden tämä puhdistus tosin ei ole onnistu-
nut - ja senjälkeen kuin DEGRELLE alkoi turvautua katude-
monstratioihin y.m., on vakaumukseni se että hänen tähtensä
on laskemassa. Tämä tosin ei estä häntä saamasta uusissa
vaaleissa ehkä lisääkin ääniä, mutta sellaiset seikat kuin
omaa hallitusta vastaan tähdätty radiopuheensa Torinossa, tun-
keutuminen pari päivää sitten Gandin kauppakamarin suljettuun
kokoukseen, jossa pääministeri puhui, tätä häiritäkseen, y.m.
sellaiset sopimattomuudet ovat kääntämässä paljon vakavia kan-
salaisia hänen luotaan pois.

DEGRELLE'in tähti onkin ^{sen} kautta joutumassa varjoon et-
tä sisäpoliittinen painopiste Belgiassa tällä hetkellä paljoa
suuremmassa määrässä kohdistuu niihin uusiin virtauksiin sosia-
listipuolueessa, joista jo lyhyesti tein selkoa raportissani
n:o 2 ja joiden herättämä kiinto ei suinkaan ole vähenemäs-
sä, mieluummin kasvamassa. Brysselissä oleskellessani tämä ky-
symys oli kaikkiin muihin verrattuna etualalla. Aikaisemmin
kertomaani lisään että SPAAKin uusi suunta oli viime viikol-
la puolueen yleiskonseljin käsiteltävänä. Tässä tilaisuudessa
SPAAK ja IE MAN selittelivät kantojansa - jotka tosin eivät
ole keskenään joka suhteessa yhtäpitäviä - puolueen vanhojen
doktrinaalistien esittäessä arvostelunsa ja epäilyksensä.

SPAAKille on tietysti epämiellyttävää saada kuulla että hän vielä pari vuotta sitten oli toimittamassa Action Socialiste-nimistä sosiaalista aikakauskirjaa, jonka rabulistinen vasemmistosävy meni räikeydessä niin pitkälle että puolueen johto ilmaisi eriävän mielipiteensä. On senvuoksi, eikä syyttä, henkilöitä, jotka kysyvät mistä tämä äkinäinen käännös ja jotka pilkallisesti ennustavat SPAAKin valmistautuvan pääministerin vähemmän räikeitä ominaisuuksia vaativiin tehtäviin.

En uskaltaisi sanoa kumpi suunta puolueessa osoittautuisi vahvemmaksi, jos tänään käytäisiin yleisiin vaaleihin, mutta tuntuu todennäköiseltä etteivät SPAAK ja kumpp. pidä asemaansa niin vahvana että uskaltaisivat kehittää asioita kiehumapisteeseen, s.o. ei pidetä luultavana, ja tästä saatoin Brysselissä vakuuttautua, että puolue menisi kahtia. T.k:n 4 p:nä kokoontuva puoluekokous antanee näihin kysymyksen vastauksen.

Vaikka luonnollisesti SPAAKin suunta on selitettävissä paikallisena belgialaisena ilmiönä, eräänlaisena seurauksena ylempänä mainituista tapahtumista, eikä vähinmin DEGRELLE'in herättämän liikehtimisen reaktiona taikka ehkä mieluummin yrityksenä sitä kanalisoida - ja totta puhuen DEGRELLE'iltä ei voi kieltää sitä ansiota että hän on puhaltanut uutta herättävää henkeä jossain määrin nukahtaneisiin puolueoloihin -, niin tuskin erehtyneee väittäessään että ~~SPAAK~~ SPAAKin uudella puoluekatsomuksella tulee olemaan vaikutuksia myöskin maan rajojen ulkopuolella.

Lisättävä on vielä että eräät liberaalien johtajat, ensi kädessä vanha HYMANS, ent. ulkoministeri, samoinkuin muidenkin puolueiden monet huomattavat edustajat ovat rientäneet lehdistään lausumaan uuden tulokkaan tervetulleeksi ja ilmaisemaan tyydytyksensä siitä että SPAAKin kannanotto tulee helpottamaan konstruktivistien puolueiden yhteistyötä. Tämä onkin tarpeellista maassa missä puolueolot ovat kehittyneet niin luonnottomiksi että ranskalaisyyntyinen DEGRELLE, jonka ohjelman konstruktivisuuden puute käy yhä silmiinpistävemmäksi, yrityksessään päästä hallitukseen käsiksi liittoutuu äärimmäisiin flaameihin, jotka ajavat jollei irtautumisesta Brysselistä niin ainakin federatiivista reformia. Helmi-kuun alussa sattunut tappelu kohtaaminen parlamentissa, jossa kymmenisen henkeä haavoittui ja vietiin sairaalaan (sic!), todistaa että tällainen parantunut yhteistyö puolueiden kesken on kipeän tarpeen vaatima.

III.

Ulkopoliittisesti sensijaan mielipiteet ovat paljoo homogeenisemmat. Kuninkaan lokakuisen tunnetun puheen herättämä vastakaiku on maassa ollut suuri. "Belgia belgialaisille" on päivän tunnus.

Tästä huolimatta ulkopoliittinen tilanne on arka. Tämän arkuuden syyt ovat seuraavat.

Kun Saksa sanoutui irti Locarnosta, Englanti, Belgia ja Ranska kuten muistettaneen keskenään totesivat että heihin nähden Locarno edelleen on voimassa. Belgiallehan tämä merkitsee tosiasiallisesti sitä että se edelleen tunnustautuu olevansa Englannin ja Ranskan kanssa samassa kes-

kinäisessä avunantogarahtiasuhteessa kuin ennen. Tämän tilanteen jatkuminen huolestuttaa Belgian hallitusta, jonka viimeaikainen politiikka, jolle kuninkaan puhe antoi leimansa, tähtää yhteen ainoaan, siihen näet ettei Belgia, jos esim. Saksan ja Ranskan välillä sota syttyisi, joutuisi armeijojen läpikulkumaaksi ja ettei sen silloin tarvitsisi asettua toisen taikka toisen asianosaisen puolelle. Belgian nykyinen statutus vaatisi näet tässä tapauksessa asettumista Ranskaa puolustamaan. Belgian ulkopoliitikalle tämä näkökohta on kaikki kaikessa ja sen tilanteen selvittämiseksi hallitus tekee työtä. Koska Belgia on etukäteen ilmoittanut uudessa Locarnossa ei enää katsovansa voivansa olla garanti vaan ainoastaan garantoitu, Belgia luonnollisesti toivoo mahdollisimman pikaisia neuvotteluja tällaisen uuden Locarnon aikaansaamiseksi. Tässä suhteessa Belgian kanta on täysin ymmärrettävissä.^{x)}

Tältä näkökannalta on myös ymmärrettävissä Belgian hallituksen äskettäinen vastaus Englannin hallituksen viime marraskuussa entisille Locarno-valloille osoittamaan noottiin koskien uuden paktin neuvotteluja. Kuten tunnettua Rooman ja Berliinin hallitukset eivät vielä ole tähän noottiin vastanneet. Koska toiselta puolen Rooman ja Berliinin suhde

x)

Niistä seurauksista, jotka Belgian uusi asenne strategisesti edellyttää, on eversti KARHU laajassa raportissa Yleisesikunnalle tehnyt selkoa.

ainakin tällä haavaa edelleen on lämpenemässä. Tämä Belgian hallituksen vastaus, jossa kiirehditään neuvotteluja, tuli Ranskalle epämiellyttävällä hetkellä. Tälle epämiellyttävyyden tunteelle antoikin Pertinax lehdessään varsin huonotuulisen ilmaisen, joka, kuten minulle Belgian ulkoministeriössä sanottiin, siellä on aikaansaanut huomattavaa pahennusta. Pertinaxin kirjoitus oli todella kuten niin monasti ennen sopimaton, ja hallitus on koettanut Le Tempsin pääkirjoitusten muodossa vaimentaa sen vaikutuksia, ~~että~~ Belgian ulkoministeriössä minulle vakuutettiin, ettei Belgian hallituksen tarkoituksena ole koettaa vapautua sopimuksellisista velvollisuuksistaan eikä liioin Kansainliiton paktin ja lähinnä 16 artiklan sille asettamista obligatioista, mutta se haluaa mahdollisimman pikaista selvitystä, jotta sen tällä hetkellä ilmassa riippuva asema tulisi selvennetyksi.

Sekä Ranskan että Englannin ulkoministerithän ovat äskeisissä tunnetuissa puheissaan garanteeranneet Belgialle apuaan, jos sen kimppuun jokin suurvalta ilman Belgian puolelta tapahtuvaa provokatiota kävisi. Näillekin lupauksille Belgia haluaa sopimuksellista varmuutta. Tätä tarkoittavat Belgian Lontoossa olevan suurlähettilään äskettäiset démarchet ja siitä ehkä van ZEE LAND tulee Pariisissa puhumaan lähipäivinä. Van ZEE LAND on sairas mies, minkä itse olen voinut todeta. (Hän ei saa syödä paljon mitään ja hänen fyysillinen kuntonsa ei kestä kauaa nykyistä työtaakkaa.) Hän on senvuoksi kauan valmistellut lyhyttä matkaa Ranskaan, jolle matkalle hän lähti muutama päivä sitten. Arvellaan

kuitenkin että hän käyttää tilaisuutta hyväkseen puhuakseen yllämainituista Belgian elinkysymyksistä Pariisin hallituksen kanssa.

HITLERin viimeisen suuren puheen sisältämä lupaus Belgialle ja Hollannille respektoida niiden "territoriaalisista koskemattomuutta ja neutraliteettia" ei ole Belgian hallitusta ja yleistä mielipidettä täysin rauhoittanut. Kun noin viikko sitten Belgian parlamentissa ulkoedustuksen budjetti oli käsiteltävänä, ent. ulkoministeri HYMANS piti suuren puheen, jossa hän selvään korosti ettei Belgia missään tapauksessa tahdo palautua sellaiseen neutraliteettiin joka vallitsi ennen maailmansotaa, koska sellainen neutraliteetti vähentää sen suvereniteettia ja estää sitä oman tahtonsa mukaisesti kehittämästä puolustustaan. Mikäli tiedän on Belgian hallitus Berlinissä pyytänytkin selvitystä näille HITLERin sanoille kuitenkin saamatta tyydyttävää vastausta. (Kuten tunnettua Hollannin hallitus, Berlinille nyrpeänä eräistä äskettäisten häiden yhteydessä sattuneista välikohtauksista, on ilmoittanut ettei se puolestaan kaipaa mitään lisägarantioja neutraliteetilleen ja territoriaaliselle koskemattomuudelleen, koska nämä ovat itsestään ja ennestään päivänselvät. Sensijaanhan Saksa aivan äskettäin on koettanut rauhoittaa Sveitsiä samanlaisilla periaatteellisilla lupauksilla, joista Saksan lehdet näkyvät tekevän suuren numeron.)

Laulisin että ylläsanottu antaa uskollisen kuvan Belgian tämänhetkisistä ulkopoliittisista huolista. Onhan vuosi kulunut maaliskuun 7 p:stä ja on ymmärrettävissä

että suurvaltojen aseistautuessa tähän saakka uskomattomassa laajuudessa Belgian hallitus alkaa hermostua. On niitäkin jotka uskovat että jollei selvistystä muodossa taikka toisessa pian aikaansaad, Belgia katsoo oikeudekseen sanoutua irti kaikista jopa geneveläisistäkin obligatioistaan. Näin pitkälle en uskoisi tilanteen kuitenkaan ainakaan vielä kehittyneen.

IV.

Viime kuun 26 p:nä oli minulla kunnia jättää pääministeri van ZEELANDille Suomen Valkoisen Ruusun suurristi. Tämä tapahtui lounaan muodossa, johon olin kutsunut paljon virallisia henkilöitä ja henkilökohtaisia tuttuja. Jottei tilaisuus herättäisi sitä luuloa että erikoisesti haluaisimme manifestoida suhdettamme Belgiaan Haagin kokouksen edellä ja n.k. neutraalien valtioiden kasvavan yhteistyön ollessa yleisenä keskusteluaiheena - varsinkin muistissa pitäen Ruotsin kuninkaan äskeitä käyntiä ja sen yhteydessä tapahtuneita neuvotteluja - olin kutsunut myöskin Puolan lähettilään, joka on vanhoja tuttaviani, y.m. neutraalisen ryhmän ulkopuolella olevien maiden lähetystöjen jäseniä. Oli sovittu etukäteen ettemme puhuisi kuin lyhyeen, ja puheessani rajotuinkin perillesaattamaan hallitukseni onnittelet sekä toivomukset korkean vieraini maalleen siunaussellisen toiminnan jatkuvaisuudesta. Van ZEELAND sensijaan, jolla edellisenä päivänä oli ollut Gandissa aikaisemmin mainittu välikohtaus DEGRELLE'in kanssa ja joka muutenkin rakastaa puhua, vastasi pitävässä puheessaan, hieman leikillisesti tunnustautuen parantumattomaksi optimistiksi. Tehtyään

kumarruksen optimismille, van ZEELAND painosti n.k. pienten valtojen merkitystä varsinkin nykyhetkellä ja erikoisesti kaupallisella alalla. Hän pyysi minua sekä puheessaan ja kahdenkesken perästäpäin että erikoisessa kirjeessä, josta lähetän Herra Ulkoministerille jäljennöksen, perillesaattamaan suuren kiitoksensa. Lounas sai tällä tavalla varsin sekä juhlallisen että lämpimän luonteen muodostumatta kuitenkaan minkäänlaiseksi erikoisemmaksi manifestatioksi, jota olinkin koettanut välttää.

V.

Brysselissä ollessani koetin erikoisesti päästä selville siitä, mille kannalle Belgia asettuu Hollannin kokoonkutsuun neuvotteluun Oslo-valtojen kesken. Tästä lähetin Belgiassa ollessani Ulkoasiainministeriölle kaksi pitempää sähkettä, jotka tähän jäljennän.

"27 HOLMA Brysselistä tšekäläinen ulkoministeriö ei kiinnitä suuria toiveita Haagin kokoukseen ei suostu Oslon laajennukseen maanviljelystuotteissa joskin teollisuustuotteissa voinee ehdottaa joitakuita vielä presisoimattomia tullikiintiöhelpotuksia stop Timesin kirjoittelusta huolimatta sama lähteeni sanoo tietävänsä Lontoo ei aio luopua aikaisemmasta kielteisestä kannastaan."

x)
"28 HOLMA Brysselistä SÜETENS vahvistaa sähkeeni 27 lisäsi primo Tanskan erikoisasema vaikeuttaa tuloksia secundo piti osloryhmää liian heterogeenisena ollakseen yleisen kaupallisen uudistuksen

x)

Belgian ulkoasiainministeriön kaupallisen osaston johtaja.

lähtökohta tertio omasta puolestaan hän halukas
 tässä tarkoituksessa yrittämään Hollannin Ranskan
 Sveitsin ehkäpä Itävallan Tšekkiinkin kanssa joi-
 den intressit homogeenisemmat quarto Belgian päämi-
 nisteri taas havittelee yhteistoimintaa Belgian Hol-
 lannin Ranskan Englannin USAn kesken mikä SUUTENSIN
 mielestä toistaiseksi utopia stop Ruotsin lähetti-
 läs vahvisti täällä ei suuria toiveita tulokseen."

Näihin sähköisiin ei minulla ole mitään oleel-
 lista lisättävänä.

Holma.

P.S. 5/3. Belgian sosialistipuolueen eilinen puo-
 luekokous päätti että puolue jatkuvasti on oleva II inter-
 nationalen emanatio. Tämä merkitsee että kokous ei asetu
 SPAAKia kannattamaan. Kuten aavistin, puolue ei tästä pää-
 töksestä mene hajalle, sillä mikäli täältäpäin voin asiaa
 arvostella on puolueen ponsilauseelle annettu sellainen muo-
 to ettei se estä SPAAKia jäämästä hallitukseen eikä vä-
 hennä hänen arvoaltaansa.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C17

ASIA:

Brusselissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Holma

Parisissa 8/3 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa maaliskuun 8 p:nä 1937.

N:o

559-146

20/82 Pal. D 37.

1073-37

5 C17

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 5, joka käsittelee
aihetta:

Belgian kansainvälinen asema.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

20 82 Pal.

17.

Pariisi ssa 8 p:nä maaliskuuta 1937.

10/3 -37

Asia: Belgian kansainvälinen asema.

5 C17

Viitaten raporttiini Belgia n:o 4, lisäksi että Frankfurter Zeitungin Lontoossa oleva vakituinen kirjeenvaihtaja W. v. D. t.k. 6 p:nä kirjoittaessaan lehdelleen otsakeasiasta kertoi kuningas Leopoldin lokakuisen puheen syntyneen pitkien neuvottelujen jälkeen Alankomaiden, s.o. "neutraalisten" maiden maantieteellisesti lähimmän naapurin, hallituksen kanssa, joiden neuvottelujen tarkoituksena olisi ollut vakuuttautua näiden maiden ("die Nicht-Bündnisgruppe") suosiollisesta suhtautumisesta uuteen Belgian ulkopolitiikkaan, joka pyrkii irti kaikista aliansseista ja toivoo niiden sijalle yksipuolisia garantioja suurvaltanaapureilta. Tätä tietoa en ole aikaisemmin kuullut enkä nähnyt.

Kirjeenvaihtaja lisäksi että Englannin hallitus jatkuvasti pitää vahvasti kiinni siitä että vanha Locarnon sopimus on Saksasta riippumatta pidettävä voimassa Englannin, Ranskan ja Belgian kesken siksi kunnes uusi länsipakti saadaan synty-
mään, ja että tätä taustaa vastaan on myös katsottava Timesin 6/3 julkaisemaa Brysselissä olevalta kirjeenvaihtajaltaan saamaansa kirjoitusta, jonka tendenssi on että erikoisneuvottelut

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Belgian ja Saksan välillä ennen länsipaktin syntyä on
saatava estetyiksi.

Kolma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brusselissä olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Holm

Parisissa 10/3 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa maaliskuun 12 p:nä 1937.

N:o 594-158

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
23/83 Pal.		37.
16/3-37		
5		017

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 6, joka käsittelee
aihetta:

DEGRELLE'in uusi taktikka.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Pariisissa 10 p:nä maaliskuuta 1937.

Asia: DEGRELLE'in uusi taktikka.

23 83 Sal. 37.

16/3-37

5 017

Senjälkeen kuin lähitin raporttini n:o 4, jossa tein laajemmalti selkoa Belgian sisäpoliittisesta tilanteesta, on sattunut tapaus joka ansaitsee tulla lähemmin selostetuksi, koska se erittäin hyvin valaisee sitä tilannetta jota yllämainitussa raportissani koetin valaista.

Muutama päivä sitten rexistien Brysselissä valittu edusmies OLIVIER samoinkuin kaikki hänen varamiehensä ilmoittivat parlamentin presidentille vapaaehtoisesti luopuvansa mandaateistaan. DEGRELLE'in tarkoitus on näet seuraava.

Koska Belgian vaalilain mukaan tällaisessa tapauksessa täytevaalin tulee tapahtua 40 päivän kuluessa, hänen onnistuttaiten provosoida uudet vaalit Brysselin kaupungissa. Hän toivoo tällä tavalla voivansa hallitukselle ja maalle todistaa että hänen kannattajajoukkonsa on kasvanut. Kun hän alunperin on vaatinut kamarin hajoitusta ja uusien vaalien toimittamista, mihin luonnollisesti ei ole ollut mitään vakavaa syytä suostua, hän tätä tietä pääsee tarkoituksensa perille maan pääkaupungissa. Sitäpaitsi hän asettuu itse ehdokkaaksi! Edelleen on hänen tarkoituksensa, jos hän tulisi valituksi, vapaaehtoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sesti heti luopua uudesta mandaatistaan ja asettua ehdokkaaksi vuoronperään kussakin Belgian suurimmassa kaupungissa, joiden rexistiset edustajat samoin vuoronperään ensiksi vapaaehtoisesti luopuvat mandaateistaan, osottaakseen kuinka suuri hänen kannatuksensa on eri osissa maata.

Jos kohta tämä menettely on omiaan paljastamaan DEGRELLE'in menetelmien tekisi mieli sanoa poikamaisuutta, hallitus on joutunut ikävään välikäteen senvuoksi että tasan kaksi vuotta sitten nykyiset ministerit SPAAK ja DE MAN, molemmat sosialisteja, edellinen kuten tunnettua nyk. ulkoministeri, jälkimäinen nyk. rahaministeri, tekivät saman tempun. Kun nämä sosialistit helmikuussa 1935 uhkailivat järjestää eräänlaisen punaisen marssin Brysseliin, Brysselin ylipormestari MAX sen kielsi. Silloin SPAAK ja DE MAN ilmoittivat vapaaehtoisesti luopuvansa edusmiesmandaateistaan siten provosoidakseen uudet vaalit Brysselissä ja osoittaakseen maalle voimiensa lisäkasvun. (Sivumennen sanoen tällainen juttu maksaa fiskukselle 650.000 fr.) Mutta ennenkuin nuo 40 päivää olivat ummessa, hallitus kaatuikin ja van ZERLAND muodosti uuden hallituksen, johon hän kutsui SPAAKin ja DE MANin! Kun täytevaali tapahtui ei sille näinollen enää ollut aktuaalista merkitystä.

Tästä kiusallisesta ennakkotapauksesta huolimatta, johon luonnollisesti DEGRELLE vetoo, hallitus, joka jo kauan on epäillyt tällaista tempua DEGRELLE'in puolelta, jo syksyllä valmisti ehdotuksen joka muuttaa vaalilain tässä kohden siten ettei ~~tätä~~ tästä lähtien vapaaehtoinen luopuminen

edusmiestehtävistä velvoita täytevaaliin. Tämä lakiehdotus hyväksyttiin toissapäivänä parlamentissa kaikkien muiden äänillä paitsi rexistien.

Täten hallitus on tehnyt DEGRELLE'in tempun jatkuvaisuuden mahdolliseksi, mutta sen kautta että laille ei ole annettu taannehtivaa vaikutusta ei voida estää täytevaalin toimeenpanoa 40 päivän sisässä Brysselissä. Hallitus on tahallaan näin menetellyt antaakseen DEGRELLE'ille todellakin tilaisuuden näyttää voimiaan, joiden kasvuun hallitus ei usko. Jos se olisi menetellyt toisin, olisi tämä tulkittu pelkuruudeksi. Ja jos nykyiset hallituspuolueet (katoliset, liberaalit ja sosialistit) olisivat päättäneet olla ottamatta osaa vaaleihin, olisi taistelu tapahtunut rexistien ja kommunistien kesken kahden! Pannakseen koko prestigensä yhdelle kortille hallitus on pyytänyt pääministeri van ZEELANDia asettumaan kaikkien siinä edustettujen puolueiden yhteiseksi ehdokkaaksi, mihin van ZEELAND eilen on vastannut myönteisesti. Tulamme siis huhtikuun 11 p:nä näkemään Belgiassa sen ainutlaatuisen näyttelmän että pääministeri ja rexistien johtaja tulevat kahteen mieheen taistelemaan pääkaupungin asukkaiden poliittisesta kannanilmaisusta. Vaa'assa on suuri panos: joko nykyinen yhteiskuntajärjestelmä tai totalitarinen maailmankatsomus à la Berlin. Kumpi voittanee? Tilanteen sekavuudelle on oireellista että suuri osa oikeistolehdistä varsin ankarassa äänilajissa näkyy käyvän van ZEELANDin kimppuun katsoen että hän asettamalla hallituskoalition ehdokkaaksi luo keinotekoisen antifascistisen rintaman DEGRELLE'ia vastaan, mistä on seurauksena että

antirexististä vaalikamppailua tullaan käymään ensi kädessä sosialistien taholta. Näinollen, mainitut lehdet väittävät, oikeisto ja muukin osa porvaristoa joutuvat sosialistien ta-
 lutusnuoraan. Ne väittävät edelleen että van ZEELAND on väh-
 rin arvioinut tilannetta ja että olisi ollut parempi baga-
 tellisoida DEGRELLE'in temput. Jottei van ZEELANDin arvovalta
 joutuisi kärsimään, on hänen saatava häneistyksessä triumfaa-
 linen voitto, mikä voi olla kyseenalaista koska oikeistosta
 varmaankin osa yllämainituista syistä tulee pidettyään hänes-
 tyksestä. Mikäli tältäpäin osaan tilannetta arvostella, van
 ZEELAND tahallaan täten tahtoo pakottaa porvariston selvään
 kannanottoon toisen taikka toisen maailmankatsomuksen puolesta.
 Onkin kieltämätöntä että osa porvaristoa on leikitellyt rexis-
 min kanssa ajattelematta ehkä loppuun saakka tällaisen flir-
 tin seurauksia.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brüsselissä olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Holme

Parisissa 12/4 1907.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa huhtikuun 15 p:nä 1937.

N:o 855-229

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
28/8v Pal. 37.		
174-37	-3	
5	C17	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 7, joka käsittelee
aihetta:

Van ZEELANDin ja DEGRELLE'in vaalitaistelu.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Parisi ssa 12 p:nä huhti kuuta 19 37.

Asia: Van ZEELANDin ja DEGRELLE'in
vaalitaistelu.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
28 / 84 Tel. 37.
174-37
5 C17

Ellinen Belgian parlamentin täytevaali Brysselin kaupungissa herätti ei ainoastaan Belgiassa vaan sen rajojen ulkopuolellakin tavatonta huomiota. Eikä kumma, sillä suuret kansalliset jopa maailmankatsomukselliset arvot olivat pelissä. Olen edellisissä raporteissani tehnyt vaalin taustasta selkoa; rajoitun lisäämään että vaalitaistelu ylitti kaiken tähän saakka Brysselissä nähdyn.

Tulos oli ilahuttava kaikille niille jotka vielä uskovat vanhoihin koettuihin valtio- ja yhteiskuntamuotoihin. Itse asiassahan DEGRELLE'in siinäkin tapauksessa, että hän olisi saavuttanutkin aikaisemman äänimääränsä, olisi ollut katsottava hävinneen, sillä koko tempu oli tarkoitettu kuten muistettaneen osoittamaan että juuri maan pääkaupungissa rexistien lukumäärä muka oli hämmästyttävästi kasvanut. Sitä suurempi on nyt tappio sillä tosiasiallisesti DEGRELLE sai noin 11.000 ääntä vähemmän kuin saavuttivat viime vaaleissa, s.o. toukokuussa 1936, häntä kannattavat puolueet, s.o. rexitit, flaamilaiset kansalliset ja eräät pikkupuolueet.

Van ZEELANDin voitto oli huomattava. Hän sai noin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

21.000 ääntä enemmän kuin saivat viime vaaleissa yhteensä ne puolueet jotka häntä nyt kannattivat (katoolliset, liberaalit, sosialistit ja kommunistit), jotapaitsi noin 18.000 tyhjää lippua jätettiin. Nämä tyhjät liput ovat suurimmalta osalta peräisin sellaisilta valitsijoilta jotka kyllä muuten olisivat äänestäneet van ZEELANDia mutta jotka eivät tahtoneet esiintyä yhteisrintamassa sosialistien ja kommunistien kanssa (osaksi tietysti näiden joukossa myös on sellaisia jotka eivät tahtoneet äänestää hallitusta mutta eivät liioin DEGRELLE'ia.) Van ZEELANDin puolustajien suurin pelko kohdistuikin juuri siihen että oikeistovalitsijat pidättäytyisivät seuraamasta samoja signaaleja kuin äärimmäinen vasemmisto. Van ZEELANDin suurimpia ansioita on että hänen kaikesta huolimatta onnistui koota nimensä ympärille näin erilaisia piirejä. Van ZEELAND ymmärsi itsekin vaaran kun hän vaalitaiistelun aikana antoi painattaa mainostuksia joissa sanottiin että "jos fascismi on orjuutta niin on kommunismi terroria". Lasketaan että sosialistien ja kommunistien äänet yhteensä nousivat noin 120.000:een.

Äänet jakautuivat muuten seuraavasti:

Äänestäjiä	363,440
Hyväksytyt	345,082
Van ZEELAND	275,840 (viime vaaleissa 254,314) ^{x)}
DEGRELLE	69,242 (viime vaaleissa n.80.000)

x) Vaikka jätämmekin ylempänä mainitut pikkupuolueet sikseen, ~~kansalliset~~ rexitit ja flaamilaiset kansalliset saivat viime vaaleissa yhteensä 4500 ääntä enemmän kuin eilen yhtyneinä. Tappio on siis, miten asiaa vain katsoo, kieltämätön.

Tähän ilahuttavaan tulokseen, joka sitäpaitsi osoittaa että van ZEELAND, uskahtaessaan asettua DEGRELLE'in vastustusrintaman etunensä, oli arvioinut vallan oikein maassa vallitsevat voimasuhteet, vaikutti huomattavassa määrässä Malines'in arkkipiispan julkinen asettuminen viime tingassa DEGRELLE'in vastustajien puolelle. Tämän suurta huomiota herättäneen deklaration takana on luonnollisesti Vatikaanin perinnäinen tapa asettua aina ja joka paikassa puolustamaan vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä. Ehkä siihen osaltaan myös vaikutti pelko että DEGRELLE, jos hän voittaisi, seuraisi Saksan kolmannen valtakunnan esimerkkiä uskontokysymyksissä.^{x)}

Kerrotaan että ent. pääministeri kreivi de BROCCQUE-VILLE, jonka tytär on naimisissa erään italialaisen diplomaatin kanssa ja joka lähetettiin virallisesti Italiaan saatamaan perille Belgian hallituksen onnittelut Italian kruununprinssin (jonka prinsessa kuten tunnettua on kuningas Leopoldin sisar) toisen lapsen syntymän johdosta, olisi käyttänyt hyväkseen tätä matkaa selittääkseen MUSSOLINille rexismin todellista luonnetta. Oli miten oli, tosiasia on että sen jälkeen DEGRELLE ei enää ole saanut puhua Italian radioissa.

Toiselta puolen eräs pariisilainen lehti tänään suoraan viittailee että Belgian kuninkaan tunnettu puhe viime lokakuussa ja hänen jatkuva ulkopoliittinen toimintansa olisi-

DEGRELLE'in ystävien ja Saksan lehtien väite että kirkon sotkeutuminen politiikkaan ei ollut oikeutettu, on mielestäni käsittämätön maassa, missä kirkko aina on näytellyt suurta osaa politiikassa ja jossa suurin poliittinen puolue kutsuu itseään katooliseksi!

vat saaneet vaikutusta rexismistä. Totta on että Belgian viimeaikainen virallinen isoloitumispolitiikka hyvin suurelta osaltaan on ollut sisäpoliittisten kompleksien sanelema, s.o. on tahdottu höllentämällä siteitä Ranskaan heikentää sekä Belgian flaamilaisten että rexistien arvostelun ja vastustuksen pohjaa.

Voi pitää varmana että van ZEEELANDin osaksi viime aikoina tullut kansainvälinen huomio ainakin osaltaan on aiheutunut siitä että Ranskassa ja Englannissa on koetettu vahvistaa hänen valttejaan ennen eillistä vaalia.

Tuskin erehtyy kun väittää että DEGRELLE'in itsessään luonnoton liittoutuminen flaamilaisten separatistien kanssa, joiden federatiivista toimintaa hän on sopimuksessaan sitoutunut kannattamaan, on karkoittanut paljon väkeä hänen leiristään. Brysseliläinen on sanan parhaassa mielessä isänmaallinen eikä halua edes kuulla puhuttavan mistään federatiivisesta uusjärjestelystä Belgian rajojen sisässä pitäen separatismiin tähtäävää federatiivista hommaa yhteisen isänmaan pettämisenä. Tämän lisäksi tulee että brysseliläinen ymmärtää, että sellaisessa federatiivisessa Belgiassa kaksikielinen Bryssel ei voisi enää näytellä samaa keskeistä osaa kuin nyt on laita. Tämä osaltaan selittänee miksi juuri Bryssel, joka tähän saakka on ollut DEGRELLE'in paras voimanlähte, hänelle tuotti pettymyksen. Brysselin valitseminen taistelukentäksi oli siis jo sinänsä väärä laskelma DEGRELLE'in puolelta.

Vaalilla oli sikäläkin ulkopoliittinen merkitys että näet Saksassa hartaasti toivottiin DEGRELLE'in voittoa. Vielä

eilen eräät Berliinin lehdet ennustivat hänelle vähintään satasentuhatta ääntä.^{x)} Koska toiselta puolen Berliinissä toki ymmärretään että van ZEELANDinkin ulkopoliittika on pyrkinyt höllentämään aikaisempia läheisiä suhteita Ranskaan, Saksan lehdistö, jottei se loukkaisi van ZEELANDia, pysytteli vaaliteistelun aikana huomattavan pidättyväisesti. Tulos oli Berliinille joka tapauksessa epämieluisa, sillä DEGRELLE ei ole millään tavalla pannut vakan alle natsistisia taipumuksiaan. Tuloksen maailmankatsomuksellinen merkitys saa tästä erikoisen taustan.

Olen vielä enemmän nyt kuin raportissani n:o 6 varma siitä että van ZEELAND taktiikallaan tahtoi pakottaa Belgian kansan (Bryssel on sen pienoiskuva) jo nyt ottamaan selvän kannan kysymykseen "diktatuuriko vai länsimainen perinnäinen vapaus". Hän on käsitykseni mukaan siten tehnyt kantuloksen palveluksen. Vaalin /tultua tunnetuksi hän antoiinkin proklamation, jossa hän sanoi Belgian kansan taasen voivan jatkaa rauhanomaista työtään "kuninkaansa, lakiensa ja vapauksiensa puolesta".

On luonnollista että Ranskan koko lehdistö puolueista riippumatta tänään ilmielmin tervehtii vaalien tulosta, tosin täysin tietoisena siitä että van ZEELAND ei pyri uusimaan niitä läheisiä siteitä jotka sodanjälkeisinä vuosina antoivat ranskalais-belgialaisille suhteille leimansa.

x

x

x

x)

Muudan rexiläinen ystäväni (Brysselissä) ennusti DEGRELLE'in saavan ainakin 100-120.000 ääntä!

Kun ylläoleva oli kirjoitettu, kertoi minulle eräs tšekäläinen suurlähettiläs DELBOSin hänelle kertoneen että Paris ja Lontoo todella koettivat pönkittää van ZEEELANDin asemaa ennen 11/4. Tätä taustaa vastaan saa selityksensä Lontoon ja Pariisiin hänelle 3/4 osottama, syksystä saakka jo valmisteltu pyyntö koettaa löytää jokin pohja kansainväliselle taloudelliselle uusyhteisymmärrykselle. DELBOS oli jopa tahtonut että Belgian neutraliteetideklaratio olisi julaisu ennen vaalia, kuten lehdissäkin jo ilmoitettiin, mutta van ZEEELAND itse ei sitä tahtonut. DELBOS oli sanonut luulevansa että van ZEEELAND pelkäsi sellaisen ranskalais-englantilaisen deklaraation vaikeuttavan hänen keskustelujaan Berliinin kanssa 11/4 jälkeen. Ehkäpä van ZEEELAND jo silloin oli niin varma voitostaan ettei hän pitänyt valttien lisäämistä tarpeellisena. Hänen taitavuutensa näinä viikkoina on ollut kieltämätön.

Muuten en voi olla huomauttamatta että eri maiden lehdistöjen nykyinen taipumus nähdä viime viikkojen kansainvälisessä taloudellisessa tunnustelussa uuden ajan enteitä, on ylläsanottuun viitaten otettava, ainakin mikäli koskee käsitystä Belgian keskeisestä merkityksestä tässä suhteessa, vissillä varovaisuudella. SCHACHTin matka Brysseliin, Oslo-valtojen eksperttikokous, Norjan kauppadelegation olo Brysselissä, sokeirikokous y.m. ovat sitäpaitsi suurelta osaltaan tilapäisiä rinnakkaistapahtumia (coincidences), jolle ei saa liiaksi antaa suuntaviivallista merkitystä, olkoon että van ZEEELAND, joka rakastaa spektakulaarisia muotoja, varmaankin on hyvillään siitä että hänen maansa ja hänen nimensä näin ovat

yleiseurooppalaisen huomion keskipisteenä.

Van ZEELAND ymmärtää että Rex ei tähän vielä kuol-
lut, ja on kuvaavaa että hän nyt jo etukäteen ilmoittaa
hallituksen piakkoin jättävän parlamentille erinäisiä lakiehd-
oksia jotka ovat Rexin ohjelman mukaisia ja joiden tarkoi-
tus siis on lyödä tylsiksi Rexin asept. On myös myönnettä-
vä että yleinen taloudellinen kukoistus Belgiassa on heiken-
tänyt "pulamies DEGRELLE'in" vielä pari vuotta sitten niin
kiitollista maaperää, mutta toiselta puolen minulle on sanot-
tu Belgian ulkoministeriössäkin, että DEGRELLE'in ansioksi on
luettava että hän on saanut maansa johtavat piirit heräämään
siitä slentriaanista, jonka olemassaolo viime vuosina on ol-
lut kieltämätön, ja että eräät valitettavat ilmiöt julkises-
sa elämässä, ei vähimmin finanssialalla, ovat kiitos hänen
monasti tosin ehkä liiankin häikäilemättömien paljastustensa
saaneet kuoliniskun.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA:

Prinsessa olevan lähetystö raportti n:o 8.

Ministeri Holma

Parisissa 1874 - 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Pariisissa huhtikuun 21 p:nä 1937.

N:o 887-241

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20/84 Pal. 1937.		
28/4-37	5	
5	CP	

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 8, joka käsittelee
aihetta:

Belgian keskeinen asema nykyhetkellä.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Pariisissa 18 p:nä huhti kuuta 19 37.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

20/84 Pol. 17

Asia: Belgian keskeinen asema
nykyhetkellä.

22/4-37

2

Osasto

5 C17

Olin 14/4 vajaan vuorokauden Brysselissä lähinnä sen vuoksi että Belgian ulkoministeri oli kutsunut minut sille lounaalle, jonka hän tarjosi Oslo-valtojen asiantuntijakokouksen johdosta. Läsnä olivat kaikkien asianomaisten maiden sikäläiset lähettiläät. Jouduin istumaan ulkoministerin itsensä viereen. Lounaan jälkeen oli minulla vielä pitkä keskustelu ministeriön secrétaire général'in, suurlähettiläs van LANGENHOVE'in kanssa.

Koska niinä päivinä Brysselissä oleskelivat, paitsi Oslo-valtojen edustajia, tri SCHACHT, jota valitettavasti en päässyt puhuttelemaan aikansa täpäröyden vuoksi - olen hänen vanhoja tuttaviana Berliinistä -, norjalainen kauppavaltuuskunta, joka kokoonpanoltaan oli erittäin edustava, Puolan kauppaministeri sekä Sveitsin tunnettu kauppaneuvottelija STUCKI, joka myös oli läsnä lounaalla, Bryssel oli vilkkaan poliittisen ja taloudellisen huomion keskuksena, jonka merkitystä lisäsivät vaalin onnellisen tuloksen virallisissa piireissä aiheuttama tyydytys, van ZEELANDin saama tunnettu taloudellinen tehtävä, Brysselin paraikaiset messut sekä monet muut sangen ensiluokkaiset seikat.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Koetan tehdä seuraavassa muutamia yhteenvetoja siitä mitä kuulin.

x x
x

Keskustelumme min. SPAAKin kanssa pöydässä koski lähinnä Venäjän kysymystä. Hän ei pitänyt huhuja Moskovan ja Berliinin välillä mahdollisesti tapahtuvasta lähentelystä ja STALINin mahdollisista pyrkimyksistä lähennellä Eurooppaa aivan bagatellisoitavina, jos kohta hän asettui niihin nähden vielä hyvin varovaiselle ja odottavalle kannalle.^{x)} Siitä hän kuitenkin oli selvillä että se "kansallinen kommunismi", joka Venäjällä näkyy olevan syntymässä, tulee melkoisesti helpottamaan HITLERin mahdollisuuksia kollaboroida Moskovan kanssa.

Tein hänelle selkoa ministeri HOLSTIn matkasta Moskovaan, venäläisen anti-suomalaisen propagandan syistä y.m.

x x
x

Suurlähettiläs LANGENHOVE'in kanssa puhuimme ensin Belgian neutraliteettikysymyksestä. Hän pani erikoista painoa sille että neutraliteettikysymys tähänastisissa vaiheissaan ei ole ollut kolmen vallan neuvottelujen esineenä, muka uuden tilanteen löytämiseksi, vaan että Englanti ja Ranska ovat kahdenkesken, Belgian tosin insistoiden, koettaneet löytää jotain ratkaisua sille tilanteelle joka syntyi 7/3 1936, jolloin Saksa rikkoi Locarnon, sekä 19/3 1936, jolloin muut

x)

Myöhemmin ovat sekä Moskova että Berliini dementoineet huhut lähentelystä. Joitakin lehtiä lukuunottamatta ei ole tietääkseni väitettykään muuta kuin että tällainen mahdollisuus on teoreettisesti ja käytännöllisesti olemassa. Mitään muuta ei milloin ole allekirjoittaneen erittely-yritykset tarkoittaneet.

Locarno-valtiot selittivät Locarnon heihin nähden vielä olevan voimassa. LANGENHOVE nimenomaan alleviivasi sitä tosiasiaa että kysymys siis on ollut tähän asti vain menneisyyden selvittämisestä. Tuloksena tästä on Ranskan ja Englannin yhteinen neutraliteettideklaratio, joka on odotettavissa aivan lähipäivinä, mutta lopullinen luonnos ei ole vielä valmis ja on sitäpaitsi ensiksi alistettava Belgian hallituksen hyväksyttäväksi.^{x)} Totean että tämä LANGENHOVE'in mielestäni hieman etsitty selitys, jolle hän antoi kuten jo sanoin varsin alleviivatun muodon, poikkeaa tavallaan siitä mitä DELBOS oli sanonut eräälle tšekäläiselle virkaveljelleni (katso raporttia Belgia n:o 7, sivu 6).

Mitä sensijaan tulee tulevaisuuteen, s.o. mahdolliseen länsipaktiin, LANGENHOVE ei luullut tämän kysymyksen lähiaikoina kehittyvän erikoisemmin, olkoon että EDEN t.k. lopulla käydessään Brysselissä van ZEELANDia tapaamassa tulee siitä puhumaan ja vaikkakaan Berlin ei enää aseta osallistumisensa ehdoksi ranskalais-venäläisen paktin annulointia vaan ainoastaan siinä edellytetyn hyökkääjän määrittelyn arbitragen selvennyksen. LANGENHOVE nimenomaan huomautti ettei ole kertaakaan preparatoorisissa keskusteluissa ollut puhetta siitä että Moskova tulisi osallistumaan tällaiseen paktiin, vaan tulisi se luonteeltaan olemaan puhtaasti länsipakti.

x

x

x

Kysymykseeni mitenkä van ZEELANDin Englannilta ja Ranskalta saama tunnettu tehtävä ~~syntyi~~ on syntynyt, LANGEN-

x)

19/4. Tämä luonnos on tänään jätetty Belgian hallitukselle. Sen tutkiminen vienee useita päiviä.

HOVE vastasi seuraavasti. Ranskan frangin viime syyskuisen devaluation yhteydessä tehty ranskalais-englantilais-amerikkalaisen valuuttasopimus edellyttää itsessään toimenpiteitä paremman taloudellisen yhteisymmärryksen mahdollisuuden tutkimiseksi. Kun van ZEELAND 27/11 1936 otti osaa eräiden taloudellisten piirien järjestämään bankettiin Lontossa, asetettiin hänelle nimenomaan kysymys ottaisiko hän sellaisen alustavan tutkimustehtävän vastaan. Epäröityään kanan - osaksi terveydellisistä syistä - hän kuitenkin tammikuun puolivälissä antoi periaatteellisesti myönteisen vastauksen, joka vasta nyt on saanut reaalisen tehtävän muodon.^{x)}

Jos kohta ei voitane sanoa että van ZEELAND itse olisi tämän tehtävän saamiseksi toiminut, se kuitenkin on aivan hänen suuntaviivojensa mukainen. Viittaan sähköeseeni n:o 28, jonka toistin raportissani n:o 4 (Belgia) ja jossa kerroin Belgian ulkoministeriön kauppaosaston johtajan minulle helmikuun lopulla suoraan sanoneen, ettei van ZEELAND ole erikoisesti innostunut Oslo-ideasta vaan että hän haaveksii ranskalais-belgialais-englantilais-amerikkalaista yhteistoimintaa kansainvälisen kaupallisen umpikujan puhkaisemiseksi väljempiä tulevaisuuksia kohti. Van ZEELANDin kotkat lentävät näet paljoa pitemmälle kuin Oslo-valtojen intressit. Brysselissä ollessani sainkin, sivumennen sanoen, vahvistetuksi käsityksen etteivät nämä neuvottelut, joiden käymistä Hollannin pääministeri kaikihi hieman epäkypänä hetkenä ehdotti, erikoisemmin

x) 20/4. Kysyin eilen ministeri BARGETONilta, oliko van ZEELANDille annetun tehtävän julkaisemispäivä valittu silmälläpitäen hänen asemansa pönkittämistä taistelussaan DEGRELLE'ia vastaan. BARGETON vastasi tähän kielteisesti, mutta lisään ettei hän juuri muuta voinutkaan vastata, koska hän luonnollisesti ei missään tapauksessa myöntäisi Ranskan ja Englannin koettaneen vaikuttaa naapurimaan sisäisiin oloihin. Sensijaan kauppaministeri BASTID eilen myönsi jaostopöytäkirjassa VAHERVUORELLE Englannin ja Ranskan toiminnan tapahtuneen juuri pönkittämistarkoituksessa.

kiinnosta Belgian asianomaisia virallisia piirejä, joita suu-remmat tehtävät houkuttelevat.

Van ZEELANDin apulainen nimeltä FRERE^{x)} on paraillaan Lontoossa ja tulee piakkoin käymään Pariisissa ja Berliinissä sekä sitten Roomassa, maaperää alustavasti tunnustelemassa. Van ZEELAND itse lähtee kuten tunnettua kesäkuun alussa Yhdysvaltoihin presidentti ROOSEVELTin kutsumana. On selvää että van ZEELAND ei mielellään tahdo kärsiä tappiota ja että hän senvuoksi tulee panemaan kaikkensa liikkeelle jotta jotakin positiivista syntyisi. Aikahan on edullinen, kaikki toivovat hyvän ajan voivan helpottaa hyvään tahtoon perustuvia pyrki- myksiä antaa kansainväliselle kaupalle taas normaalisia muotoja - siihen viittasi myös Ranskan kauppaministeri toissapäi- vänä puheessaan American Clubin lounaalla - ja sokerikokouksen osanottajien ensirivin asema omissa maissaan todistaa samoin että jotakin on ilmassa, joskaan sen parempi kukaan ei tah- do niinkuin aikaisemmin valmistumattomana lähteä ehdottamaan suuria kansainvälisiä taloudellisia kokouksia, jotka jo laajuutensa vuoksi ovat useimmiten tuomitut epäonnistumaan.

Van ZEELANDilla on edessään tehtävä joka häntä miel-lyttää ja joka lienee hänen mittojensa mukainen - ainakin sitä on syytä /toivoa.

x

x

x

Tätä taustaa vastaan on osaksi katsottava myös tri SCHACHTin tunnettua Bryssel-matkaa. Kuitenkin väittäisin että SCHACHTin matkan päätarkoitus oli paljokaan reaalisempi. Asia on seuraava.

x)

FRERE oli aikoinaan Itävallan valtiopankin finanssineuvoja.

Vuonna 1925 Saksa osti Belgian Kongosta 1/2 miljoonan frangin edestä tavaraa, v. 1935 sensijaan 60 miljoonan edestä. Ne antverpeniläiset talouspiirit, jotka tätä välityskauppaa ovat hoitaneet, ovat luoneet yhtymäntapaisen, joka olisi valmis keskustelemaan Saksan kanssa tämän kaupan lisäämiseksi. Kyseessä ovat lähinnä öljyt, kumi ja kupari. Jos kohta, sivumennen sanoen, tällaiset ja samanlaiset kaupalliset toiveet ovat olleet vaikuttamassa osaltaan siihen että Belgiassa viime aikoina on ollut havaittavissa enemmän ymmärtämystä Berliiniin päin kuin ennen, on toiselta puolen todettava että Belgia ei mielellään haluaisi myydä Saksaan sellaisia raaka-aineita, jotka välittömästi käytetään aseistukseen. Tässä on kysymyksen toinen vaikeus Saksan kannalta. Toinen piilee maksutavan löytämisessä, varsinkin ottamalla huomioon että Belgiassa on Saksassa tällä hetkellä tietääkseni noin 800 milj. frangia jäätynyttä säästöä. SCHACHT tarjoisi nyt maksuna teollisuustuotteita, mutta näitä Belgia valmistaa itse. Belgialaiset puolestaan vaativat maksua devii-seissä, mihin SCHACHT vastaa ei voivansa sitä luvata, jollei anneta kansainvälistä garantiaa saksanmarkalle, s.o. jollei Saksa pääse osalliseksi länsimaisiin monetäärisiin sopimuksiin.

Näihin seikkoihin katsoen ei liene syytä arvostella SCHACHTin matkan tulosta tältä kannalta liian optimistisesti.

Mitä sensijaan on puhuttu hänen ja van ZEELANDin välillä, joka keskustelu osaksi oli kahdenkeskinen ilman todistajia, siitä ei ole toistaiseksi mitään vuotanut. Mutta selvää on että van ZEELAND on SCHACHTilta udellut mahdolli-

suuksia uuden tehtävänsä ulottamisesta myös Saksaan. Huhut siitä että SCHACHT olisi luvannut tässä tapauksessa Saksan olevan valmiin höllentämään ankaraa autarkiaansa ja rahapolitiikkaansa, ovat otettavat mitä suurimmalla varovaisuudella.

SCHACHTin vastaanotto oli varsin hyvä joskaan ei erikoisen sydämellinen. Lehdistöä harmitti - kuten muuallakin SCHACHTin ollessa tällaisilla käynneillä - se seikka että hän deklaratioissaan, jotka sitäpaitsi olivat täynnä hänelle niin ominaisia paradokseja ja vastakohtaisuuksia, painosti puhuvansa henkilökohtaisesti. Tämä ei ymmärrettävästikään herättänyt luottamusta. On kuvaavaa se minkä kertoi minulle ent. pääministeri THEUNIS, tunnettu talousmies, jonka vieressä istuin lounaalla. Hän oli SCHACHTilta suoraan kysynyt Saksan suhtautumista vapaakauppaan, mihin SCHACHT vastasi: "Vapaakauppahan on suuremmin ideaali, mutta se on mahdoton".

Huomiota herätti hänen deklaratiossaan kohta, jossa hän odottamatta ja olematta siihen pakotettu kertoi Saksan ja Sovjettien välisen kaupan kulkevan hyvin ja olevan vahvassa kasvussa!

Joskin on totta että Oslo-valtioiden asiantuntijakokouksen tulokset ovat katsottavat, niinkuin niitä yleensä Brysselissä katsottiin, laihoiksi, vaikutti kuitenkin turhalta että SCHACHT antoi sanomalehtimiesten selvästi ymmärtää Oslo-sopimuksen käytännöllisen merkityksen vähyyttä. Siitä kertoi m.m. Le Temps seuraavasti:

"Au sujet de la convention d'Oslo, M. SCHACHT, sollicité de donner son avis, a répondu ironiquement: "C'est très intéressant pour les journaux. Nous n'avons pas reçu de pro-

positions, je crains que le deuxième essai ne donne pas de meilleur résultat que le premier; c'est peut-être un commencement. Attendons".

Ensi kuun alussa SCHACHT tulee viralliselle käynnille Pariisiinkin.

x

x

x

Kuten alussa mainitsin, sveitsiläinen STUCKI oli paraikaa Brysselissä neuvottelemassa. Eräiden mukaan olisi hänen sielläolonsa lähinnä ollut tähystelijän, koska Sveitsi viime aikoina muutenkin on lähennellyt Oslo-valtoja. Oli miten oli, tosiasia on että hän samanaikaisesti myös neuvotteli Belgian hallituksen kanssa eräistä molemminpuolisista helpotuksista, joille antaa taustan sekä Sveitsin että Belgian viimeaikainen pyrkimys höllentää kiintiöitä ja viittoilla tietä vapaakaupallisempaan tulevaisuuteen.

Belgian keskeiselle merkitykselle viime viikkojen kansainvälisessä politiikassa, jota merkitystä kuitenkin edelleen varoitan liioittelemasta, kaikki nämät käynnit, neuvottelut ja keskustelut antavat näkyvän reliefin.

P. S. 20/4. Lehdet kertovat HITLERin eilen selittäneen luonaan käyneelle LANSBURYlle olevansa valmis ottamaan osaa kansainväliseen yleiseen talousneuvotteluun. Mielestäni on ennenaikaista tästä kuten SCHACHTin käynnistäkin tehdä se johtopäätös että HITLER haluaisi luopua nelivuotissuunnitelmastaan ja pyrkiä uusiin suhteisiin länsivaltojen kanssa. On todennäköistä että HITLER, ^{joka} kuten Moskovakin kytkee politiikan ja

keupan toisiinsa, asettaa, kun niin pitkälle tullaan, sellaisia ehtoja että tulos vaarantuu. Englannissa näyttää pelkävän sen lisäksi että HITLER puhussaan yhteistoinnista pyrkii varustusten pysäyttämiseen, s.o. estämään Englantia loppunsaorittamasta suurta varustusohjelmaansa. Pariisissa suhtaudutaan uutiseen suurella varovaisuudella.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C17

ASIA: _____

Drypocelissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Holma

Parisissa 2/5 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Parisissa toukokuun 3 p:nä 1937.

N:o 982-275

23 84 Pal. 1937.

5/5-37

5 C17

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 9, joka käsittelee aihetta:

Saksen suhtautuminen Oslo-valtojen kokouksiin.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Pariisi ssa 3 p:nä touko kuuta 19 37.

Asia: Saksen suhtautuminen Oslo-
valtojen kokouksiin.

20 84 Val. 1937.

5/5-37

5 C17

x)

Kerroin raportissani Belgia n:o 8 että SCHACHT Brys-
selin sanomalehtimiehille antamassaan haastattelussa oli ironi-
sesti ja väheksyvästi puhunut Oslo-valtojen asiantuntijakokous-
ten merkityksestä. Tähän lisäksi että kun 26/4 ulkoministeri
SPAAKin ministeri EDENin kunniaksi antamalla kutsuilla tapasin
Saksen Belgiassa olevan lähettilään, vapaaherra v. RICHTHOFFENin,
jonka tunnen jo Berliinin-ajoiltani, tämäkin muuten niin kor-
rekti diplomaatti ilmeisellä ironialla minulle sanoi muutaman
väheksyvän sanan näistä kokouksista. Vastasin välttelevästi,
mutta intermeszon vaikutelma minussa ei ollut täysin miellyt-
tävä.

Holma.

x)

Ulkomaanedustuksen tiedoituksessa n:o 84 tätä raporttia ereh-
dyksellisesti kutsutaan Pariisin raportiksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C17.

ASIA: _____

Brysselin-lähetysten raportti n:o 10.

Ministeri Kolma.

Pariisi 11/5 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1082-295

Pariisissa toukokuun 14 p:nä 1937.

36	85	ke	37
18/5-37			
5	C17		

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgia n:o 10, joka käsittelee
aihetta:

Belgian uusi statuutti.

Holma

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Pariisi ssa 11 p:nä touko kuuta 1937.

Asia: Belgian uusi statuutti.

On kieltämätöntä että Belgia tällä hetkellä elää historiallisia kuukausia. Se tilanne joka luonnon pakosta syntyi heti sodan jälkeen, s.o. läheinen suhde Ranskaan (joka suhde^{ei} tosin koskaan saanut allianssin luonnetta, seikka jota belgialaiset valtiomiehet ja diplomaatit aina keskusteluissa heidän kanssaan alleviivaavat), alkaa antaa ~~tilaa~~ tilaa uudelle neutraalisemmalle ja tavallaan - s.o. teoreettisesti katsoen -, puhtaasti itsenäisyyden kannalta normaalisemmalle ulkopolitiikalle.

Muistelkaamme ensiksi että Belgian neutraliteetti, joka lyötiin kiinni kansainvälisistä sopimuksin v. 1839, sai kuoliniskun 1914 Saksan joukkojen marssiessa sopimuksenvastaisesti Belgian alueelle. Sodan päätyttyä vanhaa neutraliteettia ei uudistettu vaan Belgian statuutti rajoittui Kansainliiton paktin sillekin takaamiin garantioihin, mihin tuli lisäksi v. 1920 ranskalais-belgialainen sotilassopimus, joka sekään ei ollut mikään liittosopimus, sekä v. 1925 Locarno. Kuten tunnettua Locarnon sopimus rikkoutui Saksan yksipuolisen ja sopimuksenvastaisen irtisanomisen kautta viime vuoden maaliskuulla, minkä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jälkeen Belgian ainoa garantia on ollut Kansainliitto ja sen kollektiviteettipykälät. Lisättäköön vielä että toista vuotta sitten Belgian hallitus, flaamien painostuksesta ja heidän tyydyttämisekseen, antoi sotilassopimuksellekin uuden rajoitetun kantavuuden. Viime kuun 24 p:nä annetun ranskalaisen deklaraation kautta tämä sotilassopimus kokonaisuudessaan raukesi, s.o. yleisesikuntien välisen yhteistyön on katsottava loppuneen.

Ranskan ja Englannin Belgialle v.k. 24 p:nä antamat deklaratiot ovat siksi tärkeät että liitän ohseen niiden alkuperäisen sanamuodon in extenso.

Ensiksi pari reunaomistutusta.

Tiedän että Ranskan Brysselissä oleva ambassadööri erittäin pontevasti on Pariisissa hallitukseensa vaikuttanut siihen suuntaan että tämä deklaratio hyväksyttäisiin. Hän on peittelemättä antanut hallituksensa ymmärtää että mieliala Belgiassa Ranskan suhteen monesta syystä tällä hetkellä on, minkä jokainen saattaa todeta, varsin vähän ystävällinen, olkoon että Ranskan sisäistä heikkoutta käytetään kyllä osaksi tekosyynä "irti-Ranskasta" liikkeen todellisten motiivien peittämiseksi.

Tiedän toiselta puolen aivan varmasta lähteestä että Englannin asialinjoittaja - suurlähettiläs itse oli neuvottelujen aikana enimmäkseen matkoilla - oli ollut hyvin pahoillaan siitä miltei ylimielisestä tavasta jolla Belgian ulkoministeri oli kohdellut sitä deklaraation luonnosta jonka hän hallituksensa nimessä SPAAKille toi. Ei kiitoksen sanaa vaan jouk-

ko vaatimuksia tekstin saattamiseksi Belgialle vielä miellyttävämpään suuntaan. Myönsiväthän deklaratioissaan sekä Englannin että Ranskan hallitus yksipuolisen avunannon lupauksen Belgialle vaatimatta siltä enää sellaista resiprositeettiin perustuvaa vastalupausta, jollaiseen Locarno Belgian velvoitti. Tässähän on muuttuneen tilanteen yksi ydinkohtia. Ruotsin lähettiläs käyttikin noina päivinä Belgian hallituksesta, jolle menestys oli nousemassa päähän, sanoja "bortskämda barn".

Deklaratioiden merkitystä arvosteltaessa on syytä lisäksi lukea se suuri puhe jonka ministeri SPAAK piti parlamentissa piti joitakuuta päiviä myöhemmin deklaratioiden johdosta (ministeri EDENin käynti Brysselissä tapahtui deklaratioiden julkaisemisen ja tämän puheen välillä). Panen tämänkin puheen sanamuodon in extenso ohien.

Mielestäni on tätä puhetta esiteltäessä erikoisesti painostettava sen itsetietoisuutta ja eräänlaista jäykkyyttä. Jos kohta täytyy käsittää belgialaisten mielialaa, joka aina on ollut erittäin arka kun on kyseessä suhteellisesti nuoren kansakunnan itsenäisyys ja toimintavapaus, ja jos kohta ei tule ihmetellä että tätä mielialaa niin erikoisesti alleviivataan maassa joka sodan syttyessä tuskin voi pyysyä ulkopuolella tapahtumien ja joka senvuoksi aina tulee olemaan riippuvainen jostakin tai joistakin suurvalloista, ja jos kohta edelleen deklaratioissa nimenomaan sanotaan ja puheessa tehostetaan että Belgia tulee huolehtimaan puolustuksestaan - samassa hengenvedossa SPAAK alleviivasi belgialaisranskalaisen tähänastisen sotilaallisen yhteistoiminnan päätty-

mistä, mikä mielestäni tapahtui turhan voimakkaassa muodossa - niin täytyy kysyä mille reaalille pohjalle tämä optimis-
mi rakentuu. Onko todella Belgian asema tämän isoiloitumisen
kautta vahvistunut? Parlamentissa sekä liberaalien pääpuhuj,
ent. ulkoministeri HYMANS, että katoolisten puhuja, ent. pää-
ministeri vapaherra CARTON DE VIART, käyttivät paljon hilli-
tympää orkestrointia, viitaten molemmat nimenomaan siihen että
yhteistoiminta Ranskan sotilasjohdon kanssa on otettava uudel-
leen harkittavaksi jos tulevaisuus sellaista vaatii.

Lehdistö on yleensä myönteellisesti suhtautunut näi-
hin tapahtumiin. Eräissä lehdissä kuten esim. Nation Belge'issä,
joka aina on erikoisesti ajanut maan vahvaa puolustusta, saat-
taa kuitenkin huomata eräänlaista levottomuutta tulevaisuuteen
nähdessä, jopa vissää "pahaakin makua" siitä että Bry kullisseissa
on tapahtunut enempää kuin mitä ulospäin näkyy, s.o. että
irtautuminen Ranskasta ei ole johtunut ainoastaan pelosta jou-
tua mahdollisten uusien tapahtumien pyörteeseen, vaan että sen
takana on ollut muitakin motiiveja. Kuulin sanottavankin Brys-
selissä ollessani että ehkä ei loppujen lopuksi ollut gentle-
manlike jättää vanha ystävä silloin kun tällä on vaikeuksia.
Tosiasiahan on että Ranskan on pakko vastaavasti tehdä muu-
toksia puolustus suunnitelmiinsa ja että Ranskan avuksitulo Bel-
gialle, jos sellainen kävisi tarpeelliseksi, ei enää muodostu
yhtä helpoksi ja automaattiseksi kuin tähän asti. Kaikki tämä
sai kuten jo sanoin eräissä lehdissä ilmaisun, joskin heikon
sellaisen.

Muistakasme että SPAAK on sosialisti ja että hänen
sympatiansa sen vuoksi pitäisi olla enemmän Ranskan kuin Saksan

taholla. Kun hän kuitenkin melkein ilmielin alleviivaa vapautumista Ranskasta ja lopettaa puheensa sillä että mitään uutta Länsi-Euroopan sopimusta voi syntyä ilman Saksan osenottoa, ja kun lisäksi muistelee mitenkä lähellä vielä ovat ne ajat jolloin ei tehnyt mieli puhua saksaa Brysselin kauduilla, niin on ainakin mimussa syntynyt se vakaumus että SPAAKin suun kautta ei puhunut niin paljoa belgialainen eikä sosialisti vaan poliitikko s.o. ennenkaikkea flaami, t.e. hänestä flaamilaisten ulkopoliittinen voitto yli valloontien ranskalaisintressien oli ratkaiseva tunnemomentti, jolloin panon pääpainon sanalle tunne. SPAAK on myös mikäli tiedän ensimmäinen flaamilaisperäinen ulkoministeri Belgiassa, mikä sekkin siinänsä sanoo paljon.

Tämän vuoksi katselen myöskin tulevaisuutta jotensakin varmana siitä että deklaratiot tapahtumana olivat vain etappi, joka valmistele maaperää uusille tapahtumille.

En ole voinut näinä päivinä olla ajattelematta seuraavaa tapausta. Kun v. 1907 Saksan diplomaatia oli saanut Ranskan silloisen pääministerin ROUVIER'n kaatamaan DELCASSE'n - Marokko-kysymykseen - ja seuraavana päivänä Saksan suurlähettiläs tulee ROUVIER'ta tapaamaan, ROUVIER menee suurlähettilästä vastaan syli avattuna odottaen tunnustusta. Suurlähettiläs oli kylmempi kuin koskaan, ei sanonut kiitoksen sanaa vaan kysyi vaativassa äänilajissa mitenkä Ranska aikoo järjestää Marokon asian.

Jotain tämän tapausta oli mielestäni Saksan lehdistön suhtautumisessa ylempänä kerrottuihin tapahtumiin. Iloa - joka

oli täysin oikeutettu - ei voitu tosin kokonaan salata, mutta alleviivattiin juuri tapahtuman etapin-luonnetta, sen puolinaisuutta - koska mitään todellista neutraliteettia ei tunne Genève -, ja puhuttiin avoimesti sellaisen kehityksen toivottavuudesta ja välttämättömyydestä joka vie Belgian "todelliseen neutraliteettiin", s.o. pois Genève'istä bilateraalisin sopimuksiin ja suverenisuuteen läpikulkuun suostumiseen nähden. SPAAKin puheessahan pistääkin silmään se kohta jossa hän sanoo, ettei Belgia voi sallia läpikulkua paitsi jos Belgian hallitus suvereenisesti saa siitä itse päättää ja jos "naapurit tähän päätökseen yhtyvät".^{x)}

Jos kohta länsipaktin neuvottelut, kuten kaikkialla Brysselissä minulle vakuutettiin, tulevat vielä viemään pitkät ajat - EDENin keskustelut lienevät olleet vain valmistavaa laatua - on minulla kuitenkin se käsitys että Belgia ehkä piakkoinkin tulee antamaan samanlaisen selityksen kuin Hollanti suvereenisuudestaan 16 artiklan applikatioon nähden, ja vaikka Belgia onkin sekä hyväksyessään deklaratiot että kaikissa hallituksellisissa selityksissä ja puheissa alleviivannut uskollisuutta Genève'iin nähden, se todennäköisesti tulee liittämään tähän uskollisuuteen vissejä ehtoja. Tässä suhteessa Skandinavian kolme maata, joiden kanssa Belgia enemmän kuin ennen pyrki jonkinlaiseen aseman yhdenmukaistuttamiseen, sitä seuran-

x)

Huom. ettei hän sanonut "kaikki naapurit" vaan vain "naapurit", koska Hollannin asema nyt jo siinä suhteessa on selvä ja koska siis Hollanti ei tällaista mahdollisuutta tule ottamaan edes harkittavakseen.

nevat. Että Suomen asema tässä suhteessa on oleellisesti toinen kuin Skandinavian maiden on minun turha huomauttaa; mutta huomauttamista ansaitsee kyllä että Belgian uusi suhtautuminen Genève'iin tulisi heikentämään meidänkin garantia-toivomuksiamme siltä taholta.

Pääkysymys Belgiassa on siis tällä hetkellä mikäli ymmärrän seuraava: onko kasvava flaamilaisuus niin voimakas että se ei ainoastaan tyydy vapautumiseen Ranskasta vaan seuraa härimmäisyysainestensa pitemmälle menevää vaatimusta Berliiniin nähden. Sekä kuningas että van ZEEELAND ja SPAAK ovat uudessa ulkopoliitikassaan ottaneet huomioon ja olleet kait pakotettuja ottamaan huomiota sisäpoliittisen momentin, s.o. flaamilaisten rauhoittamisen. Mutta tie on ollut sikäli vaarallinen että toinen suostumis usein tuo mukanaan toisen. Hallituksen suostuminen amnestiaan erälle flaameille jotka pettivät isänmaan maailmansodan aikana on tässä suhteessa merkityksellinen. Samoin uuden oikeusministerin nimitys. Olkoon että hän on vallooni ja liberaalisen puolueen nykyinen johtaja, hän on kuitenkin siinä määrin "saksalaismielinen", sanan nykyaikaisessa merkityksessä, että liberaalisen puolueen johdon suuri enemmistö on protestoinut hänen nimitystään vastaan. Tässä voi piillä enteellisiä merkkejä. Toiselta puolen tuskin on väärin sanoa, että joakin Belgiassa monissa piireissä on olemassa ymmärtämystä nyky-Saksaan ja sen ankaraan régime'iin, suurin osa Belgian kansaa varmaankin taasen nousisi kaikkia yrityksiä vastaan saattaa Belgia muodossa taikka toisessa Berliinistä riippuvaksi. Tämä riippumattomuuden tunne on Belgiassa vahva.

Lopetan tämän raportin, jonka tarkoituksena on ollut koettaa hieman eritellä sitä pohjimmaista mielialaa, joka on uuden suunnan herättänyt, kertomalla minä nimulle eräällä lounaalla Antwerpenissä senoi Belgian parlamentin puhemies, samalla Antwerpenin pormestari. Hän kertoi näet kuninkaan koettaneen puolisen tunnin kuluessa häntä vakuuttaa uuden orientoitumisen välttämättömyydestä. Kertojani senoi menneenä kuninkaan luota vakaumustaan muuttamatta. Hän oli sanonut kuninkaalle että kaikki deklaratiot y.m. ovat turhat, "sillä Englannin ja Ranskan taholta emme niitä tarvitse, he kun tulevat avuksemme automaattisesti omasta intressistään, jos meidän kimppuumme käydään. Ja mitä tulee Saksaan on kevytmielisiä vielä kerran uskoa sen antamien lupauksen vilpittömyyteen". Puhemies lausui vielä seuraavat merkilliset sanat: "Olen vahvana tasavaltalaisena iloinen siitä että kuningas tekemällä tällaisia tyhmyyksiä (bêtises) heikentää kuninkuuden asemaa, mutta patrioottina olen siitä huolissani". Kysyessäni miten hän selittää kuninkaan intressin tähän uuteen politiikkaan hän vastasi lyhyesti: "nuoruutensa"; olisi kait siihen lisättävä: "anglomaniansa", johon kietoutum näkyvin poliittisin tuloksin nuoren pääministerin kieltämätön konstruktivinen aktiiviteetti ja kokoova valtiomieskyky - myös ehkä eräänlainen turhamaisuus - ja ulkoministerin selvä, jossain määrin särmi-käs flagellaisuus.

Viime päivinä on myös (m.m. SPAAKin puheessa EDENille banketissa Brysselissä 25/4) huomautettu siitä miten Saksassa HITLER, Englannissa EDEN, Belgiassa kuningas, Ranskassa DEL-

BOS, kaikki ovat nähneet sodan kauhut, ja että tämä selittää miksi nyt näiden miesten tultua valtaan pyritään luomaan jostain uutta, pysyvämpää. Toivokaamme että nämä motiivit ovat todelliset ja että ne vievät perille.

DELBOS on 20 ja 21 päivinä tätä toukokuuta Brysselissä van ZEELANDin ja SPAAKin vierana neuvottelemassa kaikista näistä asioista, joihin - toivokaamme menestyksellisesti - liittyy van ZEELANDin tunnettu taloustehtävä.

Holma.

A LA CHAMBRE

SEANCE DU JEUDI 29 AVRIL

La déclaration du Ministre des Affaires Etrangères sur la position internationale de la Belgique

Le projet établissant l'égalité des pensions du personnel enseignant est adopté par 129 voix contre 19 et 18 abstentions

Présidence de M. HUYSMANS, président. La séance est ouverte à 2 heures. Les tribunes publiques sont comblées. Des sénateurs occupent les places qui leur sont réservées et, dans les tribunes diplomatiques, on note la présence de MM. les ambassadeurs de France, de Grande-Bretagne et du Brésil, et MM. les ministres d'Allemagne, de Suisse, de Roumanie et de Pologne.

LE DISCOURS DE M. SPAAK

M. SPAAK, ministre des Affaires étrangères, monte aussitôt à la tribune pour faire à la Chambre une déclaration sur le statut international de la Belgique.

L'orateur commence par donner lecture de la note franco-britannique qui a été adressée, la semaine dernière, à notre gouvernement et de la réponse que celui-ci a faite à Londres et à Paris.

— J'ai, dit M. Spaak, exprimé ma satisfaction aux gouvernements de France et de Grande-Bretagne. Je tiens à rendre hommage à MM. Eden et Delbos, ainsi qu'aux ambassadeurs de France et d'Angleterre, grands serviteurs de leurs pays et grands amis de la Belgique. (Très bien!) Nos grands voisins nous ont déliés de certains devoirs; ils ont acquis de nouveaux droits à notre gratitude. (Applaudissements.)

Nécessité de la politique nouvelle

M. Spaak poursuit comme suit : La première question qui se pose et qui mérite réponse est celle-ci : Y avait-il pour nous des raisons de chercher à définir et à préciser sous une forme nouvelle nos droits et nos obligations internationales ?

L'intérêt de la nécessité absolue d'une telle opération me paraît la chose la moins discutable du monde.

Pour s'en convaincre, il suffit de se rappeler ce qu'était hier ce statut. Il suffit de comparer l'époque où il fut conçu et l'époque d'aujourd'hui.

La Belgique a signé avec joie le traité de Locarno et je crois sincèrement qu'elle a eu raison de le faire, car elle y obtenait une chose essentielle pour sa sécurité : la garantie de la France, de l'Angleterre et de l'Italie.

Pourtant, le traité de Locarno nous imposait des obligations qui, supportables il y a dix ans, apparaissent aujourd'hui comme allant bien au delà de nos possibilités.

Par le traité de Locarno, la Belgique garantissait le maintien du statu quo territorial résultant des frontières entre l'Allemagne et la France et l'inviolabilité desdites frontières.

La Belgique garantissant donc la France contre une éventuelle attaque allemande, mais, chose que beaucoup de Belges semblent avoir oublié, la Belgique garantissait aussi l'Allemagne contre une éventuelle attaque française.

Par le traité de Locarno, malgré la différence fondamentale des situations et des moyens pouvant être mis en œuvre, nous prenions en Europe occidentale une attitude et des obligations exactement pareilles à celles de nos plus grands voisins.

C'était incontestablement hardi. Il est vrai que l'atmosphère de l'Europe et certaines conditions particulières expliquaient et justifiaient une telle audace.

L'Allemagne de l'époque était pratiquement désarmée et il était possible d'espérer que le monde, adoptant une politique de sagesse, chercherait son salut dans la voie du désarmement concerté et contrôlé. Cette espérance est aujourd'hui déçue momentanément, je l'espère, mais la vérité nous oblige à constater que l'Allemagne est redevenue une grande nation militaire, et que dans tous les pays du monde la course aux armements a repris,

et que nous sommes aujourd'hui dans une nouvelle force dans nos discours du 14 octobre et qu'un opinion publique, quasi unanime, a ratifiés.

Les bases de notre politique étrangère ?

Je veux les rappeler encore une fois. Nous voulons d'abord, et avant tout, trouver la formule qui fera notre peuple unanime. Nous ne voulons sacrifier à une idéologie qui serait plus spécialement wallonne ou plus spécialement flamande.

Nous voulons une politique exclusivement et intégralement belge. Nous voulons une politique solidement basée sur notre tradition nationale, une politique qui nous permette de remplir le rôle qui nous est dévolu en Europe. La Belgique nous est dévouée en dehors de ses frontières; elle n'a pas d'autre ambition que de rester ce qu'elle est; elle ne cherche rien, elle ne demande rien d'autre que la paix.

Mais, — et c'est à la fois son malheur et sa grandeur — elle est, depuis des siècles, un champ de bataille pour l'Europe, une voie d'invasion pour tous les conquérants. Son rôle, celui qui lui a été confié et qu'elle doit remplir, c'est de boucher de tous les côtés, dans tous les sens, la voie d'invasion; c'est de hérisser le champ de bataille de l'Europe de tant d'obstacles et de tant de difficultés, que même les plus hardis s'en détournent.

C'est à cause de cela que notre politique militaire est si intimement liée à notre politique extérieure. Si aujourd'hui, en Europe, on a pleine confiance en nous, ce n'est pas seulement en raison de la loyauté de notre attitude, c'est parce que, il y a quelques mois, pour la première fois dans notre histoire, nous avons tous ensemble accepté les lourds sacrifices qui nous étaient demandés.

Mais, en dehors de cette tâche, nous voulons aussi contribuer à l'organisation collective de la paix, à l'élaboration d'un droit international. Malgré les échecs, malgré les désillusions, nous voulons, malgré un jour la sagesse et la raison triompheront. C'est pourquoi nous restons fidèles à la Société des Nations et que nous lui apportons notre loyale collaboration.

Tout cela, nous l'avons dit et redit. La France et l'Angleterre l'ont entendu et l'ont compris; dans leur déclaration commune, elles ont donné à notre politique extérieure une définition dont je n'ai pas à changer un seul mot :

« Les deux gouvernements ont pris acte des vues qu'il appartenait au gouvernement belge d'exprimer lui-même touchant les intérêts de la Belgique et plus particulièrement :

1. De sa détermination à plusieurs reprises et publiquement affirmée : a) de défendre avec toutes ses forces les frontières de la Belgique contre toute agression ou invasion et d'empêcher que le territoire belge ne soit utilisé en vue d'une agression contre un autre Etat, comme passage ou comme base d'opérations par terre, par mer ou dans les airs; b) d'organiser, à cet effet, de manière efficace, la défense de la Belgique;

2. De l'assurance renouvelée par lui de la fidélité de la Belgique au Pacte de la S. D. N. et aux obligations qu'il comporte pour ses membres. »

Notre politique étant ainsi définie, la France et l'Angleterre prennent spontanément une double décision : elles nous délient des obligations de garantie qu'à Locarno et à Londres nous avions souscrites vis-à-vis d'elles, et elles maintiennent les obligations de garantie qu'elles avaient souscrites vis-à-vis de nous.

Telle est notre situation. Je crois très sincèrement qu'elle est meilleure que la précédente et que nous pouvons nous en féliciter.

Pourquoi meilleurs? Parce qu'elle est simple, parce qu'elle est claire, parce que nous savons exactement quelles sont nos

l'Allemagne pourra souscrire, auront été trouvés.

J'ai déjà dit tout le prix que j'attachais à la dernière déclaration du Chancelier du Reich, elle était le témoignage d'un état d'esprit qu'il faut approuver, elle indiquait des possibilités auxquelles je n'entends nullement renoncer. Les difficultés ne sont pas insurmontables. L'état d'esprit avec lequel on les aborde est un facteur essentiel de réussite ou d'échec. L'état de l'Europe est meilleur aujourd'hui qu'il y a six mois et la déclaration franco-anglaise est un nouvel élément d'apaisement.

La bonne volonté pacifique de la plupart des hommes d'Etat européens est certaine. Il faut avoir confiance.

Nous avons franchi une première étape. C'est avec optimisme que j'envisage celle que nous allons aborder.

Ici se terminent les commentaires de la déclaration franco-britannique que je devais à la Chambre.

Les accords militaires.

Il reste cependant deux problèmes qui n'ont pas été abordés dans cette déclaration, mais sur lesquels j'entends dire quelques mots, car je le sais, ils retiennent l'attention de l'opinion publique européenne. Il s'agit : de l'interprétation de l'article 16 du pacte de la S. D. N. et de la question dite des accords d'Etats-Majors.

Le droit de passage.

Ma déclaration sur l'article 16, sera brève, car j'estime que c'est à l'Assemblée de Genève elle-même, qu'incombe la tâche d'interpréter officiellement les textes. Mais étant donné les discussions actuelles, la Chambre comprendrait sans doute difficilement que le Ministre des Affaires étrangères n'ait pas d'opinion, qu'en ayant une, il refuse de la lui communiquer.

J'espère d'ailleurs que ce que vais dire contribuera à clarifier un problème que trop de prudence ou trop de subtilité rendrait finalement plus confus et plus difficile à résoudre. Je ne ferai d'ailleurs en cela que suivre l'exemple de l'honorable ministre des Affaires étrangères des Pays-Bas qui vient de faire au Parlement néerlandais d'importantes déclarations qui retiennent toute notre attention.

Ce qui dans l'article 16, apparaît comme le plus important et le plus délicat, c'est l'avant-dernier paragraphe dans lequel est abordée la question du droit de passage.

« Les membres de la S. D. N. prennent les dispositions nécessaires pour faciliter le passage à travers leur territoire des forces de tout membre de la Société qui participe à une action commune pour faire respecter les engagements de la Société. »

Quant et comment peut jouer cette éventuelle obligation ?

Il est assez extraordinaire et même, je l'avoue, un peu inéquitable, qu'un texte aussi important dont l'application peut avoir de si graves conséquences, soit encore laissé aujourd'hui à l'interprétation individuelle de chacun des membres.

En ce qui concerne le Gouvernement belge, il y a à l'application éventuelle du droit de passage sur le territoire de notre pays, deux conditions essentielles. Le droit de passage ne peut être imposé aux membres de la S. D. N. qu'en leur consentement. La seconde, c'est que ce consentement n'est concevable que s'il s'agit de l'exécution d'une action commune.

Il ne me semble pas que ces deux conditions peuvent être sérieusement discutées. La première constitue la seule interprétation qui soit compatible avec notre pleine souveraineté, la seule qui soit compatible aussi avec notre droit public.

Il me paraît inutile de faire la démonstration, tant la chose est évidente.

La seconde condition, l'existence d'une action commune, découle du texte lui-même. Il ne va pas, certes, jusqu'à sou-

l'Allemagne et la France et l'inviolabilité des frontières.

La Belgique garantissait donc la France contre une éventuelle attaque allemande, mais, chose que beaucoup de Belges semblent avoir oublié, la Belgique garantissait aussi l'Allemagne contre une éventuelle attaque française.

Par le traité de Locarno, malgré la différence fondamentale des situations et des moyens pouvant être mis en œuvre, nous prenions en Europe occidentale une attitude et des obligations exactement pareilles à celles de nos plus grands voisins.

C'était incontestablement hardi. Il est vrai que l'atmosphère de l'Europe et certaines conditions particulières expliquent et justifient une telle audace.

L'Allemagne de l'époque était pratiquement désarmée et il était possible d'espérer que le monde, adoptant une politique de sagesse, chercherait son salut dans la voie du désarmement concerté et contrôlé. Cette espérance est aujourd'hui déçue momentanément, je l'espère, mais la vérité nous oblige à constater que l'Allemagne est redevenue une grande nation militaire, et que dans tous les pays du monde la course aux armements a repris, avec une intensité jamais égalée dans le passé.

Première différence fondamentale entre 1925 et 1937.

En 1925, la zone démilitarisée existait. Les articles 42 et 43 du traité de Versailles conservaient toute leur valeur. L'article 1er du traité de Locarno s'y référait explicitement. La zone démilitarisée était pour nous, en cas d'une éventuelle attaque allemande, une sécurité militaire dont il est inutile de souligner l'importance.

En 1936, l'Allemagne a réoccupé la zone démilitarisée, bouleversant les conditions antérieures, et nous plaçant devant un état de fait tout nouveau.

Comment ne pas en tenir compte dans l'élaboration de notre statut international ?

Enfin, en 1925, l'Allemagne s'appretait à entrer à la Société des Nations et nous nous apprêtons à l'y accueillir, sachant bien que sa présence à Genève allait donner à l'organisme international plus de prestige et plus d'efficacité.

L'Allemagne en 1925 était disposée à accepter les obligations et les devoirs auxquels nous avons souscrit en adhérant au Covenant; les bases de sa politique allaient être les mêmes que les bases de la nôtre et cela aussi était un élément important de notre sécurité.

Aujourd'hui l'Allemagne a quitté la Société des Nations, l'heure de son retour, si malheureusement pas encore sonné, semble-t-il. Il faut aussi tenir compte de ce fait.

Ce simple rappel du passé, cette simple comparaison entre 1925 et 1937 montrent combien les problèmes que nous avons à résoudre aujourd'hui sont différents de ceux qu'il fallait résoudre il y a douze ans. Tout cela explique déjà et justifie les solutions différentes.

L'importance de la réoccupation du Rhin
Cet historique serait cependant incomplet si je ne rappelais les événements du 7 mars 1936. En réoccupant la zone démilitarisée, en répudiant le traité de Locarno, l'Allemagne plaçait la France, l'Angleterre, l'Italie et la Belgique dans une position difficile.

A Londres, les trois pays les plus directement intéressés ont cherché les moyens de faire face à la situation. Ils ont pris des dispositions qu'eux-mêmes ont considérées comme provisoires.

Mais surtout, et je crois pouvoir le rendre cet hommage, sans se décourager, malgré l'amertume et la déception bien compréhensibles qui les animaient, ils se sont remis à la tâche, voulant malgré tout, sans désespérer, travailler pour la paix.

Ils ont repris les négociations, refait des propositions. Ils ont cherché à nouveau la confiance et l'entente.

Cette œuvre, à laquelle ils se sont attelés, est de longue haleine; elle est difficile, elle est longue. Je garde cependant le ferme espoir de la voir aboutir un jour.

Le régime provisoire de Londres était lourd

Cependant, le régime provisoire adopté à Londres était lourd à supporter pour un petit pays. C'est ce que la France et l'Angleterre ont parfaitement compris; l'une et l'autre ont senti, comme nous le sentions nous-mêmes, que ce qui avait été convenu, en mars 1936, dans la nécessité de faire face à une situation brusquement créée, devait être revu et aménagée.

La Belgique avait la hâte légitime d'en revenir à un statut international plus normal, plus conforme à ses possibilités et à ses traditions...

Ce sont les idées que M. le Premier ministre et moi-même nous avons tâché d'exprimer à plusieurs reprises. Ce sont ces idées, auxquelles le Roi a donné une

des vues qu'il appartenait au gouvernement belge d'exprimer lui-même touchant les intérêts de la Belgique et plus particulièrement :

1. De sa détermination à plusieurs reprises et publiquement affirmée : a) de défendre avec toutes ses forces les frontières de la Belgique contre toute agression ou invasion et d'empêcher que le territoire belge ne soit utilisé en vue d'une agression contre un autre Etat, comme passage ou comme base d'opérations par terre, par mer ou dans les airs; b) d'organiser, à cet effet, de manière efficace, la défense de la Belgique;

2. De l'assurance renouvelée par lui de la fidélité de la Belgique au Pacte de la S. D. N. et aux obligations qu'il comporte pour ses membres.

Notre politique étant ainsi définie, la France et l'Angleterre prennent spontanément une double décision : elles nous déclinent des obligations de garantie qu'à Locarno et à Londres nous avions souscrites vis-à-vis d'elles, et elles maintiennent les obligations de garantie qu'elles avaient souscrites vis-à-vis de nous.

Telle est notre situation. Je crois très sincèrement qu'elle est meilleure que la précédente et que nous pouvons nous en féliciter.

Pourquoi meilleure ? Parce qu'elle est simple, parce qu'elle est claire, parce que nous savons exactement quelles sont nos obligations; parce que, dorénavant, il n'y a plus qu'une seule hypothèse dans laquelle nous pouvons être contraints à faire la guerre, une seule hypothèse qui ne peut susciter aucune discussion, aucune controverse, une seule hypothèse qui nous trouverait tous unis et tous résolus à la défense de notre territoire devant une attaque ennemie.

La déclaration du 24 avril n'est pas un traité au sens propre du mot. C'est un acte spontané de la France et de l'Angleterre; mais cet acte trouve sa justification dans la définition de notre politique extérieure. Il découle de là que si un jour, usant de notre liberté, nous entendions modifier notre politique, c'est tout à fait légitimement que la France et l'Angleterre pourraient être amenées à nous retirer leur garantie.

Sur ces principes, aucun doute n'est permis.

Notre position est plus forte aujourd'hui, qu'hier

Je pense donc sincèrement que tout le monde reconnaîtra que notre position est aujourd'hui plus forte qu'elle ne l'était hier, puisque en supprimant certains de nos devoirs, nous avons conservé tous nos droits.

Mais cette formule m'amène à rencontrer l'objection que pourraient me faire ceux qui estiment que nous avons une position égoïste, ceux qui, traduisant ce sentiment dans le langage du droit international, affirment que nous manquons de fidélité aux principes de la sécurité collective et de l'assistance mutuelle.

Franchement, je ne le crois pas. Mais pour nous entendre et nous comprendre, il faut que nous franchissions la barrière, le paravent des mots pour toucher la réalité des idées.

Si la sécurité collective est une notion qui implique que tous les Etats, quelle que soit leur importance, leur force, leurs traditions, leur position géographique, doivent prendre la même attitude, souscrivent aux mêmes engagements; si cela veut dire que la politique de la Belgique doit être identique à celle de la France, de l'Angleterre ou de l'Allemagne, alors, je le déclare, la sécurité collective est une idéologie fumeuse dont on ne tirera jamais rien, car elle est profondément contraire aux réalités et aux possibilités.

Mais si sécurité collective veut dire, qu'en vue d'un bien commun à tous les peuples, l'organisation et le maintien de la paix, chaque Etat doit faire l'effort maximum dans le cadre de ses moyens pour remplir sa mission, alors je dis : d'accord, et j'ajoute : telle est la position de la Belgique, car ce qui importe, ce ne sont pas les engagements que l'on tient. Et je répète encore une fois qu'un organisme de défense nationale, en faisant un grand effort militaire, en ne chicanant sur aucune forme d'agression qui pourrait être dirigée contre elle, en prenant les risques cruels que tout cela comporte, la Belgique donne à l'Europe tout ce qu'elle peut lui apporter, tout ce que l'Europe peut légitimement lui demander.

C'est donc de cette manière que l'Angleterre, la France et la Belgique ont réglé entre elles les obligations du passé.

Reste l'avenir.
Les efforts entrepris depuis des mois vont continuer. La déclaration franco-anglaise s'exprime clairement à cet égard. C'est notamment parce que les pourparlers en vue de l'élaboration du pacte occidental peuvent être longs encore, qu'une solution immédiate à certains problèmes a été cherchée et trouvée.

Dans ces pourparlers, la Belgique entend jouer son rôle. Le gouvernement sait bien que sa tâche ne sera vraiment terminée que lorsque des formules auxquelles

seront les dispositions nécessaires pour faciliter le passage à travers leur territoire des forces de tout membre de la Société qui participe à une action commune pour faire respecter les engagements de la Société.

Quand et comment peut jouer cette éventuelle obligation ?

Il est assez extraordinaire et même, je l'avoue, un peu inquiétant, qu'un texte aussi important dont l'application peut avoir de si graves conséquences soit encore laissé aujourd'hui à l'interprétation individuelle de chacun des membres.

En ce qui concerne le Gouvernement belge, il y a à l'application éventuelle du droit de passage sur le territoire de notre pays, deux conditions essentielles. La première c'est qu'il n'y ait aucune hypothèse le droit de passage ne peut être imposé à la Belgique en dehors de son consentement. La seconde, c'est que ce consentement n'est concevable que s'il s'agit d'une exécution d'une action commune.

Il ne me semble pas que ces deux conditions puissent être sérieusement discutées. La première constitue la seule interprétation qui soit compatible avec notre pleine souveraineté, la seule qui soit compatible aussi avec notre droit public.

Il me paraît inutile de faire la démonstration, tant la chose est évidente.

La seconde condition, l'existence d'une action commune, découle de nous-même. Je ne vais pas, certes, vous dire que l'action commune exige la participation effective de tous les membres de la Société des Nations, mais elle exige, pour que nous puissions raisonnablement la constater, au moins la participation de nos voisins.

Telles sont les idées directrices essentielles que je compte défendre à Genève lorsque la question sera abordée.

En ce qui concerne les accords des Etats-Majors, ma réponse sera claire. La déclaration franco-anglaise du 24 avril clot pour nous cette période que l'on pourrait appeler l'heure des accords militaires, et je m'en réjouis.

Ici, une explication est indispensable.

Je m'en réjouis non parce que ces accords étaient mauvais mais parce que, malgré la sévérité, malgré les affirmations dix fois, vingt fois répétées, par tous mes prédécesseurs, ils étaient, chez nous en Europe, sujet de confusion et sujet de méfiance. Les uns, chez nous, y voyaient la preuve de notre infatigabilité à un de nos grands voisins. Les autres y voyaient l'élément essentiel de notre défense nationale. Les deux idées étaient aussi fausses l'une que l'autre.

Au moment où ces accords militaires ne sont plus, je répète encore une fois solennellement qu'ils n'avaient aucun caractère politique, qu'ils avaient entière l'indépendance de notre pays et que l'esprit dans lequel ils avaient été conçus est resté l'esprit dans lequel ils ont été appliqués.

La défense nationale.

Ceci dit, où en sommes-nous ? Le mérite de la déclaration franco-anglaise, je l'ai déjà dit et je le répète, est d'avoir corrigé les choses. Il n'y a plus de nous aujourd'hui qu'une seule hypothèse de guerre possible, la « défense nationale ».

Ceci me permet d'affirmer que les problèmes militaires qui se posent aux autorités responsables sont maintenant débarrassés de toutes les complications superflues dont pouvaient les encombrer les garanties dont nous étions comptables.

Ce problème technique, nous restons libres de le résoudre en toute indépendance, en toute liberté; nous n'avons consenti et nous ne consentirons jamais à cet égard la moindre entrave ou la moindre restriction.

Nous en prenons une nouvelle fois l'engagement formel, tout ce qui doit être fait pour la défense nationale, dans le cadre ainsi tracé, sera fait.

Voilà, Mesdames, Messieurs, la trop longue déclaration que j'avais à vous faire. Je n'ai plus rien d'essentiel à y ajouter.

Le Gouvernement d'union et de rénovation nationale s'est donné pour tâche, aidé et soutenu par votre confiante collaboration, de faire une Belgique plus prospère, plus sociale et plus forte.

En réalisant cette étape de politique étrangère, dont je viens de vous entretenir, il a la conviction qu'il a utilement servi la tâche qui s'est assignée.

Il s'exprime et attend votre approbation. Celle-ci couronnera, son don, et donnera une nouvelle fois au monde le spectacle d'un peuple libre, magnifiquement confiant dans les destinées de la Patrie. (Applaudissements sur tous les bancs, sauf sur les bancs communistes et nationalistes flamands. Quelques socialistes n'applaudissent pas.)

Le débat

M. BORGINON (nat. fl.) souligne que le discours de M. Spaak a reçu une approbation presque complète.

M. VAN CAUWELAERT (cath.). — Il a reçu notre approbation complète et sans réserve.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o

1083-296

Pariisissa toukokuun 15 p:nä 1937.

cc	86/88	ai.	37
	18/5.37		

Ulkoasiainministeriölle.

H e l s i n k i.

Lähetystö täten kunnioittaen huomauttaa et-
tä raportin Belgia n:o 10 sivulla 2 mainittu lii-
te, joka sisältää Ranskan ja Englannin Belgialle
v.k. 24 p:nä antamien deklaraatioiden sanamuodon, sat-
tuneen erehdyksen vuoksi ei ohellistu vaan lähete-
tään se heti pyhien jälkeen.

Ministeri:

Holma

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o

1117-302

Pariisissa, toukokuun 20 p:nä 1937.

ad	36 85	37
2/5	37	1
OSASTO		
5	C7	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Viitaten kirjeseensä 1083-296 lähetystö
täten kunnioittaen lähettää siinä mainitun liitteen,
joka siis on liitettävä raporttiin Belgia n:o 10.

Lähetystö samalla lähettää 6 lisäkappaletta
mainittua raporttia.

Toimekseen saaneena:

E. O. Lomva

Lähetystösihteeri.

ad 36/85 (no) 37
24/5-37

Liittyy Pariisin lähetystön raporttiin Belgia N:o 10.

Le statut international de la Belgique

Le texte de la note franco-britannique

Voici le texte de la déclaration franco-britannique que les ambassadeurs de France et de Grande-Bretagne ont remise samedi à M. Spaak, ministre des Affaires Etrangères :

« Conformément aux instructions qu'ils ont reçues de leurs gouvernements respectifs, l'ambassadeur de la République Française et l'ambassadeur de S. M. britannique ont l'honneur de faire au gouvernement belge la communication suivante :

» 1. Les gouvernements de la République Française et du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et de l'Irlande du Nord n'ont pas manqué, au cours des derniers mois, de donner toute leur attention au désir manifesté par le gouvernement belge de voir apporter aux droits et obligations internationales de la Belgique certaines précisions, nécessaires en raison de sa position géographique aussi bien que des délais que peuvent comporter encore la négociation et la conclusion de l'acte général destiné à se substituer au traité de Locarno.

» 2. Soucieux de manifester toute la sympathie que leur inspire le désir du gouvernement belge, le gouvernement de la République et le gouvernement du Royaume-Uni sont d'accord pour faire la déclaration suivante :

» 3. Les deux gouvernements ont pris acte des vues qu'il appartenait au gouvernement belge d'exprimer lui-même touchant les intérêts de la Belgique et plus particulièrement :

» 1. De sa détermination à plusieurs reprises et publiquement affirmée :

» a) De défendre avec toutes ses forces les frontières de la Belgique contre toute agression ou invasion et d'empêcher que le territoire belge ne soit utilisé en vue d'une agression contre un autre Etat, comme passage ou comme base d'opérations par terre, par mer ou dans les airs;

» b) D'organiser à cet effet de manière efficace la défense de la Belgique.

» 2. De l'assurance renouvelée par lui de la fidélité de la Belgique au pacte de la S. D. N. et aux obligations qu'il comporte pour ses membres.

» 4) En conséquence, faisant état de la détermination et de l'assurance ci-dessus rappelées, les gouvernements de la République et du Royaume-Uni :

Déclarent qu'ils considèrent la Belgique comme des maintenant déliée de toute obligation résultant pour elle, à leur égard, soit du traité de Locarno, soit des arrangements intervenus à Londres le 19 mars 1936;

» Déclarent qu'ils maintiennent à l'égard de la Belgique les engagements d'assistance qu'ils ont pris envers elle par ces mêmes actes.

» 5) Le gouvernement de la République et le gouvernement du Royaume-Uni sont convenus que la libération de la Belgique de ses obligations, ainsi qu'elle est prévue au paragraphe 4 ci-dessus, ne touche en rien les engagements existant entre la France et le Royaume-Uni. »

La réponse du gouvernement belge

La réponse belge est conçue comme suit :

« Bruxelles, le 24 avril 1937.

» Monsieur l'Ambassadeur,

» Le gouvernement du Roi a pris acte avec une grande satisfaction de la déclaration qui lui a été communiquée, en date de ce jour, par le gouvernement de la République (... par le gouvernement de Sa Majesté le Roi du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et de l'Irlande du Nord).

» Il l'en remercie vivement.

» Je saisis cette occasion, Monsieur

l'Ambassadeur, de renouveler à Votre Excellence, l'assurance de ma très haute considération.

» (s.) SPAAK. »

A Son Excellence
Monsieur LAROCHE,
ambassadeur de la République
Française, Bruxelles.

A Son Excellence
le très honorable sir Esmond OVEY,
ambassadeur de Sa Majesté
britannique, Bruxelles.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C17

ASIA:

Brusselissa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Holm

Parisissa 5/9 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1973-512

Pariisissa syyskuun 6 päivänä 1937.

56 89 Val.

37.

9/9-37

5 C17

Ulkoasia inministeriölle

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen raporttini
Belgiasta n:o 11, joka käsittelee aihetta:

Syytökset Van ZEELANDia vastaan.

Kolma.

B R Y S S E L I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Pariisi:ssa 5 p:nä syyskuuta 1937.

56 89 Sal.

37.

Asia: Syytökset Van ZEELANDia vastaan.

9/9-37

5 C17

Belgian nykyisen hallituksen olemassaolo käy yhä problemaattisemmaksi. Van ZEELANDin palatessa Amerikasta heinäkuulla hänen onnistui pelastaa sisäpoliittinen tilanne sillä että kuningas ei hänen eronpyyntöään hyväksynyt, mutta selvää oli että poliittinen taivas ei siitä kirkastunut.

Van ZEELANDin ja hänen hallituksensa heikkoutta hyväksyen käyttäen rexismi ja varsinkin sen johtaja DEGRELLE pyryteltään huhtikuisen tappionsa jälkeen hiljaisina, ovat alkaneet vimmatun kampanjan pääministeriä vastaan, syyttäen häntä asemalleen sopimattomien lisätulojen nauttimisesta. Tätä kampanjan tosin eivät kannata mutta sen mielellään kuitenkin näkevät eräät hallituskoalitionkin kuuluvat piirit - tarkoitan lähinnä niitä oikeistopiirejä jotka eivät hänelle anna anteeksi että hän asettumalla DEGRELLEin vastaehdokkaaksi Brysselissä siten joutui äärimmäisen vasemmistonkin ehdokkaaksi, ja toiselta puolen vallooneja jotka eivät hyväksy hänen flaameja suosivaa si-

x) Eräät äärimäiset flaamit ovat asettuneet jopa julkisestikin kannattamaan DEGRELLEin syytöksiä.

JAKELUOHJE: Ministeri Ryti

ja

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

säpolitiikkaansa. Viittaan tässä suhteessa raporttiini Pariisi n:o 37.

On aina väitetty eikä syyttä että Belgian finanssi-piireissä on viime vuosina tapahtunut sellaista joka ei siedä päivänvaloa. On huhuiltu siitä että keväällä 1935 tapahtunut devalvatio, aivan riippumatta siitä oliko se maalle onneksi vaiko ei, ei olisi ollut loogillinen välttämättömyys jolleivat suurpankit, joiden johdossa oli julkisen elämän ensirivin miehiä ja entisiä ja nykyisiä hallituksen jäseniä, olisi huimaavasti spekuloineet frangin kustannuksella. Muistettaneen että sen johdosta asetetun parlamentaarisen tutkimuskomission työn tuloksia on enemmän taikka vähemmän pum-puliin peitetty. Tosiasia on että hallitusjäsenten ja finanssi-piirien osittainen identtisyys on Belgiassa viime aikoina ollut sääntönä.

Van ZEELANDin henkilökohtaista puhtautta kohtaan ei sensijaan tähän saakka ole kohdistettu syytöksiä. Tosin on kummallista että hän osti itselleen tilan Brysselin ulkopuo-^{x)} lla polkuhintaan Banque Nationale'in^{x)} haltuun joutuneesta konkurssipesästä, aikana jolloin hän oli mainitun pankin varakuvernööri!

DEGRELLEin syytökset, joihin eräät hallituskoalitioon-kin kuuluvat lehdet ovat yhtyneet, ovat lähinnä kahta lajia. Ensiksikin syytetään pankkia siitä että se useiden vuosien kuluessa antoi eräälle notoriselle kansainväliselle huijarille miljoonien ja taasen miljoonien luottoa, vaikka tiedettiin että kyseessäoleva henkilö oli Saksassa vähää ennen HITLERin

x) Banque Nationale on osakeyhtiö, mutta hallituksen kontrol-loima.

voimaantuloa paljastettu ~~kuukaus~~ tunnettu likainen finanssi-
 tyyppi nimeltä BARMAT, joka käytti bulvaaninaan surullisen
 kuuluisia Noorderbankia. Toinen syytös on että Van ZEELAND
 pääministerinä ollessaan olisi nauttinut tuloja myöskin
 Banque Nationale'ista, missä hänen paikkansa varakuvernööri-
 edelleen pidetään auki häntä varten.

Mitä edelliseen syytökseen tulee on koko kysees-
 säoleva aineisto jätetty oikeuden ratkaistavaksi, joten sii-
 hen nähden ei pankin johdon puolelta ole tahdottu luonnol-
 lisista syistä antaa julkisuuteen tietoja ennen tuomioistui-
 men päätöstä. DEGRELLE kuitenkin uhkaa paljastaa todistuksia
 siitä että mainitun keinottelijan maastakarkoitus kerran ly-
 kättiin hallituksen kahden jäsenen väliintulon kautta. Tämä
 kysymys ei kuitenkaan tällä hetkellä näytele pääosaa siinä
 kampanjassa minkä DEGRELLE on alkanut, vaikka minusta tuntuu
 että tämäkin kysymys vielä voi käydä Belgian johtaville fi-
 nanssipiireille varsin piinaalliseksi.

Mitä jälkimäiseen kysymykseen tulee, tosiasia on
 että Van ZEELAND ollessaan v. 1934 kesäkuusta lokakuuhun
 salkuton ministeri nosti siltä ajalta hänelle tulevan "kor-
 vauksen" pankista. Tämä "sivutulo" (émolument) nousi tuolta
 lyhyeltä ajalta pariinsataantuhanteen frangiin. Samaten on
 todettavissa, vaikka asiasta julaistu laaja aineisto on erit-
 täin kamufloitu ja syrjäisen varsin vaikea arvostella, että
 Van ZEELANDin astuessa kaksi vuotta sitten nykyiseen halli-
 tukseen pääministerinä, hän pankista nosti huomattavan summan,
 johon hän tosin oli pankissa vallitsevan käsityksen mukaan
 oikeutettu. Niinä kahtena vuonna joina hän on ollut pää-

ministerinä, varakuvernöörin paikka on pidetty hänelle auki ja tältä ajalta hänelle tuleva korvaus, joka nousee kokonaista 1 3/4 miljoonaan frangiin, on osaksi jaettu muiden johtokunnan jäsenten kesken, osaksi pantu odottamaan.

Vaikka rahaministerin asiasta antama laaja selitys samoin kuin hallituspuolueissa vallitseva yleinen käsitys näkyvät oletettavan Van ZEELANDin kunnian olevan ulkopuolella kaikkien epäilysten - tämän toteaa myös koko viikon kestäneen pankin yhtiökokouksen suuri enemmistö, mikä on luonnollista sen kokoonpanoon katsoen -, objektiivisen tarkkaajan täytyy kuitenkin ihmetellä pankissa vallitsevia tapoja ja varsinkin sitä että Banque Nationale'in johtokunnan jäsenet eivät ole nostaneet palkkiota henkilökohtaisesti vaan kaikki yhdessä, globaalisesti, olkoon että tämä kummallinen menetelmä on ollut pankin yhtiökokousten hyväksymä. Meikäläisen silmissä tällaiset menot tuntuvat lievimmin sanoen oudoilta ja meistä on käsittämätöntä mitenkä sellainen johtokunta voi päivääkään enää istua näiden paljastusten jälkeen. Vallinneille oloille kuvaavaa on myös että nyt on päätetty ehdottaa yhtiökokoukselle siirryttäväksi henkilökohtaiseen palkkaussysteemiin, mikä jo itsessään myöntää jotain hassua vallineen, jotapaitsi ei voi olla herättämättä ihmettelyä että johtokunnan jäsenille nyttemmin henkilökohtaisesti maksettaviksi päätetyt palkat ovat seuraavat:

Pääjohtaja (gouverneur) ... 750,000 frangia

Varajohtaja (vice-gouverneur) 600,000 "

Muut jäsenet 500,000 " vuodessa

(Belgian frangia vastaa noin Smk 1:60). Nämä luvut tuntu-

vat varsin huikeilta kun Belgian pääministerillä ei ole palkkaa kuin 100,000 frangia vuodessa.

Vaikka asiaa kuinka koetettaisiin valaista ja sitelitellä, jää jokaiseen ulkopuoliseen selvä sivumaun tunne. Jos kohta pula on saatu hetkeksi vältetyksi sen kautta että molemmat kamarit ovat kutsutut koolle 7/9 p:ksi, minun on mahdoton käsittää että tämä hallitus voisi jäädä istumaan.

On selvää että Van ZEELANDin tunnettu kansainvälinen suuri taloustehtävä, josta niin paljon on puhuttu ja jota varten hän kävi Yhdysvalloissa, suuresti kärsii tästä asiaintilasta. Jos kohta jokaiselle on tunnettua että Van ZEELANDin tehtävän tuloksia muutenkaan tuskin kukaan enää pitää mahdollisina, ei tämän tehtävän päähenkilön joutuminen tällaisten epäilysten alaiseksi ainakaan helpota kansainvälisen taloustilanteen ratkaisua^{x)}. Ranskan kauppaministeriön traktaattiosaston päällikkö kertoi muuten pari päivää sitten että tarkoituksena on lokakuussa kutsua kokoon ranskalaisia, englantilaisia, belgialaisia ja amerikkalaisia talouseksperttejä miettimään yleistilanteen vaatimia toimenpiteitä ja että eksperttikomitea tulisi jossain kaudissa muodossa toteamaan Van ZEELANDin tehtävän ajautuneen karille.

x) Kaikissa asiakirjoissa ja selostuksissa pankin johdon vapaasti käytettävissä ollutta palkkamomenttia kutsutaan "cagnotte", suomeksi lähinnä "pelikassa", mikä jo itsessään on kuvaavaa tilanteelle. Antwerpeniläinen arvokas lehti METROPOLE (hallituksen kokoomus) sanoo tänään ivallisesti ihmettelevänsä miten sama henkilö, jonka vielä kuukausi takaperin luultain ratkaisevan yleismaailmallisen talouspulan, tänään käy tuimaa taistelua syytöksistä pelikassan väärinkäytöstä!

6.
Onpa herätetty - kertoi mainittu henkilö - en tiedä
miltä taholta, ajatus että tuohon eksperttikokoukseen kut-
suttaisiin Oslo-valtöjenkin edustajia; tämä ajatus lienee
kuitenkin jo kuollut.

Lopuksi kiinnitän vielä lyhyesti huomiota siihen
tosiasiaan että jos Van ZEELANDin tulevaisuus ja valtio-
miesura joutuisivat ylläesitettyjen syiden vuoksi keskeyte-
tyksi, tämä ei voi olla heittämättä varjoa Belgian kunin-
kaan henkilökohtaiselle prestigelle ja kansanomaisuudelle, hän-
kun, kuten monasti olen raportoinut, itsepintaisesti on pi-
tänyt kainaloista Van ZEELANDia. Toiselta puolen Rex ja
DEGRELLE saavat tästä ilmaa siipiensä alle. Ei voi kiel-
tää että Belgian sisäisen elämän kannalta Rexin todellinen,
positiivinen merkitys juuri on ollut paljastaa Belgian yh-
teiskunnassa kieltämättä vallinneita epäkohtia, joihin epä-
kohtiin hänen hyökkäystensä johdosta ja seurauksena nyt koete-
taan luoda parannusta. On sen pahempi otaksuttavissa että
DEGRELLE tällä pohjalla vielä koettaa itselleen hankkia
uusia kannuksia.

Ranskan lehdistön kanta ylläkerrottuihin tapahtu-
miin on ollut hyvin pidättyväinen, Van ZEELANDia lähinnä
puolustava, mutta yleensä tyytyen referoimaan. On otaksutta-
vissa että Ranska tänä koettaa välttää molempien maiden
välisen turhaa lisävilientymistä.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C17

ASIA: _____

Brüsselissä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Holma

Parisissa 12/10 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2254-581

Parisisessa lokakuun 13 p:nä 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
61/90 Sal. D. 37.		
18/10-37	9	
5	C17	

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 12, joka käsittelee
aihetta:

VAN ZEELANDin taloustehtävä.

Holma.

B R Y S S E L I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 12.

Parisi ssa 12 p:nä loka kuuta 19 37.

Asia: VAN ZEELANDin taloustehtävä.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

61/90 Pal. 1. 37.

18/10-37	19	20
	UASITU	ASIA

5 017

Genève'issä ollessani sain Belgian valtuustolta kuulla että VAN ZEELANDilla jo ennen Kansainliiton yleiskokousta oli valmiina luonnos mietinnöksi koskien hänelle uskottua taloudellista tehtävää, mutta että hän tahtoi odottaa Kansainliiton yleiskokouksen aikana, varsinkin toisessa valiokunnassa, tapahtuvia keskusteluja talouskysymyksistä ennenkuin hän saattaa luonnoksensa lopulliseen kuntoon. Jos kohta siis on todettava että hän ei ole jättänyt tehtävänsä kokonaan sikseen, mistä myöskin on puhuttu, ja lisäksi tietäväni varmasta lähteestä että huhut joiden mukaan ROOSEVELT olisi häntä kohdellut jopa yllölkäisesti varmoiksi katsottavien tietojen mukaan eivät pidä paikkaansa, jopa päinvastoin, on toiselta puolen syytä olla olematta liiaksi optimistinen tämän odotettavissa olevan mietinnön positiivisesta ja käytännöllisestä merkityksestä. (Belgian valtuuskuntahan ei liioin juuri voinut toisin puhua!) Yleiskokouksen alkupäivinä oleili Genève'issä myös VAN ZEELANDin apulainen tässä asiassa M. FRERE. Koska kuulin että min. SANDLERilla oli ollut keskustelu FREPE'in kanssa, kysyin min. WESTMANilta, joka oli ollut läsnä tässä keskustelussa, lähempiä tietoja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siitä mitä FRERE oli sanonut. WESTMANin mukaan FRERE oli puhunut samaan suuntaan kuin Belgian valtuuskunta minulle, mutta lisäsi WESTMAN saaneensa sen käsityksen että mietinnön sisällöstä ei ole syytä rakentaa suuriakaan tuulentu-
pia. Myös Antverpenin pääkonsulinvirastollamme näkyy olevan se käsitys että mietintö tulee olemaan lähinnä platoonis-
ta laatua. Sama käsitys vallitsi Genève'issä. Sitäpaitsi VAN ZEEHLAND on pari päivää sitten lähtenyt pitkälle lomalle, joten tulee kysyneeksi milloin mietintö voi lopullisesti valmistua.

Holma.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brysselin olevan lähetysten raportti n:o 13.

Ministeri Holma

25/10 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2343-612

Pariisissa lokakuun 28 p:nä 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
66/90 Sal. O. T. 37		
7/11-37	5	LAL
	5	C17

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i .

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 13, joka käsittelee
aihetta:

Saksan Belgialle antama deklaratio.

Holma.

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Brysseli ssa 25 p:nä loka kuuta 1937.

Asia: Saksan Belgialle antama
deklaratio.

ULKOASIAINLIITTO	
66/90 Pal.	1937
11-37	3
5	C17

Espanjan asiat ovat asettaneet varjoon eräitä muita Euroopan politiikassa sattuneita tapahtumia, jotka kuitenkin ansaitsevat nekin huomiotamme. Niistä on tärkeimpiä otsikossa mainittu. Teen siitä selkoa seuraavassa, varustaan sen lyhyellä historiallisella taustalla.

Maailmansotaan saakka Belgian kansainvälinen asema oli v:n 1839 neutraliteettisopimusten kansainvälisesti garantoima. Takaajien joukossa oli myös Saksa, joka kuitenkin elokuun alussa 1914 kylmästi rikkoi sopimuksen - kutsuihan BETHMANN-HOLWEG Amerikan suurlähettiläälle tätä Saksankin allekirjoittamaa sopimusta "paperilapuksi"! Sodan jälkeen on Belgian kansainvälinen asema ollut Kansainliiton liittokirjan ja Locarnon sopimusten takaama. Saksan 7/3 1936 rikottua vapaaehtoisesti allekirjoittamansa Locarno-sopimuksen, Belgian asema perustui enää vain Kansainliittoon. Tosin Englanti, Ranska, Italia ja Belgia saman kuun 19 p:nä selittivät Locarnon heidän osaltaan vielä olevan voimassa, mutta on selvää että ilman Saksan osanottoa Locarnon todellinen merkitys Belgialle oli loppunut.

Keskustelut ja neuvottelut uudesta länsipaktista eivät

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ole liioin vieneet tulokseen. On vaikeampaa kuin koskaan ennen kuvitella itselleen miten nykyoloissa Kansainliittoon kuuluvat ja sen ulkopuolella olevat vallat voisivat päästä sellaiseen yksimielisyyteen jota moinen pakti, jos sillä on oleva todellinen merkitys, osanottajiltaan edellyttää.

Lokakuun 16 p:nä 1936 Belgian kuningas piti kuuluisan puheensa, jossa hän alleviivasi Belgian täydellistä suvereniteettia päättää omasta kohtalostaan. Tämän tapahtuman jälkeen Belgian ulkopoliittinen suunta kuten tunnettua on kulkenut tavallaan uusia linjoja.

Tammikuun 30 p:nä tänä vuonna HITLER eräissä puheessaan selitti olevansa valmis takaamaan Hollannin ja Belgian neutraliteetin. Hollannin hallitus ilmoitti kohta tällaista garantiaa ei tarvitsevana. Belgian hallitus sensijaan on jatkuvasti ollut naapuriensa kanssa neuvotteluissa asemansa selvittämistä. Nämät keskustelut johtivat siihen että viime huhtikuun 24 p:nä Ranska ja Englanti Belgian hallitukselle antamissaan yksipuolisissa deklaratioissa ilmoittivat että he edelleen takaavat Belgian territoriaalisen koskemattomuuden, mutta että he omasta puolestaan eivät enää vaadi Belgialta mitään vastatakuuta. Näiden deklaraatioiden kautta, jotka Belgian hallitus kiitollisena vastaanotti, Locarno lakasi lopulta vaikuttamasta. Sitäpaitsi Ranska ja Englanti sitten eo ipso vapauttivat Belgian niistäkin sitoumuksista, jotka sisältyivät viime vuoden maaliskuun 19 p:n selitykseen, mistä jo oli puhe.

Saksan kanssa on keskusteluja jatkettu tähän saak-

ka. Le Tempsin tietojen mukaan olisi heinäkuun lopulla sovittu siitä, että koska länsipaktin syntyminen on edelleen paksum hämärän peitossa, Saksa antaa samantapaisen deklaration Belgialle kuin olivat huhtikuussa tehneet Ranska ja Englanti. Senjälkeen olisi neuvoteltu enää vain deklaration sanamuodosta. Belgian hallitus on näet kaikin mokomin vastustanut sanan "neutraliteetti" käyttämistä, koska se ei ole sopuissuussa Belgian Kansainliitto-jäsenyyden kanssa. Tästä lieneekin kauimmin neuvoteltu. Oli miten oli, nämä pitkät ja vaivaloitset keskustelut johtivat siihen että Saksan hallitus t.k. 13 p:nä antoi Belgian hallitukselle samantapaisen yksipuolisen deklaration kuin ovat Ranskan ja Englannin aikaisemmin antamat, jossa Saksan hallitus sitoutuu "kunnioittamaan Belgian alueellista loukkaamattomuutta ja integriteettiä". Panen liitteeksi jäljennöksen tästä kirjeestä sen ranskankielisessä asussa. Deklaration luoma tilanne tulee muka vain olemaan väliaikainen siksi kunnes länsipakti valmistuu (kts. kuitenkin ylempänä).

Belgian lehdistö on muutamia poikkeuksia lukuunottamatta hyvin vähän innostuneesti suhtautunut tapahtumaan. Useissa lehdissä sekä oikealla että vasemmalla on suoraan kysytty, voiko tällaisella deklaratiolla olla mitään merkitystä, koska Saksa jo sekä v. 1914 että 1936 on syönyt sanansa (eräät lehdet huomauttavat nimenomaan siitä että Reinin aseettoman zoonin miehitys oli varsinkin Belgialle kova isku). Belgian hallitus on antanut lehdille kommentaarimutoisen kommunikoon, joka on varsin identtinen Saksan hallituksen sikäläisille lehdille antaman kommunikoon kanssa. Ulkoministeri SPAAK on sitä-

paitsi suullisesti sanomalehtimiehille selittänyt Saksan deklaraation muodostavan viimeisen renkaan siinä deklaratioketjussa, jolla Belgian hallitus on onnistunut korvaamaan sen minkä se menetti Locarnon tullesse maahan tallatuksi. Belgian hallitus panee suurta painoa sille seikalle että deklaratio ja sen vastaanotto eivät millään tavalla muuta Belgian asemaa Kansainliittoon nähden. Parlamentti on viime viikolla deklaratiota käsitellyt; vastaanotto oli suurin piirtein hyvä, mutta keskustelu ei tuonut esille mitään oleellista uutta. Parlamentin piti näinä päivinä äänestää deklaration hyväksymisestä, mutta tänään syntynyt hallituspula (josta eri raportissa) lykännee äänestyksen myöhäisempään ajankohtaan. Ei ole kuitenkaan epäilystäkään äänestyksen tuloksesta - hallitus tulee saamaan suuren enemmistön.

Ranskan lehdistö on oikeastaan ihmeteltävän vähän asiaan puuttunut. Pertinax puolestaan kuitenkin ihmettelee millaiset ne neuvottelut ovat olleet jotka deklaration edellä ovat käyneet ja mitä niissä Belgian hallituksen puolelta mahdollisesti on luvattu. Samaan henkeen puhuu myöskin Mme TABOUIS, eräistä vähäpätöisemmistä kirjoittelijoista puhumatta. Tämän ja eräiden belgialaisten lehtiviittausten johdosta ulkoministeri SPAAK on virallisesti selittänyt ettei ole olemassa mitään salaisia överenskommelser.

Kyselin asiaa myöskin Quai d'Orsaylla ministeri BARGTONilta. Hän sanoi deklaratiota jo kauan valmistellun ja odotetun eikä näkynyt tahtovan minun edessäni kiinnittää siihen suurempaa huomiota. Kuitenkin olen kuullut, vaikken voi sitä täysin kontrolloida, että Ranskan hallitusta ei olisi

joka suhteessa pidetty neuvottelujen tasalla ja että Ranskan hallitus olisi pyytänyt Belgian hallitukselta eräitä lähempiä selityksiä. Ei ole tietysti aivan sattumaa että Ranskan hallitus juuri tällä hetkellä vaihtaa suurlähettilästä Brysselissä ja että sinne lähetetään siksi tärkeä henkilö kuin on min. BARGETON itse, joka vuosikymmenen aikana on ollut poliittisella osastolla, niistä puolet osaston johtajana.

Kuullessani deklaratiosta oli ensimmäinen reaktioni se että Saksa oli kiirehtinyt tämän deklaration antamista pelästyen Belgian välitsemistä Kansainliiton neuvostoon, josta raportissani n:o 42 / jo (Ranska) puhuin. Kysyin tätäkin asiaa min. BARGETONilta, joka ei uskonut syysuhdetta olevan näiden tapahtumien välillä. Luin kuitenkin eräästä Augurin kirjoituksesta että hän panee molemmat tapahtumat jonkinlaiseen yhteyteen, ihmetellen Belgian hallituksen epäloogillisuutta kun se juuri nyt, vapautuessaan eräistä sille epämiellyttäviksi käyneistä kansainvälisistä sitoumuksistaan, antaa valita itsensä Kansainliiton neuvostoon, joka seikka kieltämättä sitä sitoo entistä enemmän Liiton kollektiviteettiperiaatteeseen.

En pääse siitä vaikutelmasta että, joka kerralta kun luen Saksan deklaration, käsitykseni että Belgian suhtautuminen Kansainliittoon ei tämän deklaration jälkeen voi olla joka suhteessa 16 art. pohjalle rakentuva, vahvistuu. Ja kun ulkomin. SPAAK sanomalehtimiehille sanoi Belgian suhteen Kansainliittoon tämän kautta ei muuttuneen entisestään, niin ei pidä unohtaa että hän jo viime talvena (11/3) ja keuhkä-

nä (29/4) tulkitsikin Belgian suhtautumisen esim. vieraitten sotajoukkojen läpikulkuoikeuteen samalla tavalla kuin tekevät Skandinavian hallitukset, s.o. että tällainen läpikulku Kansainliitonkaan päättämänä ei ole asianomaiseen maahan nähden toteutettavissa ilman tämän maan omaa ja vapaaehtoista päätöstä. SPAAK saattoi siis väittää ettei deklaratio muuta sitä Belgian suhtautumista Kansainliittoon joka on vallinnut post 11/2 t.v., mutta hän jätti sanomatta, että se päinvastoin fiksoi lopullisesti Belgian hallituksen jo aikaisemmin omaksuman varauman 16 art:n soveltamiseen nähden. Minusta tuntuu että SPAAK tahallaan jätti tarkemmin presisoimatta sanontansa merkitystä. Olen ihmetellyt etteivät Ranskan lehdet ole tähän seikkaan viitanneet.

Tässä yhteydessä tahdon vielä huomauttaa seuraavasta, mistä jo Herra Ulkoasiainministerille yksityiskirjeessä olen kertomut. Senjälkeen kun Belgia on alkanut ottaa osaa Genève'issä pohjoismaiden, Hollannin ja Sveitsin välisiin keskusteluihin, sen suhtautuminen tähän ryhmään, joka siis nyt käsittää kaikki Oslo-vallat plus Sveitsin, on tietysti ollut omiaan panemaan Belgian ulkoasiainministeriön entistä enemmän pohtimaan omaa kantaansa ja ystävämaiden kantaa juuri yllämainittuihin kysymyksiin.

Joutuessani istumaan Belgian ulkoministerin lounaalla Genève'issä Belgian ulkoministeriön pääsihteerin ambassadööri van LANGENHOVENin viereen, tämä huomauttikin minulle siitä että hänen mielestään ministeri HOLSTIN puhe Kansainliiton yleiskokouksessa edellytti sataprosenttisempaa tunnustautumista

Genève'in kollektiviteetin eheyteen - siis myös artiklaan 16 -
 kuin mitä edellytti "neutraalien" ulkoministerien heinäkuun
 1 p:nä 1936 Genève'issä tekemä tunnettu deklaratio,^{x)} sanktioi-
 den tultua poistetuksi. Kiinnitinkin kaiken varalta valtuus-
 kuntamme huomiota ennen puhetta juuri tähän vivahduseroon, en
 suinkaan sitä kritikoiden vaan päinvastoin puolestani juuri
 kannattaen sataprosenttisuuden alleviivaamista, koska olen si-
 tä mieltä että, jos jokainen saa tulkita paktia mitenkä
 tahtoo, joudumme helposti riuttojen keskelle. On kiintoisaa
 todeta että ambassadööri van LANGENHOVE oli tehnyt tuon sa-
 man huomion, mikä todistaa miten nykytärkeä Belgian halli-
 tukselle kysymys on. Onhan tavallaan kuvaavaa että neuvostoon
 valitaan maa, Belgia, jonka ulkoministeri on selvästi selittä-
 nyt hallituksensa Kansainliitto-uskollisuuden hyväksyvän tällai-
 sen poikkeuksen. Mutta Belgia ei ole neuvostossa ainoa joka
 näin paktia tulkitsee!

Lisään vielä keskusteluunne yllämainitulla lounaalla
 että koetin vastata mahdollisimman evasiivisesti, joskaan en
 kokonaan voinut kieltää mainitun vivahduseron olemassaoloa,
 mutta painostin sensijaan osaksi ministeri HOLSTIn puheen
 yleistä luonnetta ja osaksi sitä seikkaa että Suomen asema
 Venäjän rajamaana on näissä asioissa ehkä arempi kuin mui-
 den ryhmämaiden.

x)

Varsinkin sen kohta 6 mom. 2. Suomen hallituksen vastaus-
 han elokuun 31 p:ltä 1936 Kansainliiton yleissihteerin kierto-
 kirjjeeseen heinäkuun 4 p:ltä, koskien paktin selvittelyä, pe-
 rustuu osaksi sek in tähän samaan deklaratioon, jota arvostel-
 taessa tosin ei tule unohtaa että sen taustana oli sanktio-
 politiikan epäonnistumisen luoma yleinen tyytymättömyys Liiton
 toimintamahdollisuuksiin.

Olen hetken viipynyt näissä ajatusjuoksuissa, mutta olen sen tehnyt tahallani senvuoksi että luulen näiden kysymysten hyvinkin pian astuvan näyttämölle - samassa määrin kuin paktin parantamiseksi työskentelevä 28 vallan komitea saa työnsä valmiiksi.

On luonnollista että Saksan ja Italian lehdistö se-
littävät deklaratiota uudeksi todistukseksi Saksan rauhanha-
lusta y.m. y.m. Mutta Saksalle itselleen on ollut äärettömän
tärkeätä tämän deklaration hyväksyminen Belgian taholta, sil-
lä se lyö kiinni nyt lopullisesti sen seikan että Ranskal-
la ei ole mahdollisuuksia marssia Saksaan tai Saksan kautta
auttamaan itäisiä liittolaisiaan muuta tietä kuin omalta ra-
jaltaan, s.o. Belgian ja Sveitsin väliltä. Poliittisesti,
sotilaallisesti ja strategisesti muuttaa tämä tosiasia, jo-
ka jo kuninkaan puheesta saakka vuosi sitten on ollut enem-
män taikka vähemmän selvä, Ranskan itärajan sekä hyökkäys-
että puolustusaspektia. Sen kautta käy myös ymmärrettäväksi,
miksi Prajin lehdistö on asiaan kiinnittänyt mitä suurinta
huomiota ^{x)} ja se tekee myöskin ymmärrettäväksi miten tärkeäk-
si kysymys 16 art. sovelluttamisesta vielä tulee muodostu-
maan, nämä kouraantuntuvat todisteet silmien edessä. Katsoi-
pa asiaa miltä taholta tahansa, eikä vähimmin omalta kan-
naltamme, olisi siis mitä suotavinta että 28 vallan komitea
kiirehtisi töittensä valmistamista.

x)

Prajin Bryssel-lähettiläs kutsuttiin kohta kotia tekemään
hallitukselleen selkoa uudesta tilanteesta.

Lopuksi ansaitsee tulla mainituksi että italialaiset lehdet tavannukaisessa suorasukaisuudessaan panevat pääpainon sille suurelle voitolle jota deklaratio merkitsee Saksalle sen suhteissa Kaakkois-Eurooppaan. Saksan äänihän sekä Pragiin että Wieniin päin nousikin kohta!

x x
x

26/10. Kun ylläoleva oli "painovalmiina", oli minulla keskustelu ambassadööri van LANGENHOVE:n kanssa. Kysyin häneltä, puheen ollessa Saksan deklaratiosta, tarkoittiko ulkoministeri SPAAK, sanoessaan sanomalehtimiehille ja parlamentissa Belgian suhtautumisen Kansainliittoon ei Saksan deklaration kautta entisestään muuttuneen, sanalla "entisestään" tilannetta ennen vai jälkeen 11/2 (katso ylempänä). LANGENHOVE vastasi ulkoministerin tarkoittaneen tilannetta 11/2 jälkeen. Ylempänä sivulla 5[~] lausumani otaksuma oli siis täysin oikeutettu, s.o. Saksan deklaration hyväksymisen kautta Belgia on lyönyt kiinni oikeutensa varaukseen 16 artiklan sovelluttamiseen nähden eräissä kohdin.

Tämän sanottuaan ambassadööri LANGENHOVE itsestään huomautti tämän kannan olevan sopusocinnassa "neutraalien" ulkoministerien deklaration kanssa viime vuoden heinäkuun 1 p:ltä, mistä ylempänä oli puhe. Hän lisäsi ministeri SPAAKin ei tosin yhtyneen tähän deklaratioon mutta sanoi tietävänsä että SPAAK on valmis milloin tahansa sen tekemään. Ambassadööri LANGENHOVE sensijaan ei tähän sanallakaan viitannut

sihen vivahduseroon tuon deklaration ja ministeri HOLSTIN puheen välillä jota ylempänä olen eritellyt.

Holma.

L i t t e.

Saksan hallituksen kirje lokakuun 13 p:ltä 1937

Belgian lähettiläälle Berliinissä.

Monsieur le Ministre,

Au nom du Gouvernement allemand, j'ai l'honneur de faire à Votre Excellence la communication suivante:

Le gouvernement allemand a pris, avec un intérêt particulier, connaissance des déclarations publiques du gouvernement belge précisant la position internationale de la Belgique.

Il a de son côté, à plusieurs reprises, et notamment par la déclaration faite par le chancelier du Reich dans son discours du 30 janvier 1937, exprimé son point de vue à ce sujet.

D'autre part, il a pris connaissance de la déclaration du gouvernement royal britannique et du gouvernement français en date du 24 avril 1937.

Tenant compte des délais que peut comporter encore la conclusion d'un traité destiné à remplacer le Pacte de Locarno et animé du désir de renforcer les aspirations pacifiques des deux pays, le gouvernement allemand estime opportun de préciser, dès à présent, son attitude à l'égard de la Belgique.

A cet effet, il fait la déclaration suivante:

- 1. - Le gouvernement allemand a pris acte des vues qu'il appartenait au gouvernement belge d'exprimer lui-même concernant:

a) La politique d'indépendance qu'il entend poursuivre en pleine souveraineté;

b) Sa détermination de défendre avec toutes ses forces les frontières de la Belgique ^{en} contre toute agression ou invasion et d'empêcher que le territoire belge ne soit utilisé, en vue d'une agression contre un autre Etat, comme passage ou comme base d'opérations par terre, par mer ou dans les airs, et d'organiser à cet effet de manière efficace la défense de la Belgique.

2. - Le gouvernement du Reich constate que l'inviolabilité et l'intégrité de la Belgique sont d'un intérêt commun pour les puissances occidentales. Il confirme sa détermination de ne porter atteinte à cette inviolabilité et à cette intégrité en aucune circonstance et de respecter en tout temps le territoire belge sauf, cela va sans dire, au cas où la Belgique, dans un conflit armé où l'Allemagne se trouverait engagée, concourrait à une action militaire contre elle.

3. - Le gouvernement du Reich est prêt, comme le gouvernement royal britannique et le gouvernement français, à accorder assistance à la Belgique, dans le cas où elle serait l'objet d'une attaque ou invasion.

Agréez, Monsieur le Ministre, les nouvelles assurances de ma haute considération.

(S.) Freiherr von NEURATH.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 17

ASIA: _____

Brysselissä olevan lähetystön raportti n:o 14

Ministeri Holma

14/11 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2486-641

Pariisissa marraskuun 17 p:nä 1937.

		70/91 Gal. S	-37
22/11	-37	9	
		5	C17

Ulkoasiainministeriölle,

Helsinki.

Lähetystö täten kunnioittaen oheisena lähettää ministeri HOLMAN raportin Brysselistä n:o 14, joka käsittelee aihetta:

Pula jatkuu.

V.a. Asianhoitaja:

E. A. Savaris

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Brysseli ssä 14 p:nä marras kuuta 19 37.

70/191 Sel. 57.

Asia: Pula jatkuu.

22/11-37

5 C17

Belgian sisäinen pula alkaa pian muodostua farssiksi.

VAN ZEEELANDin asema oli, kuten jo kauan olen ennustanut, lopultakin muodostunut kestäättömäksi. Hän on kieltämättä ainakin toistaiseksi ulkopuolella pelin. Kun rexistit alkoivat hyökkäyksensä häntä vastaan, luultiin aluksi että näiden hyökkäysten aihepiiri oli ainakin suurimmaksi osaksi joko liioiteltua tai kokonaan tuulesta temmattua. On kuitenkin käynyt ilmi että suuri osa syyöksistä olivat oikeutettuja. Olen aikaisemmin tehnyt selkoa siitä millaisia sisäisiä "liiketapoja" valitsi valtiopankissa. Tähän on vielä lisättävä että vaikka VAN ZEEELAND parlamentin edessä vakuutti ei nostaneensa mitään lisätuloja pankista ministerinä ollessaan, kuitenkin on käynyt ilmi että tämä väite ei pitänyt paikkaansa: kun VAN ZEEELAND tuli tullessaan ensi kerran hallitukseen v. 1934 ei saanut tarpeeksi käyttövaroja muodostaakseen oman kabinettinsa, koska katsottiin että salkuton ministeri ei samoista tarvitse, hän käytti pankista jatkuvasti saamansa rahat tällaisen kabinetin luomiseen ja ylläpitämiseen!

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kun syyskuun alussa parlamentti kutsuttiin koolle tämän asian johdosta, VAN ZEELAND joka etukäteen oli varma äänestyksen tuloksesta, piti sentimentaalisen puheen, joka maassa ei herättänyt sympatiaa. Kuitenkaan ei parlamentti, äänestessään luottamuslauseen pääministerille, savistanut mitkä vielä tulisi. Mainitsin jo kerran että hallitus tällä as- teella lykkäsi vastauksenannon reksistien toiseen syytökseen, siihen näet että valtiopankki vuosien kuluessa oli ollut hämärässä kontaktissa suuren kansainvälisen huijarin BARMATIN kanssa. BARMATIN juttu oli tällöin vielä oikeuden tutkittavana, jonka vuoksi hallitus muka ei voinut antisipoida tämän tutkimuksen tulosta. Oli miten oli, tämä BARMATIN juttu koitui nyt hallitukselle mahdollisimman onnettomaksi.

Veljekset BARMAT ovat sodanjälkeisen Euroopan suurimpia huijareita, joiden rinnalla STAVISKYkin oli kääpiö. Heidän toimintansa Berliinissä ja muualla sodanjälkeisinä vuosina on tarpeeksi tunnettu, jotten tässä rupea sitä erittelemään. Jouduttuaan Saksassa tuomituiksi pitkiin vankeusrangais- tuksiin he siirsivät toimintansa Hollantiin ja Belgiaan perustellen niissä pari kolme huijaripankkia jotka jo vuosia sitten paljastettiin. Näiden veljesten kanssa Belgian valtiopankki ryhtyi yhteistoimintaan. Jo tätä seikkaa muualla maailmassa pidettäisiin komprometteeravana. Mutta ei tässä kyllin. On käynyt ilmi että pankin johtokunta käytti huomattavia summia näiden liikehommiansa peittämiseksi maksaen rahoja erinäisille agences de publicité'ille, jotka huolehtivat mainostuksesta, sekä runsaita "gratifikatioita" pankin

ý korkeille virkamiehille. Näitä menoeriä ei aina tilitetty pankissa olevalle mainostilille, vaan koetettiin niitä pi-
mittää erilaisille muille tileille.

Tämän tullessa oikeuden edessä paljastetuksi noin kuukausi takaperin, tuomioistuin määräsi toimeenpantavaksi oi-
keudellisen tutkimuksen. Siihenastisen poliisitutkimnon (infor-
mation) täten muuttuessa oikeudelliseksi (instruction), oli
itsestään selvää ettei pääministeri, joka mainittuna aikana
oli pankin varajohtajana, voinut muuta tehdä kuin jättää
erohakemuksensa, jotteivät hänen persoonaansa ja hänen pää-
ministeriominaisuutensa vaikeuttaisi tutkimusta.

Olin pari päivää Brysselissä juuri tämän tapahtues-
sa, ja mielipiteet siellä olivat tietysti jakautuneet kahtia.
Kaikki kuitenkin olivat yksimielisiä siitä että pääministerin
prestige on kärsinyt kovan kolauksen. Eräs ulkoministeriön
kaikkein korkeimpia virkamiehiä minulle sanoi peittelemättä
että syytökset pääministeriä vastaan eivät ole aiheettomia
(il est atteint). Pankin pääjohtaja sai samanaikaisesti 3
kuukauden loman, jolta palattuaan hän tulee eroamaan ikä-
rajan vuoksi.

Tulee myös kysyneeksi mistä johtuu etteivät ai-
kaisemmat yhtiökokoukset ole näihin epäkohtiin puuttuneet.

On ehkä vielä odotettavissa uusia paljastuksia
koskien valtiopankin toimintaa devaluation edellä käyneinä
kuukausina. Olen kuten muistettaneen koko ajan väittänyt
että keväiset tapahtumat 1935 eivät siedä päivänvaloa. Par-
lamentissahan asetettiin erikoinen valiokunta näitä kysymyk-

sia tutkimaan, mutta valiokunnan työ supistui haaleaan mietintöön, joka upotehtiin kamarin pöytäkirjaan. Jokainen tietää että mitä korkeimmissa asemissa olleet henkilöt devalvaation edellä olivat hurjasti spekuloineet. Mikä osuus valtiopankilla on ollut tähän asiaan, on vielä selvittämättä.

Kaiken tämän ohella on sanottava rehellisesti, että VAN ZEELAND on tehnyt pääministerinä varsin huomattavaa valtiomiestyötä. Ennenkaikkea on hänen onnistunut luoda kansallinen koalitie kaikista puolueista, mikä ei ollut helppoa maassa missä varsinkin molemmat vanhat puolueet, katooliset ja liberaalit, ovat pitkäaikaisten traditioiden sitomat. Toiseksi hän on saattanut valtion raha-asiat kuntoon, olkoon että hänellä on ollut yleismaailmallisen korkeakonjunktuurin siunaukset purjeissaan. On vahinko että VAN ZEELAND, olkoon että häntä on sekä kotona että ulkona jossain määrin yliarvioitu, täten ainakin väliaikaisesti poistuu näyttämöltä.

Kahta seikkaa on erikoisesti valitettava VAN ZEELANDin poistumisen yhteydessä: toinen on se että VAN ZEELANDin suuri suosija kuningas itse on joutunut arvostelun alaiseksi, josta usein aikaisemmin olen puhunut ja johon lisäksi että VAN ZEELAND rakasti käyttää keppihevosenaan kuninkaan suosiota, seikka joka on herättänyt laajoissa piireissä pahennusta. Toinen seuraus näistä tapahtumista on että rexistit ja heidän johtajansa DEGRELLE ovat saaneet vettä myllylleen. Ei voida enää väittää että heidän syyöksensä, vaikkakin ne ovat ~~niin~~ olleet sallittua räikeämmät, olisivat olleet väärät. Sitä-

paitsi DEGRELLE on äkkiä muuttanut taktiikkaansa: hän pysyy alallaan eikä hae enää Belgian rauhallista kansaa ärsyttäviä manifestatiotilaisuuksia. Tämä uusi taktikka voi koitua vastustajille vielä vaaralliseksi. Sitäpaitsi DEGRELLE täydellä syyllä nauraa partaansa hallituksen kaatumisen aiheuttaman vaikean pulan yhä jatkuessa. Sanoin alussa että pulja on muodostumassa farssiksi. Kuningas on vähitellen pyytänyt järjestään kaikkia poliittisen elämän ensirivin miehiä muodostamaan hallitusta kenenkään vielä onnistumatta. Itse hän lähtee lähipäivinä viralliselle käynnille Englantiin jättäen hallituspulan ratkaisematta. Siten VAN ZEELANDin osakkeet automaattisesti taas nousevat, ei tosin niin että hänestä tulisi uudelleen pääministeri vaan siten että häneen kohdistetut oikeudet ^{lupa} syytökset alkavat unohtua. Pulan ratkaisuyrityksestä teen uuden raportin kun uusi hallitus viimeinkin saadaan syntymään.

H. H o l m a.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Brysselissä olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Holma

Parisissa 22-29/11 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2623-668

Pariisissa marraskuun 30 p:nä 1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
73/92 Sal. 11. 37.		
4/12-37		
5 C17		

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Brysselistä n:o 15, joka käsittelee aihetta:

Brysselin konferenssi.

Holma

B R Y S S E L I S S Ä O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Pariisi ssa 22-29 p:nä marras kuuta 19 37.

Asia: Brysselin kokous.

73/92 Sal.	37-
4/12-37	
5 C17	

I (22/XI).

Oleskelin Brysselissä viikko sitten muutaman päivän, juuri niihin aikoihin jolloin kokous hyväksyi (15/XI) tunnetun deklaration koskien Kauko-Idän kysymystä. Koska en ole huomannut että tämän deklaration teksti kokonaisuudessaan on ollut julkaistuna Suomen lehdissä, panen sen oheen liitteenä (ranskalaisessa asussa). Loppukokouksessa Italia äänesti deklaratiota vastaan; Skandinavian maiden edustajat pidättyivät. Kaikki muut äänestivät sen puolesta.

Tapasin noina päivinä useita valtuutettuja y.m. henkilöitä ja sain siten muodostetuksi itselleni jonkinlaisen kuvan tilanteesta mistä seuraavassa koetan tehdä selkoa. Rajoitan kuitenkin nämät huomioni lähinnä pariin pääkysymykseen.

X X X

Suurta huomiota herätti kaikkialla Skandinavian valtuutettujen pidättäytyminen äänestyksestä. Skandinavian maita edustivat: Ruotsia Brysselin-lähettiläs DARDEL, Tanskaa sen Oslon-lähettiläs von KAUFFMANN sekä Norjaa sen ulkoministeriön kansliapäällikkö ministeri AUBERT.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Minulla oli 16/XI pitkä keskustelu KAUFFMANNin kanssa, joka yhteensä 8 vuotta edusti maataan ensin Pekingissä ja sitten Tokiossa (tunsin KAUFFMANNin jo 1920 Kööpenhaminassa). KAUFFMANN ei kieltänyt että skandinaavien pidättäytyminen lähinnä oli seurauksena norjalaisten jyrkästä kannasta. Ilmeisesti AUBERT oli alusta pitäen johtanut peliä. KAUFFMANN sanoi tämän Norjan kannan olevan sopuisuudessa sen eräänlaista huomiota herättäneen haastattelun kanssa, jonka ulkoministeri KOHT oli antanut lehdistölle Amerikassa ollessaan ja jossa hän lausui m.m. että Norja ei koskaan tule yhtymään Japania vastaan tähdättyihin mahdollisiin sanktioihin, lause joka kytten tunnettua sähkötettiin kaikkien maailmaan. Hän myönsi myöskin että Skandinavian eri ulkoministeriöt eivät olleet ehtineet tarpeeksi konferoida keskenään eivätkä siis olleet päässeet varsinaiseen yksimielisyyteen mutta lisäsi että kun Norja niin innokkaasti ajoi pidättäytymistä ja koska tahdottiin osoittaa ulospäin yksimielisyyttä, suostuttiin Norjan tahtoon. Skandinaviaalaisten sanktiopelkohan on suurin Norjassa, aivan riippumatta puoluekannasta. KAUFFMANNin mielestä sitäpaitsi ei voi päästä siitä vaikutelmasta, että deklaration viimeisessä kappaleessa sanat attitude commune osaksi sisältävät uhkauksen osaksi engagoivat hallituksia. Tulos oli siis tavallaan seuraamus siitä tunnetusta pohjoismaiden deklaratiosta, jonka asianomaiset ulkoministeriöt Genève'issä tekivät heinäkuulla 1936 sanktioiden tultua poistetuiksi.

Kysyin KAUFFMANNilta mitä hän itse arveli. Hän vastasi pitävänsä deklaratiota erehdyksenä, koska se, hänen Kauko-Idän tuntemuksensa mukaan, ei tule kummallakaan puolen herättämään sympatioja: kiinalaisten silmissä se on liian heikko ja japanilaisten silmissä loukkaus. Hän piti varsinkin erehdyksenä sitä että ensin Genève'issä yleiskokous hyväksyy varsin voimakkaaseen äänensävyyn laaditun deklaration, jossa m.m. suositellaan Washingtonin konferenssin henkiin herättämistä, sitten Brysselin konferenssi lähettää makealta haiskahtavan kutsun Japanille, muuttaakseen, kun Japanin vastaus oli epäävä, kokonaan taktiikkaa hyväksymällä tämän ankeraan äänensävyyn laaditun deklaration. Tällainen vuorottelemisen - arveli KAUFFMANN - ei voi vaikuttaa edullisesti, eikä voimakkaaseen äänensävyyn puettu deklaratio liioin ollut onnellinen koska perästäpäin kuitenkin käy ilmi ettei sen takana ole vastaavia voimamahdollisuuksia. Kysyin edelleen mitä hänen mielestään olisi ollut tehtävä. KAUFFMANN vastasi hieman epäröiden että joko olisi pitänyt paukauttaa ovet kuuluvasti kiinni ja jättää koko kokous sikseen, taikka olisi pitänyt koettaa sittenkin jatkaa japanilaisten kanssa keskusteluja erään Japanin toiseen vastaukseen sisältyvän kohdan perustuksella, jossa ainakin Italia luuli piilevän takaportin. KAUFFMANN mainitsi että Japanin ambassadööri Brysselissä ei ollut kieltänyt sellaisen takaportin olemassaoloa vaikkei liioin uskaltanut väittää hallituksensa sitä tarkoittaneen.^{x)}

^{x)} Tähän lisäisin omana käsityksenäni, että kokous jo oman arvonsa vuoksi ei voinut ruveta uuteen kirjeenvaihtoon Tokion kanssa tällaisen epävarman "takaportin" vuoksi. Se olisi riskeerannut kolmannen kieltävän vastauksen Tokiosta.

KAUFFMANN kertoi Norman DAVISin perästäpäin sanoneen hänelle: "Luulin teidän pohjoismaiden pitävän kiinni oikeusnormeista". KAUFFMANN oli siihen vastannut hallituksensa siinä määrin seuranneen Kansainliiton Kauko-Idän suhteen lausumia toivomuksia että se on, vastoin perintätapoja, sallinut viedä maasta sotatarpeita Kiinalle, jotavastoin Yhdysvallat ovat myyneet Japanille mitä vaan ja m.m. paljon sotatarpeita.

Minä sain KAUFFMANNin kanssa keskustellessani sen vaikutelman, että skandinavisten valtuutettujen esiintyminen ei ollut ollut lopullisen harkinnan tulos.

Kun seuraavana päivänä kävin tapaamassa Brysselin ulkoministeriön poliittisan osaston päällikköä suurlähettiläs van ZUYLENia, otin tämänkin asian hänen kanssaan puheeksi. Hän ei salannut että hän oli ihmeissään Skandinavian maiden käyttäytymisestä, sitä suuremmalla syyllä kun hän puolestaan ei voinut löytää deklaration viimeisestä kohdasta mitään sellaista mikä voitaisiin käsittää uhkukseksi tai mikä hallituksia etukteen sitoisi. Deklaration on tosin laatinut pääasiassa Norman DAVIS itse - tämän sain monelta taholta vahvistetuksi - mutta sitä oli viimeistellyt varsinkin Belgian edustaja, saksalaisen ulkoministeriön kansliapäällikkö suurlähettiläs van LANGENHOVE, joka erikoisesti oli pitänyt silmällä juuri niitä kohtia, joiden vuoksi Skandinavian edustajat väittävät epäröineensä.

Ennen lähtöäni juttelin 18/XI pari pitkää tuntia Kiinan Genève'issä olevan lähettilään, ministeri HOON kanssa,

joka on vanhoja ystäviäni Berliinin ajoilta ja jonka Genève'issä usein tepeän. Keskustelun siirtyessä Skandinavian maiden kannanottoon HOO ei salannut pettymystään ja ihmettelyään kertoen minulle seuraavaa. Norjalainen AUBERT oli kokonaan johtanut Skandinavian edustajia. AUBERT on ollut lähettiläänä Tokiossa ja omaa paljon sympatioja sinnepäin. HOO:n mukaan tässä on pääselitys. Hänen käsityksensä mukaan Ruotsi oli vähimmin tällä kannalla ja hän ihmetteli useampaan kertaan että SANDLER oli antanut norjalaisten näin pelata. Pitäisin myös mahdollisena että lähettiläs DARDELissa ehkei aina ole miestä tarpeeksi puolustamaan kantaansa, jos vastakkainen kanta esitetään tarpeeksi voimakkaana. Oli miten oli, DARDEL oli kaksi päivää ennen äänestystä sanonut HOOlle Ruotsin äänestävän puolesta, ja perästäpäin hän oli HOOlle myöntänyt että AUBERTin painostus oli ratkaiseva.
x)

HOO näytti minulle pöytäkirjoista ne kohdat joista Skandinavian (ja varsinkin norjalaisen) valtuutettujen ensimmäiset reservit alkoivat näyttäytyä, ja hän huomautti aivan oikein että Skandinavian valtuutettujen argumentit /^{olivat} päiväst^{toiseen} vaihtuneet. Milloin puhuttiin siitä ettei Skandinavian mailla ole intressejä Kauko-Idässä (mitä varten he
x)

Myöhemmin Ruotsin lähettiläs Pariisissa HENNINGS kertoi minulle 26/XI että DARDEL "tahallaan" (ohjeiden mukaisesti?) pysytteli kulississa.

xx) Tätä painosti myös HENNINGS jonka mielestä Brysselin konferenssin tulos oli "vuossataisskandaali". Tulee kysyneeksi, vähenikö skandaali skandinavialaisten valtuutettujen esiintymisen kautta?

sitten sopimukseen ovat liittyneet?), milloin puhuttiin hallitusten sitomisesta, milloin uhasta Japania vastaan y.m. HOO sanoi myös, että on epäloogillista ensiksi Genève'issä äänestää Washingtonin konferenssin kokoonkutsumista ja sitten itse konferenssissa pidätyä. Omasta puolestani lisäisin että juuri Skandinavian valtuutetut Genève'issä viime yleiskokouksen aikana kovasti pahottelivat että äänestettäessä tärkeistä deklaratioista ja muista kysymyksistä yleiskokouksessa niin monet maat pidätyivät. Muunmuassahan Nansen-officen jatkumisesta äänestettäessä lähes puolet läsnäolevista päävaltuutetuista pidätyivät, seikka joka suuresti norjalaisia harmitti.

HOO piti todennäköisenä että Moskovassa tullaan Skandinavian valtuutettujen menettelyä tulkitsemaan nipfofiiliseksi mielenilmaisuksi.

Oikeistolehti Métropole Antwerpenissä kirjoitti 19/11 varsin katkeran palasen Skandinavian valtuutetuille. Siinä sanotaan m.m. että Skandinavian valtuutettujen puhe siitä ettei heidän maillaan ole intressejä Kauko-Idässä, on sikäli merkillinen että yleensä ei ole tapana että tuomarit jäävävävät itsensä siitä syystä että he eivät ole asianosaisia! Lehti toteaa edelleen että siis oli erehdys kutsua ne pikkuvaltiot mukaan, joiden puolelta luultiin voitavan odottaa suurinta puolueettomuutta.^{x)}

Olen kaiken tämän näin seikkaperäisesti esittänyt,

x)

Viikkoa myöhemmin lehti uudisti nämät syytöksensä.

että EDENille koko kokouksen pääasiallinen merkitys juuri oli siinä että amerikkalaiset tulisivat mukaan ja että hän saisi heidän kanssaan keskustella. Pariisissa sivumennen sanoen ei uskota EDENin ja HALIFAXin erimielisyyteen eikä luulla että EDENin tehtävä Brysselissä ja Lord HALIFAXin tehtävä Berliinissä olivat keskenään kontraarisia vaan mieluummin parallellisia, kuten Englannin politiikassa usein on asianlaista. Tästä ministeri GRIPENBERG^{x)} voinee raportoida tarkemmin ja asiantuntevammin.

x

x

x

Seuraavassa vielä eräitä huomautuksia kokouksen suhteen.

LITVINOFFin äkkinäinen lähtö antoi aihetta moneen kommentaariin. Totta on että kun suunniteltiin ensin n.k. mediatio-komitean ja sitten n.k. direktioni-komitean asettamista eikä kumpaiseenkään tahdottu Venäjää, LITVINOFF uhkasi lähteä kotia koko valtuuskuntineen. Kuitenkaan ei kumpaakaan komiteaa asetettu, mikä ainakin KAUFFMANNin mielestä oli kokoukselle eduksi. Laultiin hetken että LITVINOFFin paluu Moskovaan oli yhteydessä Venäjän diplomaattikunnassa tapahtuneiden vangitsemisien kanssa. HOO tiesi kuitenkin että LITVINOFF jo neljä päivää ennen lähtöään oli päättänyt sinä päivänä lähteä.

Sensijaan on varmaa että POTEKIN heti kokouksen 15/11 jälkeen sai sähkösanoman Moskovasta ja että hän suin-

x)

Ministeri GRIPENBERGIN sillävälän saapunut raportti n:o 40 todistaa tämän käsityksen oikeaksi.

päin jätti Brysselin ehtimättä edes itselleen tilata makuupaikkoja.^{x)}

Minulle on sanottu että LITVINOFFin ja DELBOSin kesken olisi ollut äsken mainitsemistani syistä pieniä hankauksia, mutta en ole voinut täysin tätä tietoa kontrolloida. Huomiota herätti että Moskovan-lähettiläs Brysselissä RUBININ ei näkynyt missään niistä juhlista jotka kokouspäivänä 15/11, joka samalla oli kuninkaan tavanmukainen patronaalipäivä, toimenpantiin.

HOO kertoi minulle että Englannin ja Washingtonin kanta ~~xxxx~~ kahden sitä edellisen viikon aikana oli muuttunut positiivisemmaksi Kiinaan nähden samassa määrässä kuin niiden Kiinassa oleva omaisuus oli joutunut hävityksen alaiseksi. Englannin kapitaalit Kiinassa nousevat HOO:n tietojen mukaan noin 3/4 miljoonin puntaan.^{xx)} Shanghaissa olevien englantilaisten viranomaisten omien tietojen mukaan tästä härettömästä omaisuudesta ainakin 300 miljoonaa puntaa jo on katsottava menetetyksi, puhumatta näiden rahojen ennen antaman voiton menetyksestä. Circulus vitiosus on kuitenkin siinä etteivät Englanti ja Washington tahdo ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin joista voisi olla sota seurauksena. Toiselta puolen mitään muuta keinoa Japanin hillitsemiseksi ei ole kuin voima voimaa vastaan.

x)

Tapasin POTEKININ Pariisissa 7/XI, jossa hän oli käymässä. Hän sanoi aikovansa konferenssin jälkeen oleskella jonkun aikaa Pariisissa.

xx)

Sivumennen mainittakoon että tämä härettömä omaisuus vastaa jotenkin Ranskan Venäjällä menettämiä saatavia.

HOO kertoi seuraavaa. Kun Kauko-Idän sodan alussa Tokion suurlähettiläs Berliinissä ministeri v. NEURATHille intti saksalaisen ja japanilaisen antikommunistisen sopimuksen velvoittavan Saksaa suoranaiseen avunantoon, "NEURATH oli antanut suurlähettilänsä ymmärtää että, mikäli todella on kysymys kommunismin vastustamisesta, Saksan siinä tapauksessa täytyisi ensi kädessä auttaa Kiinaa, joka todella käy taistelua kommunismia vastaan". Tämän oli HOOlle kertonut eräs hänen saksalaisia diplomaattiystäviään (hän oli kauan Berliinissä), mutta en halua tässä tämän nimeä mainita.

Lausuin eräessä aikaisemmassa raportissani pelkääväni että Italian valtuutetun ALDROVANDIN läsnäolo ei tulisi helpottamaan neuvotteluja. Ministeri DARDEL sanoikin minulle yhteistyön ALDROVANDIn kanssa olleen vaikean, koska tämä oli käsittänyt tehtävänsä ensi kädessä ei vain jarrutukseksi vaan kaiken sen rikkirepimiseksi mitä muut koettivat aikaansaada. Muuten oli DARDEL kokouksen kuluessa vahvistunut siinä käsityksessä että nykyinen sota tekee lopun Euroopan taloudellisesta dominatiosta Kauko-Idässä.

HOO kertoi myös seuraavaa. Japanilaiset olisivat voineet ilman Mantshurian valtausta jopa paljon halvemmalla ostaa sieltä mitä vain tahtoivat. Mantshuria on japanilaisten omien tilastotietojen mukaan ollut kallis juttu, joka aina-
 kaan toistaiseksi ei mitään tuota.^{x)} Hänen käsityksensä mu-

x) Muuan Pohjois-Kiinan yliopisto, jonka nimeä en nyt muista, on julkaissut tutkimuksen japanilaisten pettymyksistä Mantshuriassa perustuen tämä tutkimus japanilaisten omiin tilastoihin. Tämä seikka on niin suuttuttanut japanilaisia, että mainittu yliopisto, joka on Kiinan komeimpia ja vasta äskettäin uudelleen rakennettu sementistä ja betonista, joutui heidän joukkojensa erikoisen vihan alaiseksi: kun ei sitä muuten saatu hävitetyksi, niin se dynamiitilla räjäytettiin ilmaan. Relata refero.

kaan tämä on pääsyynä nykyiseen sotaan: Japanin täytyy val-
lata uusia alueita Pohjois-Kiinassa saadakseen tappionsa kor-
vatuksi ja raaka-ainehankintansa turvatuksi.

Kiintoisaa HOO:n esityksessä, joka kauttaaltaan oli
kiinalaisen diplomaatin mukaista, s.o. harkitsevaa, rauhallis-
ta ja kiihкотonta, mutta hyvin surunvoittoista,^{x)} oli hänen
käsityksensä että Japani varmasti tulee myöhemmin hakemaan
sotaa Venäjää vastaan. Sen varustukset sillä kulmalla ovat
hänen mielestään selvää selvemmat. Kolmasosa Japanin kansasta
kannattaa sätää ja tämä kolmasosa on nyt voitolla. Kun so-
ta Kiinassa on selvä, tulee ^{Venäjän} Japanin vuoro. Olen kuten tun-
nettua aikaisemmissa raporteissani edustanut toista kantaa;
myönnän että keskusteluissani viime aikoina eri henkilöiden
kanssa olen huomannut yleisen käsityksen olevan kallistumassa
siihen ettei venäläis-japanilainen sota ole vältettävissä,
koska Japanin täytyy saada siksi suuri kappale kontinenttia
haltuunsa voidakseen vapaasti suuntautua myöhemmin etelään,
ettei Venäjä voi sitä sodatta sulattaa.

HOO ei voinut käsittää sitä että Englanti istuu kä-
det ristissä, vaikka sen pitäisi ymmärtää että jos Kiina
joutuu Japanin leikkikaluksi, Kiinan suuret luonnonrikkaudet
joutuvat Japanin, Saksan ja Italian eksploteerattaviksi.

Joskin täytyy sanoa että on surullista todeta suur-
valtojen ei tekevän eikä kykenevän edes yhdessä tekemään
tällä haavaa mitään sodan lopettamiseksi eikä edes haluavan
puuttua tapahtumiin, kiinalaiset itse, jotka tuskin odottivat

x)

HOO on vanhaa kiinalaista diplomaattisukua.

kaan tämä on pääsyynä nykyiseen sotaan: Japanin täytyy val-
lata uusia alueita Pohjois-Kiinassa saadakseen tappionsa kor-
vatuiksi ja raaka-ainehankintansa turvatuksi.

Kiintoisaa HOO:n esityksessä, joka kauttaaltaan oli
kiinalaisen diplomaatin mukaista, s.o. harkitsevaa, rauhallis-
ta ja kiihкотonta, mutta hyvin surunvoittoista, ^{x)} oli hänen
käsityksensä että Japani varmasti tulee myöhemmin hakemaan
sotaa Venäjää vastaan. Sen varustukset sillä kulmalla ovat
hänen mielestään selvää selvemmät. Kolmasosa Japanin kansasta
kannattaa sataa ja tämä kolmasosa on nyt voitolla. Kun so-
ta Kiinassa on selvä, tulee ^{Venäjän} Japanin vuoro. Olen kuten tun-
nettua aikaisemmissa raporteissani edustanut toista kantaa;
myönnän että keskusteluissani viime aikoina eri henkilöiden
kanssa olen huomannut yleisen käsityksen olevan kallistumassa
siihen ettei venäläis-japanilainen sota ole vältettävissä,
koska Japanin täytyy saada siksi suuri kappale kontinenttia
haltuunsa voidakseen vapaasti suuntautua myöhemmin etelään,
ettei Venäjä voi sitä sodatta sulattaa.

HOO ei voinut käsittää sitä että Englanti istuu kä-
det ristissä, vaikka sen pitäisi ymmärtää että jos Kiina
joutuu Japanin leikkikaluksi, Kiinan suuret luonnonrikkauudet
joutuvat Japanin, Saksan ja Italian eksploateerattaviksi.

Joskin täytyy sanoa että on surullista todeta suur-
valtojen ei tekevän eikä kykenevän edes yhdessä tekemään
tällä haavalla mitään sodan lopettamiseksi eikä edes haluavan
puuttua tapahtumiin, kiinalaiset itse, jotka tuskin odottivat

x)

HOO on vanhaa kiinalaista diplomaattisukua.

mitään positiivista avunantoa, näkyivät olevan tyytyväisiä tähänkin tulokseen. HOO sanoi minulle näet että 5 vuotta sitten tarvittiin toista vuotta tällaisen deklaraation aikaansaamiseksi, nyt se on saatu aikaan muutamassa viikossa, jota tapaitsi ei ole unohdettava että vielä viisi vuotta sitten laajat sympatiat sekä Kansainliitossa että muualla olivat Japanin puolella Kiinaa, tuota bolsheviikkimaata vastaan. Nyt ovat sensijaan käsitteet oleellisesti muuttuneet. Yhä selvemmäksi käyvä tieto siitä ettei Kiina enää ole kommunististen ja anarkististen aineiden leikkikalua vaan että on olemassa vahva keskushallitus sekä ennenkaikkea TSHANG-KAI-SHEKIN toiminta, joka päättävästi on taistellut kommunismia vastaan, tekevät että maailman moraaliset sympatiat suurelta osaltaan ovat Kiinan puolella. Tästä Kiinassa ollaan täysin tietoisia.

x

x

x

II (29/XI).

Kun lähdin Brysseliä arveltiin että konferenssi jälleen kokoontuessaan (22/XI) tulisi laatimaan ja hyväksymään raportin toiminnastaan, minkä jälkeen se lykkäytyisi joko kuukaudeksi tai määräämättömäksi ajaksi, kuitenkin hajaantumatta lopullisesti. Kiinalaiset luulivat että tämä raportti saisi vielä voimakkaamman sävyn kuin yllä erittelemämme deklaraatio ja että ajournointi päätettäisiin kuukauden päiviksi.

Tosiasia kuitenkin on että konferenssi lykkäytyi määräämättömäksi ajaksi, mikä oli kiinalaisille vastoinkäymi-

nen. Mikäli olen ehtinyt täällä Pariisissa tutkia konferenssin viimeistä työn tulosta, joka osaksi on raportti sen toiminnasta osaksi deklaration eräiden kohtien tähdentämistä, ei kiinalaisten toivomus tässäkin suhteessa täysin toteutunut. Tästä saa selityksensä se seikka että Kiinan pääedustaja, tšekäläinen suurlähettiläs WELLINGTON KOO ennen kokouksen hajaantumista piti katkeran puheen, jossa hän valitteli konferenssin työn tulosten heikkoutta.

Tapasin 26/11 täällä Pariisissa aterialla Latvian lähetystössä ulkoministeri MUNTERSin - kuten tunnettua MUNTERS on ollut täällä eräitä päiviä Ranskan hallituksen vierana. MUNTERS, joka Genève'issä oli 23 v. (s.o. Kauko-Idän) komitean puheenjohtaja - mikäli tiedän oltiin häneen puheenjohtajana yleensä varsin tyytyväisiä -, on luonnollisesti tarkkaan seurailut Brysselin konferenssin töitä. Hän oli hyvin tyytymätön konferenssin viimeiseen vaiheeseen ja katsoi että Norman DAVIS ei ollut täyttänyt häneen asetettuja toiveita. Hän sanoi suoraan ei ymmärtävänsä liioin EDENin politiikkaa, millä hän tietysti tarkoitti sitä että EDEN, joka jo Genève'issä, kuten aikaisemmin olen kertonut, erikoisesti ajoi Washingtonin konferenssin henkiin herättämistä toivossa saada siten tilaisuus lähennellä Washingtonia, tässä kuitenkin enemmän taikka vähemmän epäonnistui (huolimatta englantilais-amerikkalaisista kauppaneuvotteluista). Norman DAVISin toiminnan heikentyminen Brysselissä taas riippui siitä että häntä Washingtonista oli varotettu. Tästä aiheu-

tunee myös että hän ei ottanut vastaan kutsua Lontooseen samanaikaisesti Ranskan pää- ja ulkoministerian käynnin kanssa.

Minusta senvoksi tuntuu että Brysselin konferenssi sai vähemmän tyydyttävän lopun kuin minkä se kaikesta huolimatta olisi voinut saada. Loppujen lopuksihan kukaan tosin ei siltä liikoja odottanut.

En voi tämän johdosta olla uudistamatta sitä välitteluani minkä tein raportissani Pariisi n:o 45, johon kokosin jälkipöytäkirjoja Genève'in viimeisen yleiskokouksen työstä ja jossa ilmaisin vakavan huolestumiseni siitä että erinäiset Kansainliiton ulkopuolella olevat komiteat, milloin jotta U.S.A. milloin jotta Italia tai jokin muu katsoisi arvonsa mukaiseksi osallistua, saavat liian suuren sananvalan, siten jopa vaikeuttaen Kansainliiton normaalista työtä. Kaikki nämä lisäpyörät ovat kuitenkin enimmäkseen osottautuneet tehottomiksi. Ja niin palaan lempiteemaani: kaikki olisi tehtävä ja mahdollisimman pian, jotta Kansainliiton koneisto saisi uutta rasvaa ennenkuin se kokonaan pääsee ruostumaan, s.o. ennenkuin hetki on liian myöhäinen.

Holma.

La conférence de Bruxelles

Texte de la déclaration finale

Bruxelles, 15 novembre.

Voici, d'après *le Soir* de Bruxelles, la traduction du texte anglais de la déclaration que la conférence sera appelée à approuver définitivement cet après-midi; après les modifications qui y ont été apportées à l'issue de la séance plénière de samedi après-midi :

Les délégués des Etats réunis à Bruxelles, ayant pris connaissance de la réponse du gouvernement japonais du 13 novembre 1937, constatent avec regret que le gouvernement japonais persiste à prétendre que le conflit entre la Chine et le Japon reste en dehors du cadre du traité des Neuf puissances et se refuse de nouveau à participer à l'échange de vues envisagé pour assurer un règlement pacifique du conflit.

Il est manifeste que les conceptions japonaises des intérêts impliqués dans le conflit sont entièrement différentes de celles de la plupart des autres nations et gouvernements du monde.

Le Japon insiste sur ce point que le conflit entre lui et la Chine concerne uniquement les deux pays. A l'encontre de cette interprétation, les délégués réunis à Bruxelles considèrent que ce conflit concerne en droit tous les pays signataires du traité de Washington de 1922, tous les pays signataires du pacte de Paris de 1928, et, en fait, tous les pays appartenant à la famille des nations.

Il n'est pas niable que dans le traité des Neuf puissances, les signataires ont affirmé leur désir d'adopter une politique déterminée, de nature à stabiliser la situation en Extrême-Orient, et se sont déclarés d'accord pour appliquer certains principes dans leurs relations avec la Chine, et, en Chine même, dans leurs rapports entre eux.

De même, dans le pacte de Paris, les signataires sont convenus que le règlement de tout conflit, quel qu'en soient la nature ou l'origine, ne peut être recherché autrement que par des moyens pacifiques.

Il n'est pas niable que les hostilités actuelles entre la Chine et le Japon affectent non seulement les droits, mais aussi les intérêts de toutes les nations.

Elles ont causé à plusieurs nations de pays tiers de grandes destructions, au commerce international de graves désordres et des pertes sérieuses. Elles ont provoqué chez tous les peuples un sentiment d'horreur et d'indignation, et dans le monde entier un sentiment d'incertitude et d'appréhension.

C'est pourquoi les délégués réunis à Bruxelles considèrent ces hostilités et la situation qui en découle comme des questions qui, inévitablement, intéressent les Etats qu'ils représentent, et même le monde entier. Le problème ne leur apparaît pas simplement sous l'aspect des relations entre deux Etats d'Extrême-Orient, mais bien comme une question de droit, de sécurité et de paix mondiale.

Le gouvernement japonais a affirmé qu'en usant de la force armée en Chine, il est animé du désir d'amener le gouvernement chinois à modifier sa politique. Les délégués réunis à Bruxelles estiment devoir faire remarquer qu'il n'existe aucun principe de droit autorisant l'intervention de la force armée d'un pays dans les affaires intérieures d'un autre pays, et que l'acceptation générale d'une pareille thèse conduirait inévitablement à des conflits continuels.

Le gouvernement japonais suggère qu'il convient de laisser la Chine et le Japon agir seuls en vue d'une solution. Cependant, il est impossible de considérer que ce serait là le moyen d'arriver à un règlement juste et durable. Les forces armées japonaises sont actuellement en nombre considérable sur le sol chinois et elles ont occupé d'importantes parties du territoire. Les autorités japonaises ont déclaré en substance que le but du Japon est de détruire la volonté et la capacité de résistance de la Chine conformément à la volonté et aux exigences japonaises. Le gouvernement japonais affirme que c'est l'action de la Chine qui est en contradiction avec le traité des Neuf puissances.

Or, la Chine est engagée dans une discussion franche et entière avec les signataires du traité, tandis que le Japon refuse d'en discuter avec l'un quelconque d'entre

tations avec la Chine, et, en Chine même, dans leurs rapports entre eux.

De même, dans le pacte de Paris, les signataires sont convenus que le règlement de tout conflit, quel que soit en soit la nature ou l'origine, ne peut être recherché autrement que par des moyens pacifiques.

Il n'est pas niable que les hostilités actuelles entre la Chine et le Japon affectent non seulement les droits, mais aussi les intérêts de toutes les nations.

Elles ont causé à plusieurs nations de pays tiers de grandes destructions, au commerce international de graves désordres et des pertes sérieuses. Elles ont provoqué chez tous les peuples un sentiment d'horreur et d'indignation, et dans le monde entier un sentiment d'incertitude et d'appréhension.

C'est pourquoi les délégués réunis à Bruxelles considèrent ces hostilités et la situation qui en découle comme des questions qui, inévitablement, intéressent les Etats qu'ils représentent, et même le monde entier. Le problème ne leur apparaît pas simplement sous l'aspect des relations entre deux Etats d'Extrême-Orient, mais bien comme une question de droit, de sécurité et de paix mondiale.

Le gouvernement japonais a affirmé qu'en usant de la force armée en Chine, il est animé du désir d'amener le gouvernement chinois à modifier sa politique. Les délégués réunis à Bruxelles estiment devoir faire remarquer qu'il n'existe aucun principe de droit autorisant l'intervention de la force armée d'un pays dans les affaires intérieures d'un autre pays, et que l'acceptation générale d'une pareille thèse conduirait inévitablement à des conflits continus.

Le gouvernement japonais suggère qu'il convient de laisser la Chine et le Japon agir seuls en vue d'une solution. Cependant, il est impossible de considérer que ce serait là le moyen d'arriver à un règlement juste et durable. Les forces armées japonaises sont actuellement en nombre considérable sur le sol chinois et elles ont occupé d'importantes parties du territoire. Les autorités japonaises ont déclaré en substance que le but du Japon est de détruire la volonté et la capacité de résistance de la Chine conformément à la volonté et aux exigences japonaises. Le gouvernement japonais affirme que c'est l'action de la Chine qui est en contradiction avec le traité des Neuf Puissances.

Or, la Chine est engagée dans une discussion franche et entière avec les signataires du traité, tandis que le Japon refuse d'en discuter avec l'un quelconque d'entre eux. Les autorités chinoises ont déclaré, à diverses reprises, qu'elles ne veulent pas et que, en fait, elles ne peuvent pas négocier avec le Japon seul, un arrangement amiable. Dans ces conditions, il n'y a pas de raison de croire que le Japon et la Chine, laissés à eux seuls, arriveraient dans un avenir assez proche à une solution qui permette d'espérer le rétablissement de la paix entre les deux pays et qui garantisse les droits et les intérêts des autres Etats et la stabilité politique et économique en Extrême-Orient.

Au contraire, il y a tout lieu de penser que si l'affaire est laissée entièrement aux mains du Japon et de la Chine, le conflit armé — avec les destructions de vies humaines et de propriétés, avec le désordre, l'incertitude, l'instabilité, les souffrances, les inimitiés, les haines et le trouble dans le monde entier — continuera indéfiniment.

Le gouvernement japonais, dans sa dernière communication, invitait les pays représentés à Bruxelles à contribuer à la stabilisation en Extrême-Orient d'une manière conforme à la situation. Les délégués estiment que les réalités essentielles de la situation sont celles sur lesquelles ils attirent l'attention dans les paragraphes qui précèdent.

Les délégués réunis à Bruxelles croient fermement que, pour les raisons indiquées ci-dessus, un règlement juste et durable ne peut être attendu de négociations directes entre les deux parties. C'est pourquoi, dans les communications adressées au gouvernement japonais, ils l'ont invité à conférer avec eux ou avec les représentants d'un nombre restreint d'Etats à désigner à cet effet, dans l'espoir qu'un tel échange de vues pourrait conduire à l'emploi de leurs bons offices et aider ainsi à la négociation d'un règlement satisfaisant.

Ils estiment toujours que, si les parties en conflit voulaient s'accorder pour une cessation des hostilités, en vue de créer l'occasion de tenter une telle procédure, on aboutirait au succès.

La délégation chinoise s'est déclarée prête à adhérer à cette suggestion. Les délégués réunis à Bruxelles estiment difficile de comprendre pourquoi le Japon persiste à refuser cette méthode.

Tout en espérant que le Japon ne maintiendra pas son attitude négative, les délégués devront examiner quelle doit être leur attitude commune dans une situation où l'un des signataires d'un traité international maintient, à l'encontre des vues de tous les autres, que l'action qu'il a entreprise échappe à l'application de ce traité, et revendique le droit d'écarter les dispositions dudit traité que les autres signataires estiment être d'application efficace en ces circonstances.

Tämä pakettipalautus,
mihin kpl:n korjataan.

PARIISI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 73 92 Tab. 8 - 27.
KIRJELMÄ n:o 2689-675 ad
Pariisi SSA 1 P.NÄ joulukuuta 1937 8/12-37 V2
VIITTAUS: lähetystö N
30 P.NÄMARRAS KUUTA 1937 P:TTY kirje n:o 2623 - 668
VIITTAUS: D. U. M. 19

ASIA: Ministeri Holman raportti n:o 15 Belgiasta. Ulkoasiainministeriölle

Lähetystö pyytää kunnioittaen Ulkoasiainmi-
nisteriötä korjaamaan otsikossa mainitussa raportissa
sivulla 11 yhdennellätoista rivillä sanan "Japanin "
sanaksi "Venäjän".

L ä h e t t i l ä s:

Holma.

2

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 12

ASIA: _____

Brysselissä olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Holma

6/12 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2716-684

Pariisissa joulukuun 7 p:nä 1937.

75 92 tal.	37.
10/12.37	
5	C17

Ulkoasiainministeriölle,

H e l s i n k i.

Lähetän täten kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini Belgiasta n:o 16, joka käsittelee aihetta:

Belgian uusi hallitus.

Holma.

B. R. Y. S. S. E. L. I. S. S. Ä OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Pariisi:ssa 6 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Belgian uusi hallitus.

ULKOASIAIN	
75/92 Sal.	37.
10/12 37	
5	97

Raportissani n:o 14 tein selkoa Belgian hallituspuolan synnystä ja sen yhteydessä olevista varsin merkillisistä ~~pitk~~ paljastuksista Belgian julkisessa elämässä.

Kuten oli arvattavissa, pula tuli pitkäaikaiseksi kesken lähes kuukauden (viimeinen isompi pula vuonna 1935 kesti tosin kokonaista 71 päivää!). Paitsi että hallituspuola tuli pitkäaikaiseksi, sen yhteydessä ilmeni paljon epätervettä Belgian sisäpoliittisessa elämässä. Kaikki sidotut voimat samoin kuin intriigit, jotka VAN ZEEELANDin johtaman hallituskoalition aikana olivat pakostakin vaienneet tai ainakin pysyneet syrjässä, leimautivat äkkiä pinnalle. Näyttämön kieltämättöminä päähenkilöinä esiintyivät sosialistit DE MAN (rahaministeri vanhassa ja uudessa hallituksessa) ja SPAAK (ulkoministeri vanhassa ja uudessa hallituksessa). Molemmat pyrkivät valtaan. Molemmat ovat täynnä ambiitiota.

Senjälkeen kuin kuningas muodon vuoksi oli kysynyt suurimman puolueen johatajalta vanhalta VANDERWELDELTÄ haluaisiko tämä muodostaa hallituksen ja tämä oli kieltäytynyt, kapula meni DE MANille, jota ennen pulaa ja pulan alkuaikoina yleen-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sä pidettiin jollei itseoikeutettuna niin kuitenkin lähinnä kysymykseen tulevana pääministeriehdokkaana. DE MANille nousi kuitenkin odottamatta tie pystyyn sen kautta että liberaalit, joihin kuuluu suuri osa Brysselin ja Wallonian liike- ja rahapiirejä, ilmoittivat vastustavansa DE MANin ehdokkuutta, koska pelkäsivät hänen pyrkivän pääministerinä panemaan voimaan kuuluisan, valtiotalouden vivahtavan ohjelmansa (plan DE MAN).

DE MANin ilmoitettua kuninkaalle ei kykenevänsä saamaan kokoon kolmen puolueen yhteistyölle rakentuvaa hallitusta - koko pulan aikana on koetettu säilyttää VAN ZEELANDin koalitiioformulaa - kuningas tiedusteli katolisilta ehdokasta. OVERBERGIN kieltäytyttyä^{x)} kuningas antoi tehtävän ent. maanviljelysministeri PIERLOT'ille. Hänen yrityksensä taas menivät senvuoksi karille että sosialistit, suuttuneina DE MANin epäonnistumisesta, asettivat ehdoksi ettei hallitukseen saisi tulla ke-
vastaan
tään joka oli VAN ZEELANDia / äänestänyt. Tällöin kuningas kääntyi taas sosialistien puoleen, tällä kertaa ulkoministeri SPAAKin puoleen. SPAAK näytti jo onnistuvan, mutta nyt katoliset puolestaan suuttuneina panivat kepin SPAAKin pyöriin! On niitä jotka sanovat että SPAAK ei halunnut vielä pääministeriksi, koska hän ymmärsi miten vaikea pääministerin tehtävä tällä hetkellä VAN ZEELANDin jälkeen on, ja että hän senvuoksi ajoi DE MANin ehdokkuutta. Toisten mukaan hän sen sijaan koko ajan kynsin hampain on pyrkinyt sille paikalle.

x) Että kutsu meni juuri hänelle ihmetyttää minua koska hän kirjoittaa Le Soir-lehdessä leimuavia kirjoituksia Berliiniä vastaan.

Oli miten oli, kun farssi täten oli muuttumassa tragediaksi, kuningas lähti tunnetulle matkalleen Lontooseen. Lähtiessään hän pyysi vanhaa liberaalia JANSONia, joka on ollut useita kertoja ministerinä ja varsinkin oikeusministerinä, "ottamaan selkoa puolueiden kesken vallitsevista todellisista mielialoista ja niistä kuninkaalle tekemään raportin hänen palatessaan". Jokainen ymmärsi että JANSON oli todellisuudessa saanut tehtäväksi muodostaa hallitus, jos kohta tehtävä puettiin tällaiseen muotoon. JANSON lähti Lontooseen kuningasta vastaan. Paluumatkalla Brysseliin hän tämän seurassa suostui virallisesti tehtävään. Näytti siltä että JANSONkin epäonnistuisi, sillä sosialistit vaativat häntä poistamaan ehdokaslistastaan ent. pääministeri JASPARin (johon ei ole sotkettava nuorta JASPARia, hänen veljenpoikaansa, kulkulaitosministeriä), koska tämän anti-zeelandilainen toiminta takavuosina vielä oli liian tuoreessa muistissa. JANSON taipui kuitenkin sosialistien tahtoon ja poisti listastaan JASPARin nimen.

Täten oli hallitus vihdoinkin valmis. Se rakentuu kolmen puolueen koalitiioon, ainakin muodollisesti: tulevaisuus tulee näyttämään onko oikein enää kutsua tätä koalitiota "kansalliseksi unioniksi". JANSONin hallituksessa on vain 4 jäsentä jotka eivät olleet aikaisemmassa hallituksessa, joten siis ulkonaisesti tapahtunut muutos on mitätön. On muuten kiintoisaa todeta että tämä hallitus on ensimmäinen jälkeen vuoden 1884, jonka pääministerinä ei ole katoolinen, ja samoin ensimmäinen vuodesta 1878, jota presidoi liberaali. Se minkä olen usein sanonut Belgian poliittisen elämän luonnottomuudesta, sitä kun hallitsevat osaksi ei-poliittiset voimat,

kirjon vaikutuksen muodossa, käy mielestäni erittäin kaunopuheisesti ilmi näistä vuosiluvuista. Tässä piileekin tavaton ero Ranskan poliittisen elämän ja Belgian poliittisen elämän välillä, sillä Ranskassa täytyy mennä hyvin vanhoillisiin piireihin jotta tapaisi uskonnon ja politiikan välisen avioliiton kannatusta.

On syytä mainita että uusi pääministeri on Euroopassa vuosisadan vaihteessa hyvin tunnetun poliitikon Paul JANSONIN poika ja että DE MAN on hänen sisarensa poika (DE MAN siis itse Paul JANSONIN tyttärenpoika), edelleen että uuden pääministerin isoisä otti osaa Belgian itsenäisyystaisteluun 1830 ja että tämän isä taisteli vapaaehtoisena Ranskan armeijassa 1792.

Se seikka että ministeri SPAAK jää ulkoministerin paikalle takaa tähänastisen ulkopoliittikan jatkuvaisuuden. On kuitenkin merkille pantava että JANSON liberaalina ja walloonina, yhdessä vanhojen taistelutoveriensa pormestari MAXIN ja ent. ulkoministeri HYMANSIN kanssa, edustavat paljoa maltillisempaa ulkopoliittista suuntaa kuin VAN ZEEELAND ja SPAAK pyrkien irti Ranskasta vain sen verran mikä on tuiki välttämätöntä. Kuten olen aikaisemminkin jo huomauttanut, Belgiassa onkin ollut viime aikoina havaittavissa reaktiota sitä suuntautumista vastaan joka näkee y ainoan pelastuksen antiranskalaisessa politiikassa. Tämän suunnan takana ovat tietysti ensi kädessä flaamit mutta paljon walloonejakin; kulisseyssä toimii tietysti Saksa itse. HITLERIN tunnetut odottamattomat pyyteet Kongon suunnal-

la ovatkin viime päivinä näissä jälkimäisissä piireissä herättäneet suurta hämmästyttä ja mielipahaa. x)

Kuninkaan matkalle Lontooseen annettiin Belgian lehdistössä tavaton merkitys. Puhuttiin jopa poliittisesta tehtävästä Lontoossa samanaikaisesti kuin HALIFAX oli Berliinissä y.m. Kaikkeen tähän on suhtauduttava mitä suurimmalla varovaisuudella, olkoon että kuningas tosin itse, kuten tiedämme, halua näytellä osaa Euroopan politiikassa. Pulan aikana pelkäsinkin monasti että kuningas, tympäytyneenä puolueiden kauan patoutuneeseen ja senvuoksi sitä epämiellyttävämpään keskenäiseen pyykinpesuun, julistaisi maassa kuninkaallisen sotilasdiktatuurin, mikä luulemma olisi hänen "lågning"insä mukaista ja joka ainutlaatuisena sentapaisena järjestelmänä länsi-Euroopassa olisi voinut muodostua kiintoisaksi joskin vaaralliseksi yrittelyksi. Eräs Belgian oloja erittäin hyvin tunteva diplomaatti sanoi minulle tietävänsä kuninkaan pyrkineen, jos pulaa olisi jatkunut, ekstraparlamentaariseen hallitukseen, mikä olisi voinut olla askel mainitsemaani suuntaan.

Kuninkaan matka Lontooseen, joka sai loisteluaan la-

x)

Brysselin suuri Le Soir-lehti julkaisi eilen pääkirjoituksen, jossa se toteaa miten Berliinin Kongo-harrastus esiintyi jo vuonna 1885, BISMARCKin aikana, jatkuen sitten säännöllisin ~~välillä~~ väliajoin. Niinpä marraskuun 30 p:nä 1911 Saksan suurlehtenä Lontoossa puhui Sir Greyille Belgian Kongon ja eräiden Portugalin siirtomaiden osittaisesta siirtämisestä Saksalle. Vuonna 1912 ilmestyi Saksassa siihen aikaan suurta huomiota herättänyt anonyymi julkaisu, jossa valitettiin että Saksalta puuttui siirtomaavaltakunta (siihen aikaan Saksa omisti kaikki ne siirtomaat joita se nyt uudelleen pyytää). Vielä 1917, sodan aikana, Berliinin militääripiirit puhuivat Ranskan ja Belgian Kongon liittämisestä Saksaan. Lehti pitää tuoreinta Kongo-uutista senvuoksi vain jatkona ~~siinä~~ puoli vuosisataa kestäneessä sarjassa.

vastuksen, oli hyvin tarpeen Belgian prestigelle, jota viimeaikaiset tapahtumat ovat heikentäneet. Nämä tapahtumat ovat olleet hyvin vähän sopivat sen "täydellisen suvereniteetin" alkusoitoksi, jota kaikkialle maailmalle on rummutettu suurena saavutuksena ja tulevaisuuden garantiana.

Senjälkeen kuin tämä on kirjoitettu, uusi hallitus on esittäytynyt parlamentille. Hallitusdeklaratiossa ei ollut mitään erikoisemmin mainittavaa. Luottamuslausetta äänestivät kaikki muut paitsi rexistit. Nämä ovatkin koko pulan aikana pysyneet täysin hiljaisina, antaen toisten pestä keskenäistä pyykkiään ja odottaen aikaansa.

Holma.